



Bogen er udgivet af



ISBN 978-87-971167-3-9



Jørgen Larsen

Genforeningen fejres i Skodborg

Jørgen Larsen

Genforeningen fejres i Skodborg

Med tillæg af Edith Sørensen
Afstemningsfest 1920-2019





**Genforeningen fejres
i Skodborg**

**Genforeningen fejres
i Skodborg**

Forfatter: Jørgen Larsen

Tillæg: Afstemningsfest 10. februar afholdt siden 1920

Forfatter: Edith Sørensen

Udgiver: Skodborg Sogns Hjemstavnsforening, Eget Forlag, 2019
Skodborg Hjemstavnsarkiv, Søndergade 2, Skodborg, 6630 Rødding
skodborg-arkiv@bbsyd.dk
www.bricksite.com/skodborg-hjemstavnsarkiv

Copyright, redaktion og opsætning: Skodborg Hjemstavnsarkiv og Jørgen Larsen

Omslag: Sus Design

ISBN: 978-87-971167-3-9

Omslagsillustrationer:

Forside: Kong Christian den 10. besøger Skodborg den 15. juli 1920

Bagside: Postkort i Skodborg Hjemstavnsarkiv, øverst ”*Skodborg efter Genforeningen*”, foto fra før genforeningen forsynet med dannebrogssflag., nederst hilsen fra Skodborg med danske farver.

Jørgen Larsen
Genforeningen fejres
i Skodborg

Med tillæg af Edith Sørensen:
Afstemningsfest 10. februar afholdt siden 1920



Tak!

Mange - både enkeltpersoner og institutioner - skyldes stor tak.

Her nævnes specielt medarbejderne ved Skodborg Hjemstavnsarkiv: Kirsten Fynbo, Ellen Jensen, Edith Sørensens og Kristian Jørgensen.

Seniorforsker, ph.d. Peter Fransen og cand.mag. Fritse Thode.

Arkivet ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, Historisk Arkiv for Haderslev Kommune, Jels Arkiv, Nørre Djurs Egnsarkiv, Sdr. Hygum Sogns Lokalhistoriske Forening, Skrave Lokalarkiv, Vejen Kunstmuseum, Vejen Lokalhistoriske Arkiv.

Indhold

Indledning: 7

Sønderjydske Kommando: 9

Kongeågrænsen nedlægges: 11

Genforeningsfester i Skodborg den 9. juli 1920: 23

 Baggrund: 23

 Gudstjeneste: 24

 Fest i Mikkelsborg: 26

Genforeningen fejres i Sønderjylland den 10. og 11. juli 1920: 31

Kong Christian den 10. på tur i sit nye land, besøg i Skodborg den 15. juli 1920: 37

 Baggrund: 37

 Kongens rejse den 15. juli: 39

De andre: 47

Minderne: 49

Tillæg.

Afskrifter af beretninger om den nordlige del af Kong Christian den 10.s rejse den 15. juli 1920: 61

 Robert Ludvigsen: 61

 Mads K. Gram: 63

 Folkebladet. Dagblad for Vejen, Brørup, Holsted og Omegn: 67

 Dannevirke: 172

Noter: 75

Tillæg:

Edith Sørensen: Afstemningsfest 10. februar afholdt siden 1920: 79



Som afstemningens resultat var blevet den 10. februar 1920, havde Danmark principielt ret til at rykke ind i Nordslesvig - i praksis kom det til at tage sin tid. Dog indfandt sig allerede den 12. februar 1920 en stor gruppe højtstående danske embedsmænd, som skulle orientere sig om forholdene i det nye land. Ved Frederikhøj-grænsen mødte de en gruppe lokale borgere. Herefter fortsatte de i en lang række biler til frokost og modtagelse i Haderslev. Kortegen blev anført af ministeren for sønderjydske anliggender, H.P. Hanssen, i sit dannebrogspydede automobil.

Fem måneder senere, den 10. juli 1920, var der, hvor manden t.v. står og hen over vejen, rejst en meget speciel æresport, som Christian den 10. skulle ride igennem for at markere Genforeningen.

Længe inden disse begivenheder var der dog i Skodborg sket ting, som viste, at forholdene var ved at ændre sig - måske var de ikke blevet specielt fejret, selv om de burde have været det:

Den 4. april 1919 udnævnte den prøjsiske landråd i Haderslev, von Löw, gårdejer Hans. A. Bruun, Nørreris, (foto nederst), der netop var vendt hjem fra krigen, til kommuneforstander i Skodborg på trods af, at han iflg. en indhentet sindelagsattest var stærkt dansksindet - noget lignende var ikke sket tidligere. Mindre end et halvt år senere blev Hans Bruun udnævnt til den første dansksindede *Amtsvorsteher* i *Amtsbezirk Schottburg*, og i den egenskab kunne han den 10. december 1919 bede landråden udstede et preussisk pas til den nye, danske lærer i kommunen: K.M. Hermansen.



Foto øverst: Det kongelige Bibliotek.
Dokument til højre: Arkivet for
Amtsbezirk Schottburg i Rigsarkivet,
Aabenraa.

Der Amtsvorsteher.
S.-Nr. 445

Schottburg, den 10. Decbr 1919

Urchriftlich mit 1. Anlage
dem Herrn Landrat
in
Haderleben
ergebnisf. vorgelegt. Antragsteller ist als völlig einwand-
frei bekannt — oder nachgewiesen.
Angehörige des Antragstellers in
sind nicht sachenffählig.

H.A. Bruun
Amtsvorsteher Schottburg.

Registriert
Amtsbüro Schottburg
den 10. Decbr 1919
Landrat Haderleben
11 DEZ. 1919
Es erscheint
Herrn K. M. Hermansen
aus Schottburg
überreicht

1. einen Reisepaß,
2. einen Nachweis über den Zweck und die Notwendigkeit der Reise,
3. drei unaufgezogene Photographien,
4. die Militärpapiere,
5. die Zustimmung des königlichen Bezirkskommandos

und bittet um Ausstellung eines ~~Sicht~~merks — Dauer-
sichtmerks zur Reise

Indledning

Det følgende handler om, hvordan man i 1920 fejrede Genforeningens begivenheder - specielt set fra en Skodborg-synsvinkel.

Det havde været stort med fejringen af afstemningen den 10. februar 1920 - ikke mindst om aftenen, hvor resultaterne blev kendt, men også dagen efter.

Hvis nogen forventede, at der herefter hurtigt ville ske synlige ændringer, blev de skuffede; der fulgte en tid, hvor mange følte, at der ikke rigtigt skete noget - og hvis der skete noget, blev det måske ikke oplevet som specielt positivt. - Dog var de danske embedsmænd ved at indfinde sig i Nordslesvig; men det var stadig den Internationale Kommission, som efter Versaillestraktatens bestemmelser havde stået for afstemningen, der var den overordnede myndighed.

Der foregik i Flensborg, hvor Kommissionen havde hovedkvarter, i København, i Paris og andre steder mange forhandlinger. Det handlede ikke kun om, hvordan overdragelsen af suveræniteten til Danmark i praksis kunne foregå, og hvordan man kunne få Sønderjylland integreret i den danske administration med nye love og regler o.s.v. I mange år havde folkenes selvbestemmelsesret, demonstreret ved en folkeafstemning, været princippet i de dansksindedes argumentation; men i perioden efter krigens slutning var der opstået en voldsom bevægelse for også at inddrage andre argumenter. Der udviklede sig en kamp, fuld af fjendskab og intriger, om grænsen skulle følge sydgrænsen for første afstemningszone (altså den nuværende grænse), sådan som H.P. Hanssen og den såkaldte Aabenraa-bevægelse mente, eller om man ved at henvise til historiske forhold og tidligere valg i Slesvig kunne argumentere for en grænse længere sydpå f.eks. ved Dannevirke eller i al fald syd om Flensborg by.

Spørgsmålet blev en del af den danske indenrigspolitik, hvor det blev brugt i kampen for at vælte den siddende radikale regering under statsminister C. Th. Zahle, og førte i marts/april 1920 til den såkaldte påskekrise; Kong Christian den 10., der så positivt på at gå ud over grænsen for første afstemningszone, fyrede Zahle-regeringen; noget, der nærmest skabte revolutionære tilstande i København.

Der var også et udenrigspolitisk aspekt; for Frankrig mente overordnet, at Tyskland skulle svækkes mest muligt og sættes i det størst mulige modsætningsforhold til sine naboer; derfor burde Danmark tildeles mest muligt land. Bl.a. den franske ambassadør i København og det franske medlem af Den internationale Kommission gjorde et stort arbejde for at støtte de kræfter, der kæmpede for sydligere grænser.

Overordnet vandt synspunktet om en sydligere grænse ikke i Den internationale Kommission eller i forhandlingerne med de allierede: afstemningzonens sydgrænse *blev* grænsen; men vejen hertil var lang og smertefuld.¹

Så der var mange gode grunde til, at det trak ud med den synlige genforening.

Men dette er ikke emnet her; for her handler det om, hvordan de forskellige trin i genforeningsprocessen efter afstemningen den 10. februar blev fejret - specielt i Skodborg. Kilderne er tidens aviser, beretninger i bøger og tidsskrifter foruden materiale i Skodborg Hjemstavnsarkiv. I vidt omfang er kilderne ikke sammenkrevet eller refereret, men gengivet direkte for at give et autentisk indtryk af stemningen. Til slut findes et et

afsnit om minderne fra tiden og et tillæg med beretninger om Christian den 10.s rejse gennem den nuværende Vejen Kommune den 15. juli 1920, dagen, hvor han passerede den gamle grænse hele fire gange, og hvor han ved Skodborghus for første gang kørte *ind i Sønderjylland over Kongeåen*.

Til allersidst findes en oversigt af Edith Sørensen over afstemningsfesterne afholdt i Skodborg siden 1920.



Postkort efter Erik Henningsens maleri fra Dybbøl, 6. maj 1920: ”*Soldater marcherer gennem Sønderjydsk Landsby*” / ”*Danske Soldater gaar over Dybbøl Torsdagen den 6’ Maj 1920*”. Det kongelige Bibliotek.

Sønderjydsk Kommando

Fra engang i januar 1920 havde engelske og franske tropper besat afstemningszonerne for at sikre afstemningernes forløb. Tropperne var mest synlige i de store byer, hvor de var stationerede – som f.eks. Haderslev – og her var de overordentligt populære blandt de dansksindede. Om de nåede at besøge et så relativt fredeligt sted som Skodborg, vides ikke.

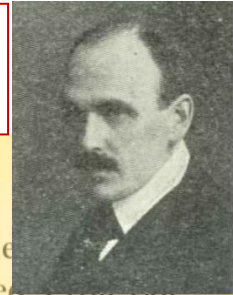
Endelig den 5. maj 1920 blev det synligt, at noget nyt var på vej, og at Danmark faktisk ville overtage magten i Sønderjylland. For på denne dag ankom – efter nogle udskydelser – endeligt Sønderjydsk Kommando, altså de første danske soldater, til Haderslev, Sønderborg, Tønder og Aabenraa. De fik overalt – i al fald af de dansksindede – en modtagelse, der var en konge værdig, og som vel ikke engang blev overgået af den, der blev de engelske tommy'er til del, da de rullede over grænsen efter den 5. maj 1945.² Under alle omstændigheder registrerede kommunens nye, danske lærer, Hermansen, begivenheden i sin dagbog.

I tiden derefter besøgte soldaterne en del byer i landsdelen - vel nærmest for at vise flaget og deres tilstedeværelse. Desværre vides det ikke, om de også kom forbi Skodborg. I givet fald kunne det have set ud som i Dybbøl på postkortet på modsatte side eller som i Marstrup på fotoet herunder.



En afdeling af Sønderjydsk Kommando fotograferet sammen med en mængde lokale ved stationen i Marstrup den 27. maj 1920. Af andre fotos fra denne lejlighed fremgår, at afdelingen var rykket ud med kommandoets orkester i spidsen - i selve byen anført af de hvidklædte unge kvinder, som ses bagest i billedet. Historisk Arkiv for Haderslev Kommune.

Om den gradvise overdragelse af suveræniteten over Nordslesvig til Danmark har arkivar i Udenrigsministeriet, Frank le Sage, de Fontenay fortalt i Carl Dumreichers: Genforeningen 1920 (København 1920):



26

Arbejdet for 2. Zone fortsattes alligevel stadig, og de ledes nogle Dage senere til Ambassadørkonferencen ved Professor *Vinding Kruse* indgivet et Forslag om denne Zones Internationalisering, hvilket dog ikke førte til noget Resultat.

Imidlertid rykkede de danske Besættelsestropper den 5. Maj ned i Sønderjylland, og efter Aftale med Kommissionen overtog Danmark Administrationen af 1. Zone i Henhold til Fredstraktatens Art. 110. Den 20. Maj indførtes dansk Mønt og Postvæsen, og danske Myndigheder overtog lidt efter lidt de forskellige Administrationsgrene.

Oprindelig var det Tanken, at selve Overdragelsen skulde ske ved en Traktat mellem de Allierede, Danmark og Tyskland. Forhandlingerne om en saadan Traktat var allerede vidt fremskredne, da Tyskland med den daværende tyske Regeringskrise som Motivering anmodede om Udsættelse. Dette indrømmedes, men alle baade i Danmark og Sønderjylland ønskede imidlertid en Afslutning paa de uvisse Forhold, som Sønderjyderne i saa lang Tid havde levet under. For at faa en Afgørelse paabegyndtes Forhandlinger mellem de Allierede og Danmark om en Traktat, hvorved Suveræniteten over 1. Zone kunde overdrages til Danmark.

Under disse Forhandlinger notificerede Ambassadørraadet den nye Grænselinie den 15. Juni for den danske og tyske Gesandt i Paris, og samtidig afsluttede den internationale Kommission sin Virksomhed i Sønderjylland. Dette betød, at Suveræniteten over Nordslesvig faktisk overdroges til Danmark samtidig med Grænselinienes Notificering den 15. Juni. Derefter overtog ogsaa de danske Dommere i Nordslesvig deres Virksomhed.

Ambassadørrådet bestod af repræsentanter for de sejrende magter i Første Verdenskrig, og notificeringen betød den officielle meddelelse om suverænitetsoverdragelsen. Den endelige overdragelse skete ca. tre uger senere ved en underskrivelsesceremoni i Paris.

Kongeågrænsen nedlægges

Natten mellem den 16. og 17. juni 1920 åbnedes grænsen mellem Nordslesvig og Danmark. Hvordan dette blev fejret ved Skodborghus-overgangen, har flere beskrevet. – En gengivelse af avisartikler op til åbningen antyder processen og forventningerne. Offentliggørelsen af selve åbningen af grænsen har lidt af den samme aura som befrielsesbudskabet fra BBC om aftenen den 4. maj 1945: *"I dette øjeblik meddeles..."* Artiklerne viser også, at grænseåbningen kun var en del af en længere statsretslig proces, og at den endelige suverænitetsoverdragelse med Nordslesvigs indlemmelse i Danmark ikke skete helt så hurtigt som ventet – faktisk blev de egentlige genforeningsfestligheder udskudt flere gange.

Folkebladet. Dagblad for Vejen, Brørup, Holsted og Omegn:

Tirsdag den 15. juni 1920:

Genforeningen Grænsen flyttes Torsdag

København, Mandag.

Det kan nu betragtes som givet, at de allierede i Morgen vil fuldbyrde Overdragelsen af Sønderjylland til Danmark, og at den internationale Kommission i Løbet af Onsdag vil faa Ordre til at bryde op fra Flensborg, derefter faar Danmark Suveræniteten over 1. Zone overdraget fra Torsdag, medens det tyske Regimente igen samtidig rykker ind i

2. Zone.

Torsdag Morgen ophæves Told- og Pasgrænsen ved Kongeaaen, og Toldgrænsen mellem Danmark og Tyskland er da ved Krusaaen, Skelbækken og Vidaaen. –

I de Dage, der vil gaa mellem Danmarks Overtagelse af Suveræniteten og Gennemførelsen af de sønderjydske Love, der skal gøre den

danske Lovgivning gældende med visse Overgangsbestemmelser for Sønderjylland, vil Landet blive styret efter de hidtil gældende Anordninger fra den internationale Kommission, som tænkes sat i Gyldighed under det danske Styre ved en kongelig Anordning. Først i den kommende Uge, kan de ny sønderjydske Love ventes vedtagne og underskrevne af Kongen.

(Den sønderjyske lovpakke, bestående af hele 76 love, blev vedtaget i Folketinget den 25. juni og i Landstinget den 26. juni med ikrafttræden den 28. juni 1920. Mange af lovreglerne var dog allerede i sat i kraft som midlertidige anordninger).

Folkebladet. Dagblad for Vejen, Brørup, Holsted og Omegn:

Onsdag den 16. juni 1920:

Grænsen notificeret.

København 16. Juni R.B.

Efter hvad R.B. erfarer er Grænsen den 15. ds., Kl. 3.35 om Eftermiddagen, notificeret den danske og den tyske Repræsentant i Paris.

Man har samtidig overleveret Danmark de nord for den ny Grænse liggende Landsdele og Øer, medens Suveræniteten foreløbig er bleven beroende hos de allierede, der ved denne gradvise Fremgangsmaade følger det i Fredstraktatens

§110 angivne. –

Tidspunktet for Suverænitetens Overdragelse til Danmark vil senere blive notificeret den danske Repræsentant i Paris.

Torsdag den 17. juni 1920:

Genforeningen

Grænsens notificering.

København, Onsdag [den 16. juni].

I Dag forelaa der Meddelelse fra Ministeriet om, at Grænsen er notificeret i Paris, men det forlyder, at Suveræniteten endnu ikke er overdraget. Ministeriet holdt et Møde om Sagen Kl. 9 i Formiddags, hvor det vedtoges at udsende en officiel Meddelelse om Forholdene, som de stiller sig for Øjeblikket.

Man synes at vente, at Spørgsmaalet om Overdragelsen af Suveræniteten vil blive drøftet ved et Møde i Raadet i Paris paa Lørdag, men man kan endnu ikke afgøre om man derefter kan naa at faa Genforeningsfestlighederne afholdt som planlagt i næste Uge, eller dis-

se paany maa udskydes.

Rigsdagens sønderjydske Udvalg holdt sidst paa Eftermiddagen Møde. Efter at de sønderjydske Landsdele nu er overdraget til Danmarks Styre i civil og militær Henseende - selv om Suveræniteten endnu ikke er notificeret - vil de vigtigste af de Love, som er tiltraadt af Rigsdagspartiernes sønderjydske Udvalg, nu straks blive sat i Kraft som kongelige Anordninger for senere, efter at Suveræniteten er overdraget, at blive afløst af Love, saa snart Forholdene tillader det.

Efter hvad der forlyder, holder Ambassadørernes Raad i Paris Møde paa Lørdag, og der foreligger en Mulighed for, at Suverænitets-spørgsmaalet vedrørende Sønderjylland ved denne Lejlighed vil

komme til Behandling.

Det sønderjydske Udvalg holder sit næste Møde Fredag.

København, 17. Juni. R.B.

Efter Forlydende i "Polit." vil Englands og Frankrigs herværende Gesandter Sir Charles Marling og Hr. Paul Claudel rette en Henstilling til deres Regeringer og dermed til de allierede Hovedmagter om at fremskynde Overdragelsen af Suveræniteten over Nordslesvig til Danmark saa meget som muligt.-

Den nedenfor nævnte officielle Meddelelse modtog vi i Gaar, men først efter at Bladets Trykning var paabegyndt. Da den saaledes ikke kom med i de først trykte Eksemplarer, gentages den her:

Herefter blev meddelelsen fra Ritzaus Bureau (se nederst foregående side) om ændringen af grænsen gentaget - den var så vigtig, så at alle skulle se den.

Fredag den 18. juni 1920:

Da Grænsen ved Kongeaaen faldt.

En storstilet Midnatsfest ved Skodborghus.

Et Glædesblus afbrændes.

Da det Onsdag Eftermiddag ved 4-Tiden var fastslaet, at Grænsen aabnedes Kl. 12 Nat, traf enkelte Vejenborgere Bestemmelse om at arrangere en lille Genforeningsfest ved Broen, og i Løbet af faa Timer blev det publiceret, at den historiske Begivenhed skulde fejres.

Allerede ved 10-Tiden cyklede, bilede eller spadserede en Mængde Mennesker i Retning af Skodborghus, og ved 11-Tiden var der sort af Mennesker, saavel paa Broen som i Engene.

Statsbetjent Schrøder, bistaet af Grænsegendarmeriet og Sognefogden fra Vejen holdt Broen afspær-

ret, og Ventetiden forløb med Af-syngelse af nationale Sange.

Processionen.

med N. Lauridsens Orkester i Spidsen udgik fra det danske Toldsted Kl. 11,50, og paa Slaget 12 tændtes Glædesblusset, og Tønden, som var anbragt paa Broen, kastede Skæret over Egnen i den stille, milde Sommernat.

Grænsen aabnes under mange Hurraraab.

Staaende ved Broens Gelænder, udtalte Redaktør Rasmussen, Vejen:

Da Krigen udbrød i Augustdagene 1914, da den ene Uromelding efter

den anden naaede frem til Befolkningen, var mange hernede i Grænseegnen bekymrede for, hvad Fremtiden vilde bringe; men ængstelige var alle de Danske, som boede Syd for Aaen - og dette med Rette.

Krigsaarene er forløbne gennem Haab og Frygt; men med de allierede Magters Sejr blev der Sejr for Danskheden, Sejr for de af vore Landsmænd, som under Lidelser og Kamp gennem de mange Aar ogsaa har maattet tømme det bitre Bæger, som Krigen og dens Ulykker bragte af Sorg og Savn.

Vi ved, at der sidder bekymrede

Landsmænd tilbage; men vi staar nu overfor den Kendsgerning, at de fleste af dem, der trofast holdt ud i Kampen, har naaet Kampens Maal og forenes med Landsmænd Nord for Aaen.

De Ord, der staar paa Magnusstenen i Skibelund, er gaaet i Opfyldelse, og i det Øjeblik, da den uretmæssige Grænselinje slettes, i det

Øjeblik, de Landsmænd Syd og Nord for Kongeaaen frit kan færdes over Broen her, byder vi vore Landsmænd Syd for Aaen et: Velkommen hjem!

Skal vi forene os i et Leve for gamle Danmark og alt, hvad dansk er. Et Leve for vor Konge og vort Fædreland!

Stormende Hurraraab besvarede dette Leve og under Orkesterledsagelse afsynger den mægtige Forsamling ”Der er et yndigt Land.” Straks derefter synger Vejen Sangforenings blandede Kor en Fædrelandssang og med Klapsalver kvitteres fra Forsamlingen paa begge Sider Aaen.

[Artiklen fortsætter på side 17]



Fra Grænsen ved Skodborghus.

F. C. A., F. 1204

Herover:

På dette postkort ses scenen for den store begivenhed i juni 1920: Øverst til venstre: det danske toldsted (set fra sydøst), hvorfra processionen udgik, forbi det gamle toldsted (øverst til højre, set fra sydvest) og ud på broen over Kongeåen (nederst til højre, set fra nord, altså den danske side).

Grænsen gik ved åens sydbred, og den preussiske grænsepæl i broens fjerneste ende markerer stedet. Længere fremme ad vejen ligger det tyske toldsted. I engen til højre for broen anes den egentlige grænsesten, der havde nr. 57.

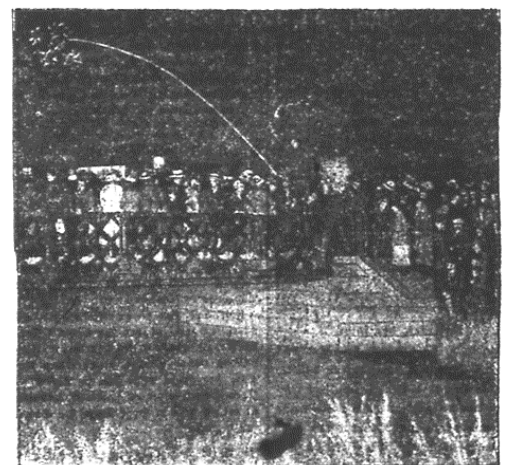
Til højre:

Der var ikke mange billeder i aviserne dengang – heller ikke i ”Folkebladet”; men grænseåbningen den 16./17. juni var så stor en begivenhed, at der måtte bringes en illustration; den kom den 20. juni 1920, et par dage efter åbningen, med overskriften: ”Da Voldsgrænsen faldt.” og billedteksten:

”Vort Billede viser Sceneriet ved Skodborghus natten til Torsdag, da Tusinder mødtes for at fejre Voldsgrænsens Bortfald. Staaende paa Broens Gelænder ses Redaktør L. Rasmussen, der taler til Mængden.”
En Raket ses netop Stige til Vejrs i den lune Juninat”.

Folkebladet

Da Voldsgrænsen faldt.



Vort Billede viser Sceneriet ved Skodborghus Natten til Torsdag, da Tusinder mødtes for at fejre Voldsgrænsens Bortfald. Staaende paa Broens Gelænder ses Redaktør L. Rasmussen, Vejen, der taler til Mængden. En Raket ses netop Stige til Vejrs i den lune Juninat.

Sønderjylland



MAGNUS, TVENDE · RIGERS · PRYD,
UNDE · GUD · DIN · KONGESJÆL
AT · SE · NORDENS · GRÆNSEPÆL
ATTER · RYKKET · FREM · MOD · SYD.



Redaktør Rasmussen henviste i sin tale til Magnusstenen i Skibelund og indskriften på den: *Magnus, tvende Rigers Pryd, unde Gud din Kongesjæl at se Nordens Grænsepæl atter rykket frem mod Syd.*

Magnusstenen blev indviet i 1898. Den var udført af maleren og billedhuggeren Niels Skovgaard og havde en indskrift af forfatteren og diplomaten Thor Lange, der også havde sponsoreret værket.

På overfladen skildrede det Magnus den Godes sejr over venderne på Lyrskov Hede i 1043. Men motivet og indskriften blev i den grad tolket ind den aktuelle sammenhæng: Tyskerne protesterede mod tekstens budskab om grænseflytning, og da den tyske gendarm Mölck i 1902 som en slags hemmelig agent overvågede grundlovmødet i Skibelund, indgik en komplet gengivelse af indskriften i hans rapport, ligesom han noterede, at der blev solgt billeder af stenen. På dette tidspunkt var der ikke megen bevoksning i Skibelund, og stenen, der var placeret højt og frit, kunne ligesom skulpturen "Modersmaalet" ses fra den tyske side af Kongeåen. En del af indskriften blev på afstemningsdagen den 10. februar på en æresport ved Skodborghus brugt til at modtage dem, der kom nordfra for at stemme.

Her på tegningen har Niels Skovgaard selv gengivet og fortolket sin skulptur: Omgivet af blomsterornamenter, under overskriften *Sønderjylland* og med Thor Langes tekst nederst ses Magnusstenen anbragt med udsigt ud over Kongeådalen; blikket og spyddet er rettet mod syd, og fjenden trædes under fode. Efter "*Sønderjylland*", red. af Sv. Dahl og Axel Linvald, 1919.



Nederst foregående side:

Forstander Knud Pedersen ses her med sin hustru Georgia midt i anden forreste række af elever på Skibelund Efterskole, ca. 1920. I 1874 havde han i Skibelund, lige nord for grænsen, oprettet en friskole, der i 1885 blev ændret til en efterskole, hvor nykonfirmerede sønderjyder efter deres tyske skolegang kunne få opdateret deres danskundskaber og viden om danske forhold. Knud Pedersen ledede skolen indtil 1907, da sønnen Kristian la Cour Pedersen (anden række yderst til venstre) overtog. Efter sin fratræden var Knud Pedersen flyttet ind i villaen Knudsbo i Skibelund, hvor bygningen stadig findes.

Artiklen fra Folkebladet. Dagblad for Vejen, Brørup, Holsted og Omegn, fredag den 18. juni 1920, om nedlæggelsen af kongeågrænsen, fortsat fra side 15:

Forst. Knud Petersen,⁸

"Knudsbo" i Skibelund, der befandt sig i Nærheden af Broen, tog nu Ordet og udtalte:

Naar saa mange er samlet her ved Skodborghus i en sen Aftentime, da tror jeg, der er en stor Følelse, der fylder vort Sind og en dyb Glæde over, at den store Stund nu er oprunden, som vi alle har haabet paa og længtes efter saa længe. - Den Stund, "da Nordens Grænsespæl atter rykkes frem mod Syd".

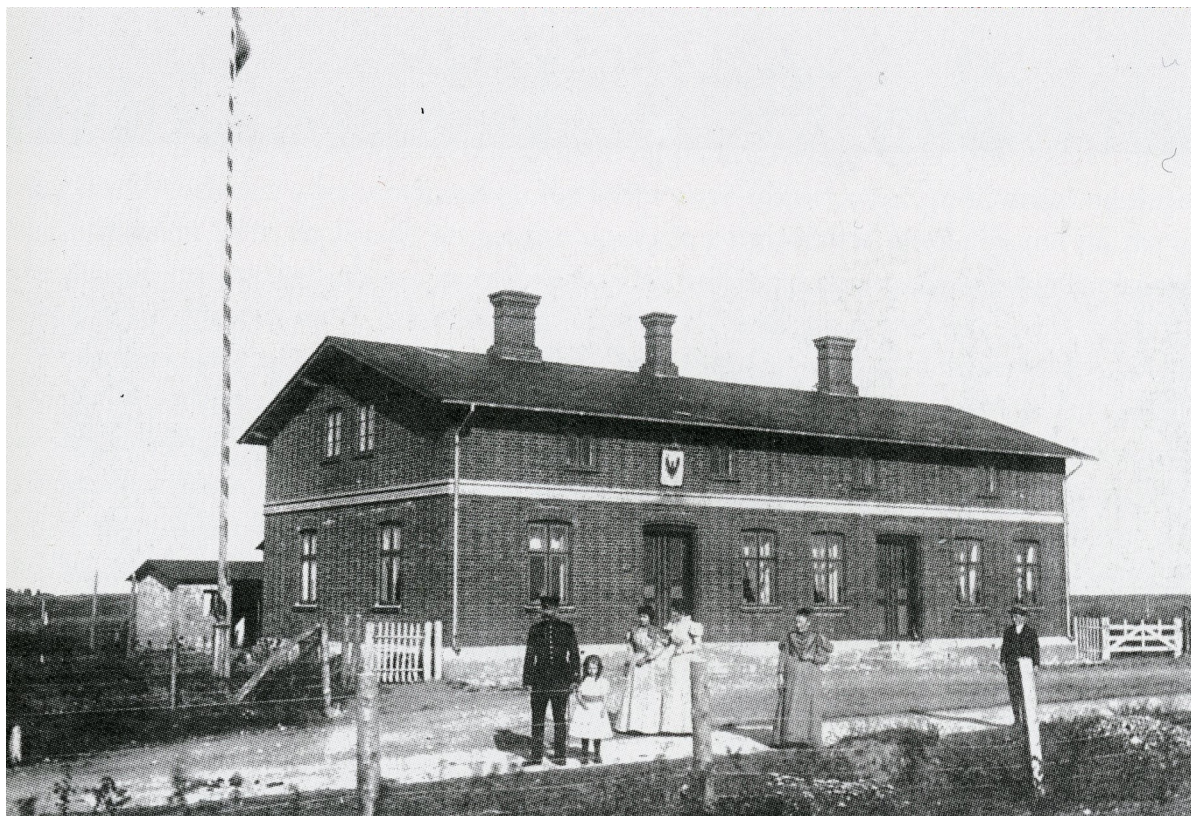
Ja, i Aften springer Lykkens Ganger for det danske Folk, og jeg tror bestemt, at hendes Tøjle hænger i Herrens højre Haand. Derfor takker vi ham for den lykkelige Stund, vi nu oplever. Lad os takke for den Udholdenhed, Sønderjyderne har vist. Lad os takke det danske Folk, fordi det er saadan, at det er den store Glæde værd. Lad os takke de venligsindede Stormagter, der har ført vor Sag til Sejr.

Jeg slutter med Ønsket om, at det større Danmark maa føre et lykkeligt og værdigt Liv til Gavn og Glæde for os alle. Og dermed et Leve for gamle Danmark! (Hurra!)

ligt og værdigt Liv til Gavn og Glæde for os alle. Og dermed et Leve for gamle Danmark! (Hurra!)

Over Broen.

Mens Rakter sendtes til Vejrs, og medens de tyske Vagtposters Græshytter staar i Flamme, marcherer Forsamlingen nu over Broen under Afsyngelse af en Fædrelandssang. Man vandrer op forbi det tyske Toldsted og gør Holdt paa et Sted, hvor man før har maattet standse for at blive underkastet Kontrol.



Det tysk toldsted ved Skodborghus var blevet bygget engang i 1880'erne til erstatning for en bygning ved gården Bjerggaardsminde et par km længere sydpå. Bemærk preussisk flagstang og våbenskjold. Gik man ind ad døren med våbenskjoldet, kom man ind i lokalerne for toldbetjeningen. Den anden dør gav adgang til lejlighederne for et par toldfunktionærer med familie. En af familierne er her fotograferet i en fredelig stund inden Verdenskrigen ved vejen ned mod Kongeåen, vel ca. der, hvor menneskemasserne mødtes lige efter midnat den 17. juni 1920.

For tolderne og grænsevagterne både nord og syd for Kongeåen betød Genforeningen flytning sydpå til nye tjenestesteder og boliger. I Skodborg forsvandt på den måde en del statslige arbejdspladser; men det har næppe været noget, som indgik i diskussionerne dengang.

Artiklen fra Folkebladet. Dagblad for Vejen, Brørup, Holsted og Omegn, fredag den 18. juni 1920, om nedlæggelsen af kongegrænsen, fortsat fra side 17:

Sønderjyderne takker.

Gdr. Thiesen⁴, Skodborg, takker de Tusinder, som er mødt i Aften og motiverer et Leve for Danmark.

I jævne Ord tolker Amtsforstander, Gdr. H. Bruun⁵, Skodborg, Sønderjydernes Glæde over de Velkomstord, der har lydt i Aften,

og minder om Krigsaarenes Streng-
hed. Selv har jeg en Tid, udtaler H.
Bruun, maattet staa hernede ved
Broen og passe paa, at mine
Landsmænd ikke kom herover for
at aflægge os Besøg. Vi siger Gud
Tak for, at Dagen nu er inde, da vi
frit kan færdes, og vi takker, fordi I
kom hened.

Gdr. Schøning⁶, Skodborg, motive-
rede et Leve for Kong Christian
den 10. (Jublende Hurraraab. 1.
Vers af "Kong Christian" afsynges).
Saa sang man fuldtønde
"Kongernes Konge", og Forsamlin-
gen, der sikkert talte omkring 5000
Mennesker, skiltes.



Til venstre: Hans A. Bruun, f. Skrave 1875, byggede ca. 1907 gården "Nørreris" (Træskodal 12). I Skodborg sparekassekasserer og valgt til en række andre tillidposter. Krigstjeneste 1914-18, i begyndelsen til bevogetningsopgaver i Nordslesvig, senere på Østfronten. Hjem medio januar 1919. Fra april 1919 kommuneforstander og fra ca. september amtsforstander - jf. ovenfor. Død den 7. september 1966.



Til højre: Johan Peter Schøning f. Mikkelborg 1867. Købte 1917 "Bjerggaardsminde" (Haderslevvej 2). Stærkt optaget af det dansk-nationale arbejde, aktiv agitator ved de tyske valg. Medlem af bestyrelsen for Skodborg Andelsmejeri, i januar-februar 1920 formand for afstemningsudvalget. Død i Skodborg den 6. juni 1936.

Desværre er der ikke fundet noget foto af Jes Thiesen, der ejede gården Gl. Vejenvej 6, og som havde være soldat i krigen. Deserteret og ophold i Vamdrup, indtil han vendte tilbage i 1919.

Niels Kjems' beretning fra natten mellem 16. og 17. juni 1920

Niels Kjems, der til højre ses ved genforeningssten i Fæsted, blev født i Sdr. Hygum i 1888, senere læreruddannet i København, gymnast ved de olympiske lege i 1912, deltager i Første Verdenskrig og herefter i en periode lærer ved Skibelund Efterskole.

Ved Genforeningen beholdt han sit preussiske statsborgerskab, så han herefter kunne arbejde som vandrelærer i Sydslesvig uden risiko for udvisning.

I sin tid som lærer på Skibelund oplevede han grænseåbningen den 16./17. juni 1920. I "Tre Gange paa Kongeaabroen" (s. 223ff i *Tiende Februar, Livsbilleder fra Sønderjylland i Genforeningsaaret 1920*, udgivet af Nicolai Svendsen og Svend Thorsen, København 1939) fortæller han herom som gengivet nedenfor. Foto: Sdr. Hygum Sogns Lokalhistoriske forening.



Krigen var endt, men der skulde endnu gaa halvandet Aar før Grænsen faldt.

Den 15. Juni 1920 notificerede Fredskongressen i Paris Danmark og Tyskland den nye Landegrænse, og hen paa Eftermiddagen den 16. Juni erfarede man i Vejen, at Grænsen ved Kongeaaen skulde aabnes

den følgende Nat Kl. 12. Vejenborgerne syntes, der maatte gøres noget ud af dette, og man besluttede da at holde en lille Genforeningsfest paa Kongeaaen ved Skodborghus Kl. 12 Nat.

Jeg var dengang Lærer ved Skibelund Efterskole. - I den lyse, stille Sommer nat vandrede samtlige Lærere og Elever ad Vejen til Skodborghus. -

I min tidligste Barndom var det sket tæt ved mit Barndomshjem Kjemsgaard, som ligger nær den gamle Grænse, at nogle Karle ved Nattetid havde gravet en Grænsepæl op (dengang var der Egepæle, ikke som senere Sten) og flyttet den et Stykke mod Syd. - Jeg tog nu en Spade med, der kunde maaske blive Brug for den.

Da vi noget over Kl. 11 naaede ned mod Kongeaaen, var der sort af Mennesker paa begge Sider. Statsbetjent Schrøder, bistaaet af Grænsegendarmer og Sognefogden fra Vejen, holdt foreløbig Broen afspærret.

Man forkortede Ventetiden ved at synge danske Fæd-

relandssange. Kl. 11,50 gik vi da med N. Lauridsens Orkester i Spidsen ud paa Broen.

Paa Slaget 12 tændtes Glædesblusset, en Tjæretønde, der var anbragt paa en Stang midt paa Broen. Staaende ved Broens Gelænder udtalte Redaktør L. Rasmussen, Vejen:



Øverst: N. Lauridsens Orkester. Musikdirektør Niels Lauridsen ses midt i billedet. Vejen Lokalhistoriske Arkiv, 1915.

Nederst: Sceneriet ved Kongeaaen natten mellem den 16. og 17. juni 1920 med de mange mennesker, ildtønden og redaktør Rasmussen stående ved gelænderet. Efter P. Eliassen: *Kongeaaen*.



"De Ord, der staar paa Magnusstenen i Skibelund Krat, er gaaet i Opfyldelse. I dette Øjeblik, da den

uretmæssige Grænse slettes, i det Øjeblik, da Landsmænd Syd og Nord for Kongeaaen frit kan færdes over Broen her, byder vi vore Landsmænd Syd for Aaen: Velkommen hjem!"

Stormende Jubel. Sangen "Der er et yndigt Land" tonedede ud i Natten. Vejen Sangforening sang nogle Sange, og nu traadte den gamle Forstander Knud Pedersen, Skibelund, frem og talte:

"Naar saa mange er samlede her ved Skodborghus i en sen Aftentime, da tror jeg, der er en stor Følelse, der fylder vort Sind, og en dyb Glæde over, at den store Stund nu er oprunden, som vi alle har haabet paa og længtes efter saa længe, den Stund, da Nordens Grænsepæl atter rykkes frem mod Syd. - Ja - i Aften springer Lykkens Ganger for det danske Folk, og jeg tror bestemt, at hendes Tøjler hænger i Herrens højre Haand.

Leve gamle Danmark!"

Mens Rakter gik til Vejrs, og Gnisterne antændte de tyske Vagtposters forladte Græshytter, saa at de stod i Flamme, gik nu hele Forsamlingen syngende over Broen og gjorde først Holdt ved det tyske Toldsted. Den tyske Tolder lod sig ikke mærke.

Gaardejer Thiesen, Skodborg, takkede de Tusinder, der var mødt, og udbragte et Leve for Danmark.

Gaardejer Bruun, Skodborg, tolkede i jævne Ord Sønderjydernes Glæde over det, der nu skete. Han

mindede om Krigsaarenes Strenghed. Selv havde han en Tid staaet Vagt ved Broen for at passe paa, at ikke Landsmænd aflagde hinanden Besøg. "Vi takker nu Gud for, at Dagen er inde, da vi frit kan færdes, og vi takker, fordi I kom herved".

Til Slut sang man "Kongernes Konge". -

Mens alt dette stod paa, var jeg gaaet ned til Grænsestenen, der stod Vest for Broen lige ved Aaen. Jeg stak Spaden i den bløde Engbund. Aldrig, synes jeg, er Spaden gaaet saa let i Jorden som hin Nat. Jeg løsnede Stenen paa de tre Sider, og med et raskt Tag blev den væltet ud i Kongeaaen. - -

Den stod ikke særlig fast.

Underlige Følelser bevægede mit Sind i den korte Tid, jeg stod dér. Som Dreng havde jeg jo saa ofte set Grænsen, "Æ Lien" (Linien), som Folk blot kaldte den. Det var ingen virkelig Grænse, syntes man. Som ung havde jeg drømt om den Dag, den skulde falde, aldrig tvivlet paa, at det vilde ske.

Som soldat i Flandern havde jeg i over fire Aar ventet paa denne Dag.

Nu, netop nu skete det.

Den Nat faldt for mig Grænsen mellem Nørre- og en Del af Sønderjylland.



Niels Kjems var en meget ivrig fotograf, som ogsaa havde haft sit kamera med, da han var i felten som tysk soldat. En del af hans billeder findes i Arkivet ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig. Bl.a. fotoet herover, der er taget i 1915 og viser ingenmandsland med pigtrådsspærring i Flandern. - Ikke mærkeligt, at Niels Kjems i sin beretning om nedlæggelsen af Kongeågrænsen i juni 1920 skriver, at han som soldat i Flandern havde ventet på dette.



I 1864-65 var den nye grænse mellem Danmark og Tyskland blevet markeret ved 128 nummererede grænsepæle af træ. Fra 1891 blev de udskiftet med mere holdbare granitsten. Ved de broer over Kongeåen, hvor der var en toldpost, var der to grænsesten med samme nummer, den ene nord og den anden syd for åen. Grænsestenene ved Skodborghusovergangen havde nr. 57. Det vides ikke, hvilken af de to, det var, som Niels Kjems smed i åen natten mellem den 16. og 17. juni 1920.

Ved VUC i Sønderborg findes den ene af nr. 57-stenene (foroven til venstre). Den anden findes ved Bülow-Skolen i Dybbøl (i midten). Ved det gamle danske toldsted ved Skodborghus, lige nord for broen, findes også en sten nr. 57 - dette må være en moderne kopi (til højre). - Indskriften Kr. Dm. står for Kongeriget Danmark. På modsatte side stod Kr. Pr. for Königreich Preussen.⁷

Lærer K.M. Hermansens beretning under 16. juni⁸

Igen en stor begivenhed: Grænsen er blevet flyttet.

Det blev en særpræget oplevelse for dem, der var med. Jeg var desværre syg og kunne ikke deltage.

Beboerne på begge sider mødtes ved midnatstid omkring broen ved Skodborghus. Ca. 5.000 mennesker stod på vejen og i engene. Nordfra kom de med et orkester, og der blev talt af folk fra Vejen og Skibeland. Kl. 24 gik orkestret og de mange mennesker over broen til pladsen hen foran det tyske toldsted. Her blev der bl.a. talt af Jens Hørlück og sunget sange, også flerstemmige, idet Skodborg sangkor lod sig høre for første gang. Så var der fyrværkeri med raketter. Samtidig trak nogle overmodige unge mennesker den forhadte grænsesten med den tyske ørn op og kastede den i åen.

Fra i dag er grænsen åben og pastvangen ophævet.



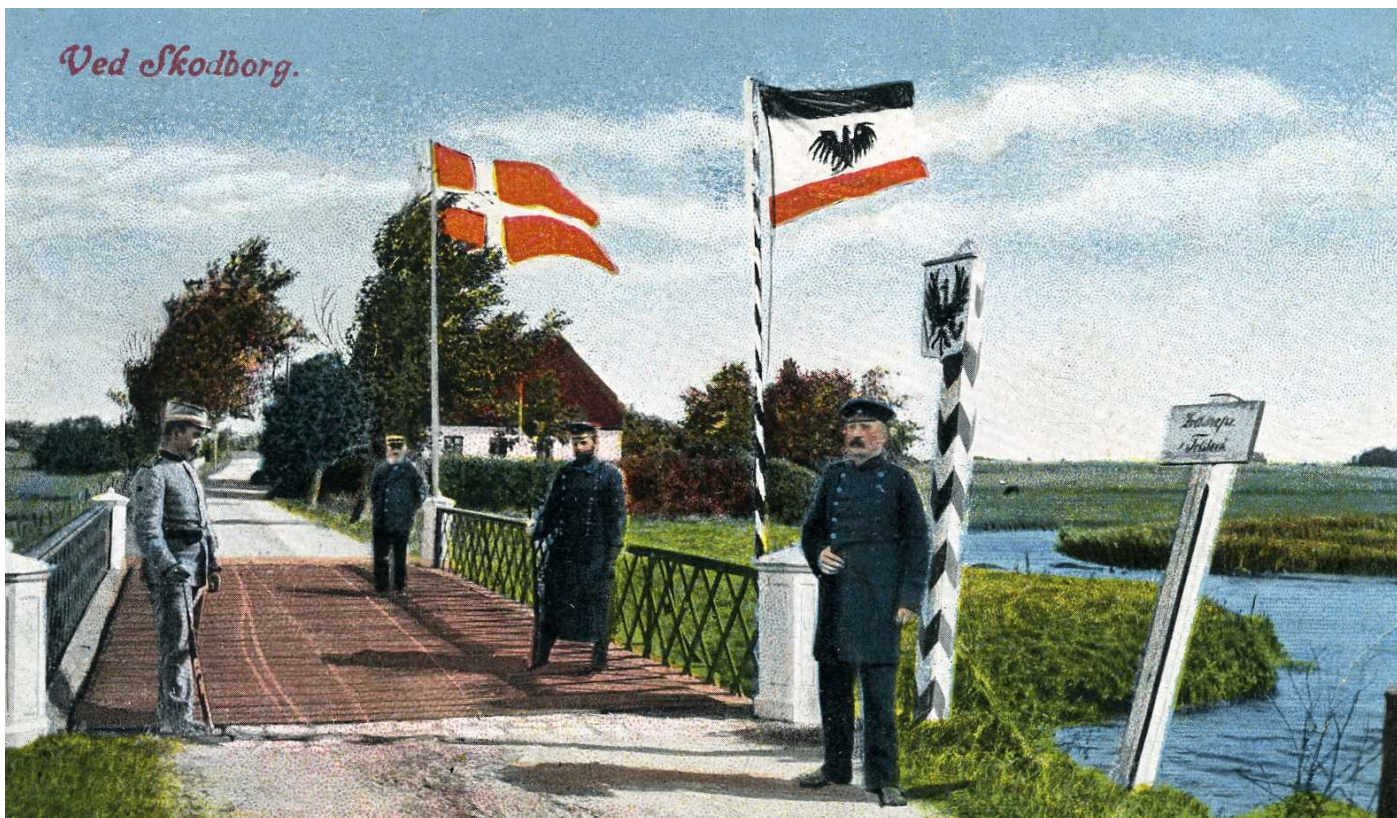
Til højre: Skodborg Skoles nye lærerpar fra ultimo 1919: Anna og K.M. Hermansen. Beretningen er fra Hermansens dagbog den 16. juni. - Ingen andre nævner gårdejer Jens Hørlück, der muligvis nu var kommuneforstander. Grænsestenen havde ikke nogen tysk ørn; men det havde grænsepælen, som stod ved selve vejen, på dens østlige side lige syd for broen.

Minder fra Toldgrænsen ved Kongeaaen

I Skodborg Hjemstavnsarkiv findes et digt, som er forfattet af en ukendt person, der tilsyneladende boede nord for grænsen. I digtet er samlet en række historier fra grænsen: Om de tilsyneladende meget venlige danske toldere Olsen, Bech, og Konge - d.v.s. toldassistent Jens Olesen (1823-1898), toldofficiant Peder Johannes Bech, hvis kone fungerede som "Visitatstrice", og overtoldbetjent S.R. Konge. Og de onde tyskere repræsenteret af Garlisch.

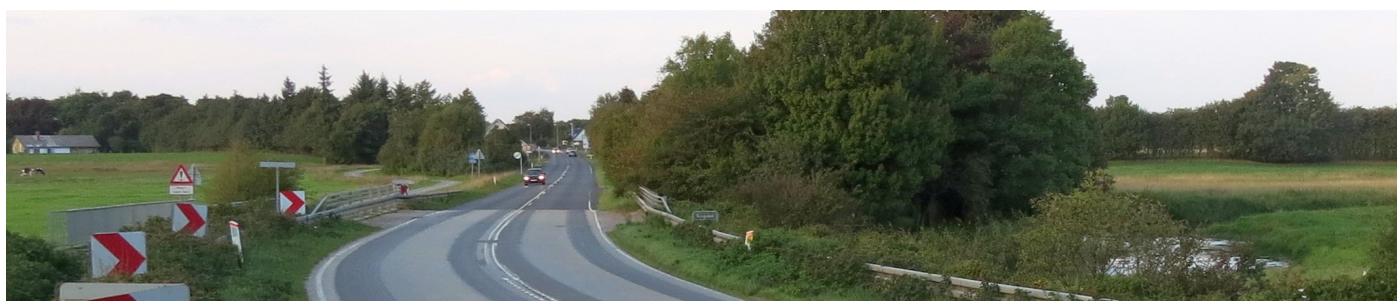
Om toldofficiant Bech fortælles, som nævnt i digtet, at han var en stor fugleelsker; han havde på toldbygningens loft indrettet en voliere, hvor han opdrættede de vildfugle, som han indfangede. Han havde en stær, som lærte at fløjte "Dengang jeg drog af sted". Ved et uheld undslap den, hvorefter den flere gange blev set syd for grænsen, mens den til stor fortrydelse for ærketyskerne fløjtede melodien, som Bech havde lært den.⁹

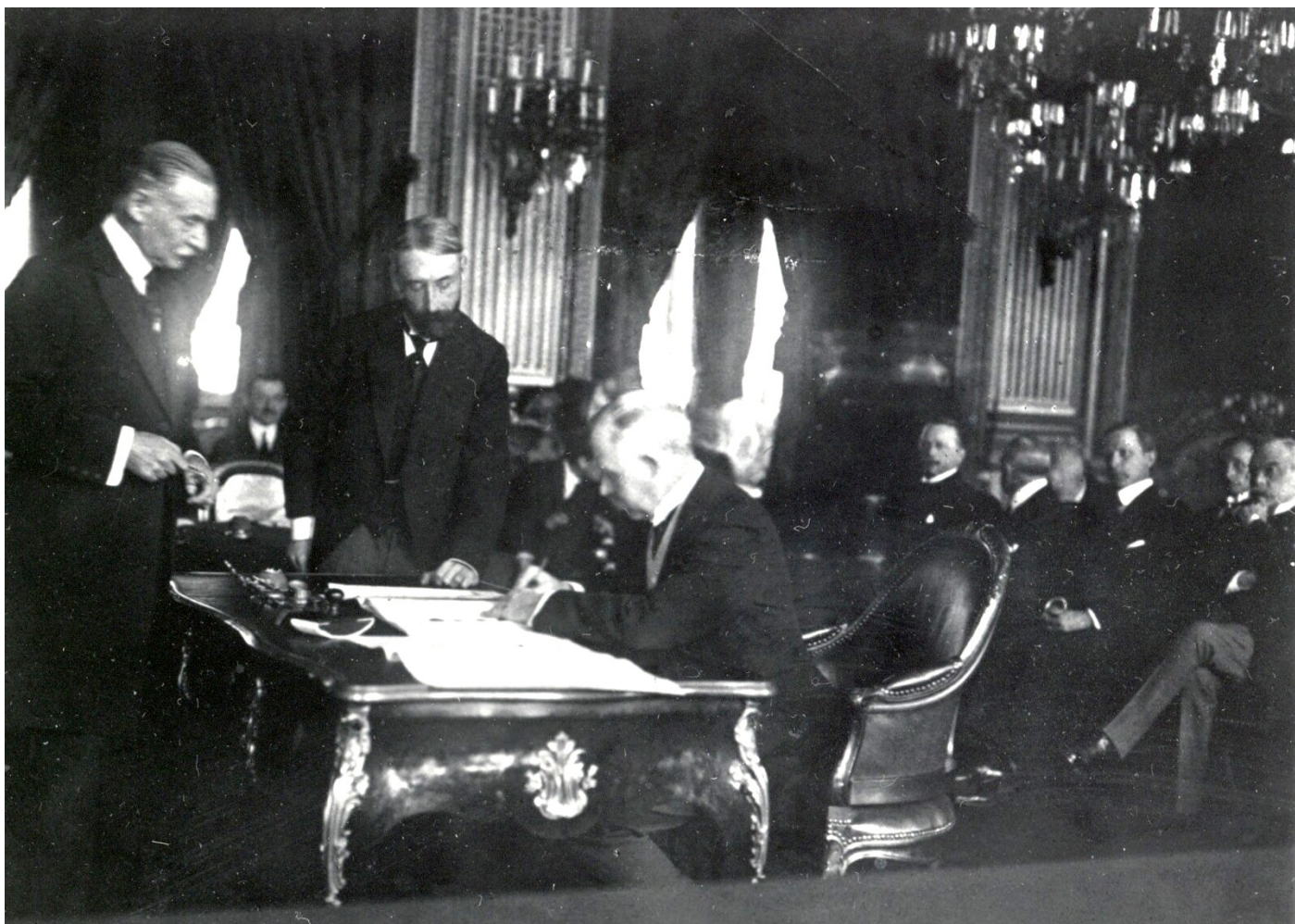
<p><i>Minder fra Toldgrænsen ved Kongeaaen.</i></p>		
<p><i>Gamle Olsen ved Skodborghus boed' lige ved Aaens Brus.</i></p>	<p><i>Krigen kom og i bitre Nød Fuglesangen ej mere Lød.</i></p>	<p>Snart nu "Dengang jeg drog af Sted fløjted' "Peter", som alle ved.</p>
<p><i>Laa i Kulden en lille Dreng pakket i Fodposen som i Seng.</i></p>	<p><i>Pikkelhuer langs Aaens Bred stod som Skel mellem Krig og Fred.</i></p>	<p>Grænsen brød den sig ikke om, fløjted' lystig, hvorhen den kom.</p>
<p><i>Olsen keg under Læderet ind klapped' venligt den Barnekind.</i></p>	<p><i>Naar vi rejste mod Syd fra Nord fik hos Tysken vi vrede Ord.</i></p>	<p>Køller trued med Rettergang "Peter" for den forbudte Sang.</p>
<p><i>Olsen døde og Bech nu kom, Fuglesangen han syntes om.</i></p>	<p><i>Drog vi hjemad fra Syd i Nør "Konge" hilste os mildt i Dør.</i></p>	<p>Krigen kom og i bitre Nød Fuglesangen ej mere lød.</p>
<p><i>Foraarsdage i Solskinsvej lystigt fløjted' han til sin Stær.</i></p>	<p><i>Bladet vendte sig, og en Dag smykket Toldstedet stod med Flag.</i></p>	<p>Pikkelhuer langs Aaens Bred stod som Skel mellem Krig og Fred.</p>
<p><i>Snart nu, "Dengang jeg drog af Sted fløjted' "Peter", som alle ved.</i></p>	<p><i>Flag og Opraab hvor man kom frem "Sønderjyde, stem nu dig hjem!"</i></p>	<p>Naar vi rejste mod Syd fra Nord fik hos Tysken vi vrede Ord.</p>
<p><i>Grænsen brød den sig ikke om, fløjted' lystig, hvorhen den kom.</i></p>	<p><i>Langt om, længe fik Galisch Bud "Pak din Ransel, og gaa dit Skud</i></p>	<p>Drog vi hjemad fra Syd i Nør "Konge" hilste os mildt i Dør.</p>
<p><i>Køllens trued med Rettergang "Peter" for den forbudte Sang.</i></p>	<p><i>Sommernatten ved Skodborghus saa de flammende Glædesblus Grænsen flytted i Gyldenaar Vintertiden for os blev Vaar!</i></p>	<p>Bladet vendte sig, og en Dag smykket Toldstedet stod med Flag.</p>
<p>Minder fra Toldgrænsen ved Kongeaaen</p>	<p>Olsen keg under Læderet ind klapped' venligt den Barnekind.</p>	<p>Flag og Opraab hvor man kom frem "Sønderjyde, stem nu dig hjem!"</p>
<p>Gamle Olsen ved Skodborghus boed' lige ved Aaens Brus.</p>	<p>Olsen døde og Bech nu kom, Fuglesangen han syntes om.</p>	<p>Grænsen flytted i Gyldenaar Vintertiden for os blev Vaar!</p>
<p>Laa i Kulden en lille Dreng pakket i Fodposen som i Seng</p>	<p>Foraarsdage i Solskinsvej lystigt fløjted' han til sin Stær.</p>	



Øverst: I baggrunden ved Dannebrogslaget ses toldofficiant Peter J. Bech, i forgrunden ved den preussiske grænsepæl tolder Garlich.

Herunder: Afstemningsdagen, den 10. februar 1920 ved det danske toldsted i Skodborghus. Toldbetjent S.R. Konge ses som nr. to fra venstre.





Herover:

Mandag den 5. juli 1920 kl. 11.45, i Ursalen i det franske udenrigsministerium i Paris, underskrev kammerherre Bernhoft som Danmarks repræsentant den tosidede traktat, som gav Danmark den formelle folkeretlige adkomst til Nord-slesvig. Samtidig underskrev repræsentanter for England, Frankrig, Italien og Japan dokumentet.

Den indeholder tre artikler; artikel et begyndte:

”De allierede og associerede Hovedmagter erklærer, at de herved overdrager frit og kvit for alle Byrder og Forpligtelser, under Forbehold af Bestemmelserne i nærværende Traktat, til Danmark, som modtager denne Overdragelse, alle Suverænitetsrettigheder, som de i Henhold til Artikel 110, 3. Stk., i Fredstraktaten med Tyskland, undertegnet i Versailles den 28. Juni 1919, besidder over de Omraader, Øer og Holme af Slesvig, der er beliggende nord for den nedenfor beskrevne Grænselinie. Denne Overdragelse skal regnes fra den 15. Juni 1920, paa hvilken Dag Fastsættelsen af Grænsen er bleven officielt notificeret Tyskland og Danmark.”

Følgende side:

Fire dage senere, den 9. juli 1920 ca. kl. 11 på Amalienborg, ratificeredes traktaten i Danmark. På billedet på følgende side ses statsrådet, hvor det foregik. Omkring bordet sidder fra venstre: Tyge Rothe, Svend Rytter, Jacob Appel, Klaus Berntsen, Harald Scavenius, kronprins Frederik, Christian den 10., statsminister Niels Neergaard (stående), J.C. Christensen, Sigurd Berg, M.N. Slepsager og Madsen-Mygdal.

Fotos: Det kongelige Bibliotek.

Genforeningsfester i Skodborg den 9. juli 1920

Baggrund:

Fredag den 9. juli 1920 udsendtes i København flg. officielle meddelelse:

I Statsraadet paa Amalienborg ratificerede Hans Majestæt den under 5. d. M. i Paris underskrevne Traktat med de allierede Hovedmagter om Overdragelsen af Suveræniteten over de sønderjydske Landsdele.

Statsministeren [Niels Neergaard] forelagde derefter Lov om Indlemmelse af Landsdelene i Kongeriget til allerhøjeste Stadsfæstelse.

Endvidere forelagde Statsministeren til allerhøjeste Underskrift et kongeligt Budskab i Anledning af Indlemmelsen af de sønderjydske Landsdele i Kongeriget.

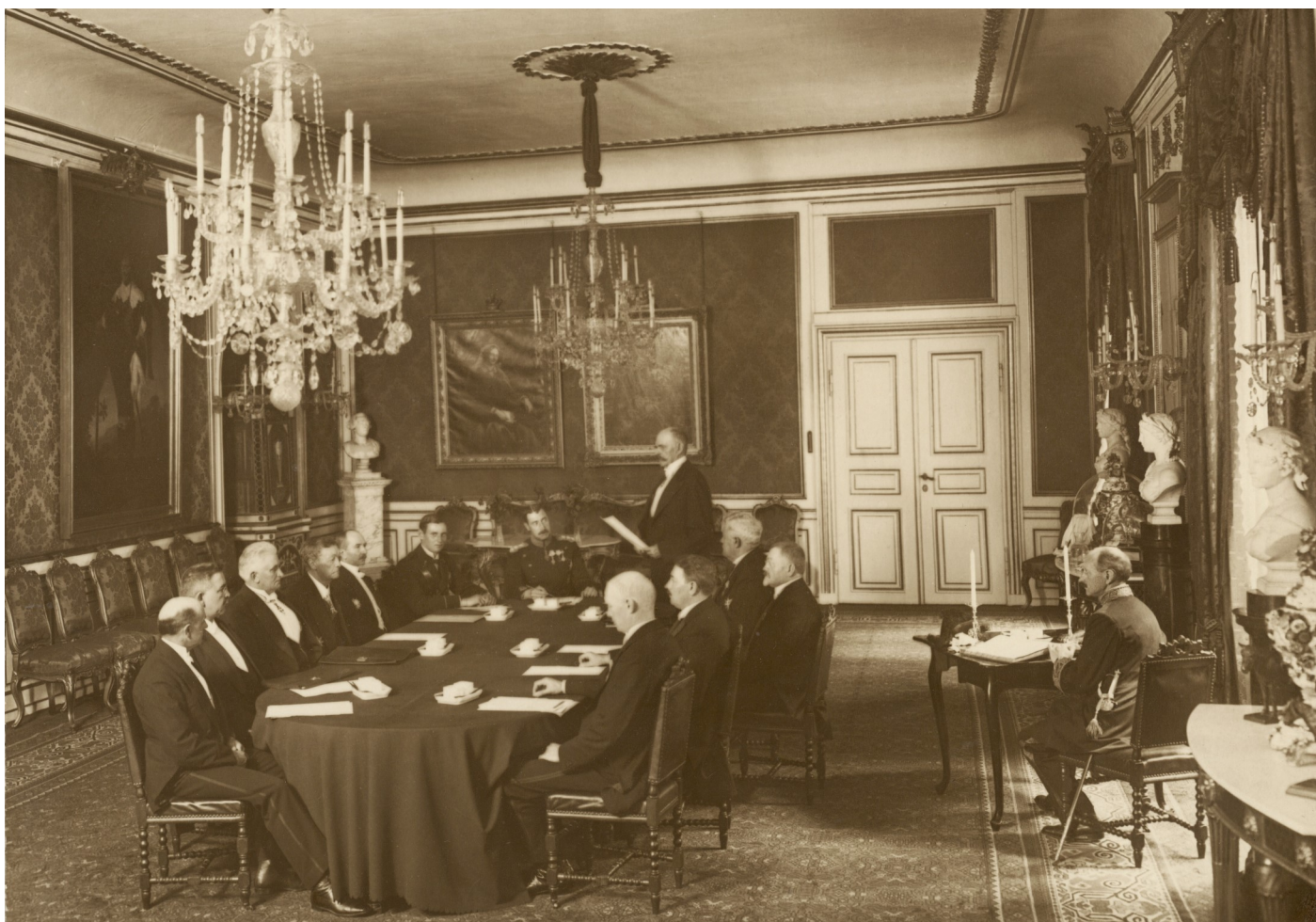
Ministeren ledsagede Forelæggelsen med nogle Udta-

lelser, hvori bl.a. fremhævedes, at det i Dag var den største Højtidssdag i den nulevende Slægts Tid.

Hans Majestæt svarede og dvælede i Svaret særligt ved Minderne fra sin Bedstefaders og Faders, Deres Majestæter, Kong Christian den Niendes og Kong Frederik den Ottendes Dage.

Da Kongen herefter underskrev Loven og Budskabet, afgaves Kanonsalut og Kirkeklokkerne ringede.

Idet Hans Majestæt og Ministrene derpaa rejste sig, opfordrede Hans Majestæt Kongen Ministrene til i Forening med ham at udtale et: *"Gud bevare Danmark!"*



Det kongelige Budskab:

Vi Christian Den Tiende...

Gøre Vitterligt:

Ved en af Os i Dag stadfæstet Lov er de Landomraader, som i Henhold til Fredstraktaten i Versailles af 28. Juni 1919, Artikel 110, er tilfaldet Danmark, hvilke benævnes de sønderjydske Landsdele, indlemmede i Kongeriget som en uadskillelig Del af dette.

Ved Os venligsindede Magters højmodige Mellemkomst og ved Befolkningens klart tilkendegivne Villie er saaledes, i det Omfang, hvori Magternes paa Afstemningsresultatet byggede Afgørelse har gjort det muligt, det Ønske opfyldt, som alle Danske siden hin ulykkelige Stund, da vore sønderjydske Landsmænd blev skilte fra Riget, har næret om atter at genforenes med dem.

Idet vi udtaler Vor dybtfølte Taknemlighed og Glæde herover saavel som Vor Tak for den eksempelløse Trofasthed, hvormed Sønderjyderne har stridt for Danmarks Sag og givet deres danske Sindelag til Kende, hilser Vi Landsdelenes Beboere velkommen tilbage til Danmark.

Vi tilsiger dem alle Vor Beskyttelse for deres velerhvervede private Rettigheder og lover, at Vi altid vil

vaage nøje over Overholdelsen af den i Landsdelene gældende Ret, der nu med Genoplivelse af det ældgamle Retsfællesskab i videst muligt Omfang paany vil blive dansk.

Til Gengæld vente vi af alle Landsdelenes Beboere, at de vil anerkende Os som deres rette Konge og med Troskab efterleve Rigets Grundlov og de Love, Anordninger og andre Befalinger, som nu eller senere maatte udgaa til dem.

Gennem lange Trængselens Aar har de danske Sønderjyder længtes hjem. Det er Vort og alle Danskes inderligste Ønske, at der med Genforeningen skal oprinde en Tid for vort gamle Grænseland, hvor en Styrelse, der agter alles Ret, vil mildne aarhundredgamle Modsætninger, og hvor alle danske Borgere vil kunne samles i Arbejdet for det fælles Fædrelands Lykke og Fremgang.

Givet paa Amalienborg den 9. juli 1920.
Under vor Kongelige Haand og Segl.
Christian R.

N. Neergaard.

Indlemmelseslovens ordlyd:

Vi Christian den Tiende ...

Gøre vitterligt: Rigsdagen har vedtaget, og Vi ved Vort Samtykke stadfæstet følgende Lov om Indlemmelse af de sønderjydske Landsdele i Kongeriget.

§ 1.

De Landområder, som overdrages til Danmark ifølge Fredstraktaten i Versailles af 28. Juni 1919, Artikel 110, sidste Sætning, indlemmes i Kongeriget og benævnes de sønderjydske Landsdele.

§ 2.

Denne Lov træder straks i Kraft.
Hvorefter alle Vedkommende sig har at rette.

Givet paa Amalienborg, den 9. Juli 1920.
Christian R.

N. Neergaard."

Forud for statsrådet var kongen sammen med kronprins Frederik kl. 10.15 kørt den korte vej fra residenspalæet til Christian den 9.s palæ på Amalienborg, og da handlingen her var afsluttet kl. 11, afgav batteriet Sixtus i København salut; overalt i landet ringede kirkeklokkerne, og der blev holdt gudstjenester. (Efter bl.a. Carl Dumreicher: Genforeningen 1920, København 1920).

Gudstjeneste i Skodborg Kirke den 9. juli 1920

Også i Skodborg skulle der være gudstjeneste på denne dag. Københavns biskop havde bedt en række præster fra kongeriget om at forrette gudstjenester i sønderjyske kirker, hvor det naturligtvis ikke ville være acceptabelt, at det var de tysk ansatte præster, der prædikede på netop denne dag.



Pastor Carl Hornbech fra Sct. Michaelis Kirke i Fredericia var bedt om at prædike i Skodborg Kirke (Dannevirke den 17. juni 1920). Carl Hornbech var ikke noget tilfældigt valg. Han tilhørte den indremissionske retning, og havde i den forbindelse tidligere været i kontakt med Hans Christian Nicolaisen i Skodborg, og efter at hans 25-årige søn, Jens Peter Nicolaisen, i 1916 var død som tysk soldat på lazarettet i Slesvig, havde Hornbech (1917) i anonymiseret form udgivet et redigeret udvalg af sønnens brevsveksling med forældrene. Som fremgår nedenfor havde han endda tidligere prædiket i Skodborg Kirke på en lidt dramatisk baggrund: Han var nemlig den 12. marts 1919 sammen med sin kone og en kollega gået over grænsen uden pas for at prædike i Skodborg. De blev dog tilbageholdt, ført først til Farris og derefter til Haderslev, hvor de endeligt blev frigivet endda med en undskyldning, efter at de havde afgivet forklaring.

Imidlertid måtte pastor Hornbech melde afbud – som han skrev i Flensborg Avis den 23. juni: ”Grunden er den, at det vil være mig alt for svært at tale ved en saadan Lejlighed. Der er saa megen Sorg og Skuffelse i Glæden, at i alt Fald jeg ikke kan være Prædikant den Dag. Jeg har saa ofte glædet mig til denne Gudstjeneste, særlig i Skodborg Kirke, hvor jeg sidste Gang prædikede, frigiven paa Aresord fra ”tysk Fangenskab” saa længe Gudstjenesten varede, men Tanken om mine Landsmænd i anden Zone, som nu maa genne Dannebrog hen, har gjort, at jeg har bedt om en Stedfortræder og altsaa træder tilbage”¹⁰



Dette forhindrede dog ikke, at der også i Skodborg Kirke blev holdt gudstjeneste på genforeningsdagen. Måske var prædikanten pastor Carl Ørberg fra Andst, der også havde talt i Skodborg Kirke den 10. februar om eftermiddagen, og som i de følgende mange, mange år kom til at tale i Skodborg på afstemningsdagen.¹¹



Gudstjenesterne paa Genforeningsdagen.

Redensstaende bringer vi Fortegnelsen over de Præster, som paa Anmodning fra Sjællands Biskop Ostenfeldt og Det kirkelige Udvalg har lovet at tale i de nordflenske Sognekirker paa Genforeningsdagen, det er den Dag, da Kongen underskriver Overtagelsesdokumentet. Udvalget leder Kirkeforstanderskaberne omgaaende satte sig i Forbindelse med vedkommende Præst og meddele ham hvor han skal bo, hvor han afhentes m. m.

Haderslev Provsti.

1. Kastrup: Pastor Gemzøe, Roslev.
2. Aller: Provst Juhl, Bisping pr. Hadsten.
3. Biestrup: Pastor Simon Hansen, Helsingør.
4. Haderslev (Vor Frue): Biskop Ostenfeldt, København.
5. Gammel Haderslev: Provst Nissen.
6. Høll: Pastor Nørhølle, Holme pr. Viby.
7. Gammelev: Pastor Krings, Vale.
8. Højtrup: Pastor Schack, Bonfilb.
9. Magstrup: Pastor Nissenfeldt-Hansen, Gern.
10. Søgerup: Pastor Petersen, Magstrup.
11. Mølstrup: Pastor Mathiesen, Ramdrup eller en Stedfortræder.
12. Bjerning: Provst P. Helveg-Larsen, f. L. Viborg.
13. Øsby: Pastor Clausen Bagge, Ringkøbing.
14. Øksnevad: Pastor Wagner, Aarhus.
15. Jels: Pastor Jespersen, Ringstedgade 6, København.
16. Skodborg: Pastor Hornbeck, Fredericia.
17. Sommersted: Provst Hjortkær, Lyngby.
18. Starup: Pastor Bertelsen, Lunde pr. Barde.
19. Grarup: Pastor Tolberlund-Hansen, Giby (Kø).
20. Stepping: Pastor Sølling, Aarhus.
21. Frørup: Pastor Terkildsen, Odby.
22. Torsrup: Pastor Busch, Ballensbæk pr. Glostrup.
23. Hjærndrup: Pastor Nielsen, Bøvling.
24. Bilstrup: Pastor Jauerholdt, Jernbanegade 12, Lyngby.
25. Bedsted: Stiftsprovst Barjoe, Aalborg.
26. Bønsbæk: Pastor Kjærsgaard, Taars, og Pastor Nielsen, Odense.

Tørrningens Provsti.

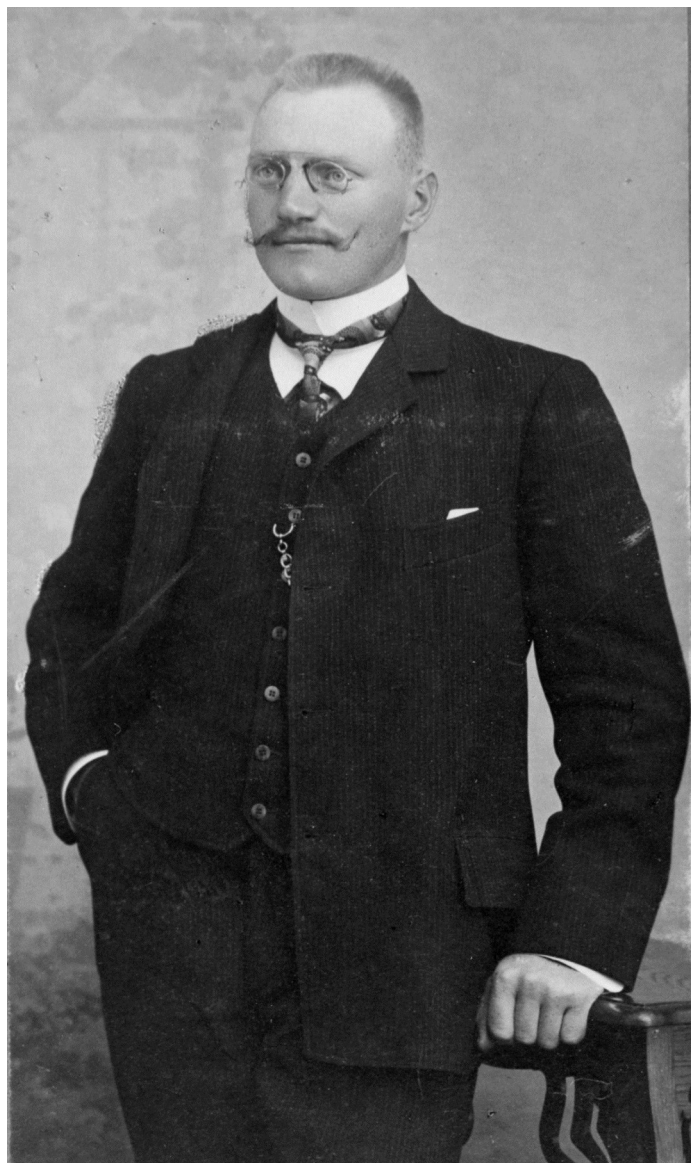
1. Agerstov: Pastor Frimodt Møller, Kirkehestinge, Hørlev.
2. Arrild: Pastor Jørgensen, Standerup pr. Lunderskov.
3. Bestoft: Pastor E. Koch, Odense.
4. Tirskov: Pastor Rud, Odense.
5. Branberup: Provst Amundsen, Silkeborg.
6. Brønø: Pastor Jensen, Bøvlund pr. Agerstov.
7. Sol: Pastor Sibiger, Forhaabningskolens Allé 33, København.
8. Gram: Pastor Juhl, Upsalagade, København.
9. Søjrup: Provst Petersen, Lisbo pr. Frederiksborg.
10. Nygaard: Provst Knudsen, Middelbælt.
11. Spibbing: Pastor Carl Koch, Abberup pr. Kallundborg.
12. Vintrup: Pastor Witt Hansen, Høll pr. Bejers.
13. Hjerting: Stiftsprovst Koll, Ringkøbing K.
14. Rustrup: Biskop Ludvig, Aalborg.

Fest i Mikkeltborg

Ud over ved gudstjenesten i Skodborg Kirke fejredes genforeningsdagen også ved en stort anlagt, men på grund af dårligt vejr ikke helt vellykket friluftsfest i Mikkeltborg. Den var fælles for Skodborg og omliggende sogne som i al fald Langetved og Jels og foregik i Mikkeltborggaards skov.

Folk kom også fra nord for den nu nedlagte grænse kørende på cykel, med heste og vogne, og hestene blev bundet i skoven. Et blæseorkester indledte festen og spillede til sangene. Talerstol og musiktribune var klædt med grønt, og flagene vajede i den grønne skov.¹²

Mødet blev ledet af Niels Skrumsager og Andreas Hollensen, og der var to udefrakommende talere: Jens Rosenkjær og Ole Jensen Stevns. Som æresgæster var inviteret Skodborgs endnu levende veteraner fra 1864.



Til venstre: Ældre foto af Niels Skrumsager, hvis fulde navn var Niels Hansen Nikolaj Frederik Severin Grundtvig Kloppenborg-Skrumsager. Han var født i 1880 som søn gårdejer J.N.H. Skrumsager i Københoved og ejede 1905-23 Toftlundgaard, der lå lige i nærheden af Mikkeltborg. Havde været straffet af de tyske myndigheder i Köllerperioden omkring 1900.

Til højre: Grosserer Andreas Hollensen, født 1881 og bestyrer af Skodborg Korn- og Foderstofforretning. Havde været soldat i Første Verdenskrig.

Øverst følgende side, til venstre: Jens Rosenkjær, født 1883, magister i kemi, underviste i naturfag på Askov Højskole 1911-25. Fra 1937 foredragschef ved Danmarks Radio.

Til højre: Ole og Dorthea Stevns, forstanderpar på Kvissel Højskole. Ole Jensen Stevns var født i 1867, og efter et ophold på Vallekilde Højskole boede han i en periode i Sønderjylland. Havde i 1890'erne forsøgt at skabe sig en stilling som højskolelærer i USA, bl.a. som ejer af højskolen "Danebod" i Minnesota. Vendte i 1899 tilbage til Danmark og købte Kvissel Højskole. Fra 1923 på Voldby Højskole.¹³ Foto i Nørre Djurs Egnsarkiv.



Folkebladet. Dagblad for Vejen, Brørup, Holsted og Omegn skrev:

Genforeningsdagen i det befriede Land.

I Skodborg.

Festudvalget i Skodborg havde med Støtte af mange interesserede arbejdet ihærdigt for at gøre det festligt for de Tusinder af Mennesker, som ventelig vilde deltage i den Fest, der paa den store Dag skulde fejres paa Festpladsen ved Mikkels Kro. Selvfølgelig vaje de Dannebrog overalt, og paa Strækningen fra Kongeaaen til Festpladsen var rejst flere Æresporte, ligesom Vejen, der førte til Pladsen, dannede en Flagallé.

Trods Regn og Pløre var der dog samlet 1500-2000 Mennesker; men de fyldte kun lidt op paa den store Festplads.

Samtlige kvindelige Elever fra Askov Højskole med Forstanderinden, Fru *Ingeborg Appel*, i Spidsen var efter Indbydelse mødt, og Turen var foretaget dels pr. Vogn, dels pr. Cykle.

Særlig indbudte var desuden Veteranerne *Jens Due*, *Chr. Holt*, *Chr. Christensen*, *P. Frehr*, *Chr. Lauridsen* og *Chr. Almind*, alle af Skodborg; kun sidstnævnte maatte melde Afbud.¹¹

Festen indlededes med Koncert,

og Kl. ca. 4 bød Gaardejer *N. Skrumssager* Velkommen, idet han særlig henvendte sig til de gamle Veteraner, som gennem 56 Aar har levet i Haabet om den Genforening, som nu fuldbyrdes. Som vi nu gaar ind til Frihed, saaledes maa det staa os klart, at der hermed følger Forpligtelser. Vi maa ogsaa vise os i Besiddelse af Højsind og øve Ret mod de Tyskere, som skal leve iblandt os. De skal have Lov til at leve som fri Borgere under Landets Love og ikke som 2. Kl.s Borgere.

Sluttelig mindedes Taleren Danskerne i 2. Zone, som ikke kom med hjem.

Forsamlingen gav Tilslutning hertil ved at rejse sig.

Man sang "*Der er et yndigt Land*" og Grosserer Hollensen, Skodborg, mindedes alle de brave Danske, som blev dernede paa Valpladsen (Tilslutning).

Talerne.

Magister Rosenkjær, Askov: Nu er Stunden oprunden, som gør os glad. I over fem Aartier blev det jo saadan, at man mere og mere søgte Trøsten i dette: "*Det har slet*

ingen Hast for den, som tror." Aar gik, Aartier gik - Haabet syntes saa fjernt. Bitrest blev Ventetiden til allersidst, da de fem Aartier var gaaet og Krigen atter kaldte Mand af Hus og bort fra Hjem. Men nu er Stunden fuldt ud oprunden. Maatte den gøre os glad, skabe i vore Hjerter den Følelse af Glæde, som styrker til Daad i Dagene, der kommer.

Og ved vi end, at Dagen er isprængt med Vemod, fordi der udenfor Døren til Danmarks Folkhus staar en lille Skare, saa maa vi dog, netop ud fra de Erfaringer, vi herom har gjort, kunne sige med Sandhed: Det Haab og den Alvor, som Vemoden giver, kan give Glæden en større Dybde, en skønnere Kraft.

Det Velkommen, som her skal lyde, skal først rumme en Tak, en trefoldig Tak, rettet til tre Sider: Til Englands, til Frankrigs og til Amerikas Folk. Takken skal ogsaa rettes til Eder, der nu kommer og til dem, der bliver tilbage. En Tak for, "*hvad Fædrene har kæmpet, Mødrene har grædt*"; men en Tak skal først og fremmest lyde til ham, der lagde sin Velsignelse i Eders Arbej-

de. Og med Takken til ham finder vi ogsaa Vejen til ham for Bønnen om hans Hjælp til den kommende Dag: "Han, som har hjulpet hidindtil, han hjælper nok herefter."

Tal. mindede sluttelig om, at som Grænsfolk vil Sønderjyderne fremdeles faa den Opgave: at bygge Bro mellem Folk og Land. Et Leve for vore Fædres Land! (Hurra!)

Efter en Sang talte Højskoleforstander *O. Stevns*. Hans lille Tale var en Hyldest til Dansk-Amerikanerne, adresseret til et Selskab, der var til Stede ved Festen. Tal. paaviste Betydningen af, at Traadene - Forbindelsen med Hjemlandet ikke brister.

Vi kender Sønderjyderne. Vi ved,

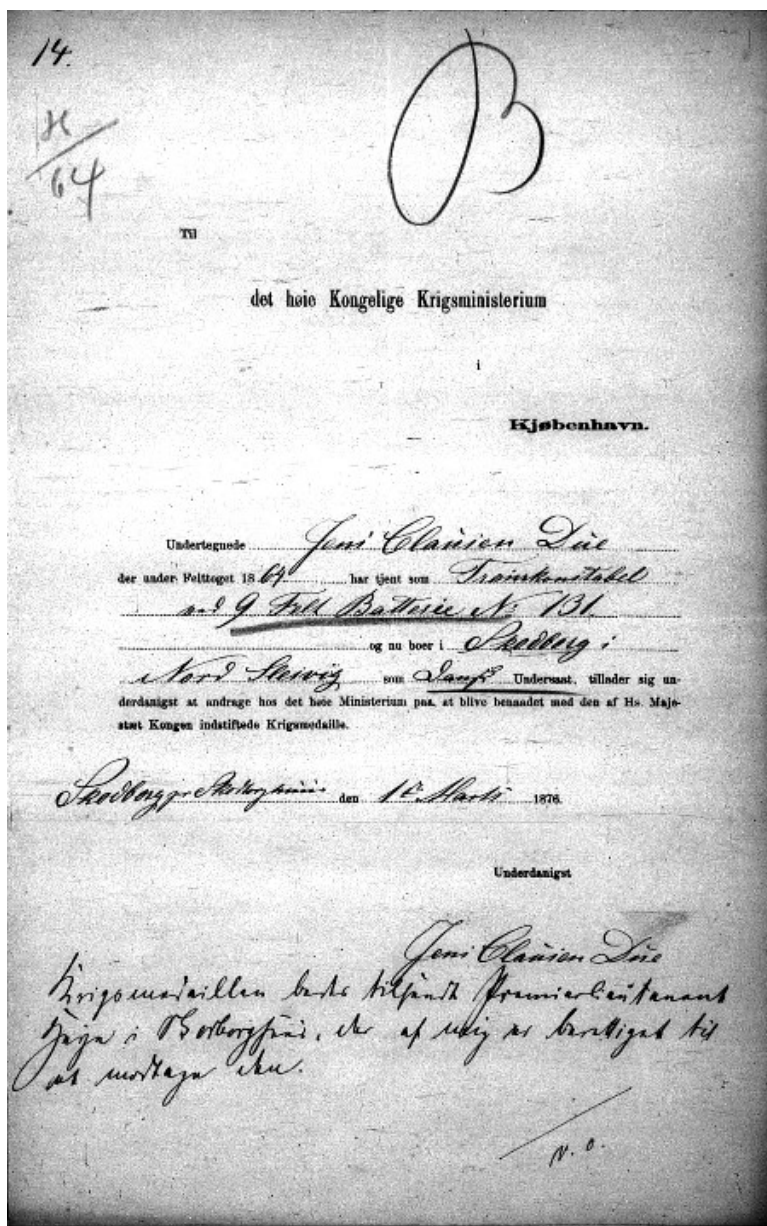
hvad I har udrettet, og vi venter Jer Hjælp til at knytte de Baand, der binder os til Dansk-Amerikanerne. Sluttelig henvendte Tal. sig til Dansk-Amerikanerne, og bad dem tage med hjem Indtrykket af den Fest, som de her har faaet Lejlighed til at opleve.

Grosserer *Hollensen* takkede Talerne og motiverede et Leve for de gamle Veteraner, som var til Stede. (Hurra!)

Med Højskolelærer *Hasseris* og Lærer *Hermansen* som Dirigenter sang Askov-Eleverne og Skodborg Sangforenings blandede Kor flerstemmige Sange, ligesom Orkestret underholdt med en Række Musik-Numre.

Regnen sivede ustandseligt ned. Opdækningen i det fri lod sig ikke gøre - og Hr. *Hollensen* sluttede derfor ved 6-Tiden denne Del af Sammenkomsten, idet han oplyste, at man ventelig med det Første vil kunne indbyde til en Festlighed, der kan holdes under gunstigere Vilkaar end denne.

Efter Afsyngelse af Salmen "Kongernes Konge", skiltes Forsamlingen."



Veteranerne fra Skodborg

I 1876 - 12 år efter 1864-krigen - blev det muligt for veteranerne at ansøge om at få tildelt en erindringsmedalje. Formodentlig har alle veteranerne, der nævnes i artiklen, søgt og fået en medalje.

Til venstre ses Jens Dues ansøgning. Han havde i 1864 tjent som trænkonstabel ved 9. feltbatteri. Eftersom han i 1876 boede i Skodborg d.v.s. i Preussen, skulle medaljen sendes til en premierløjtnant i Skodborghus. Due var født i Skodborg i 1840 og ved afstemningen den 10. februar 1920 boede han i Vamdrup. Død 1923.

Følgende side: Øverst: Ældre foto af Christian Mathiesen Holdt, født i Skodborg i 1837, med hustruen Caroline og en datter, der døde i 1885. Ejede 1869-1913 ejendommen på Jægersborgsvej 2 i Skodborgskov. Træskomand. I 1864 korporal ved 21. regiments 8. kompagni. Christian og Caroline var på aftægt hos svigersønnen Jacob Brink på Melvanggaard (Træskodal 14). Død 1922.

Derunder til venstre: Christian Peter Christensen, kaldet Christian Præst, fordi han havde forpagtet Skodborgs præstegårdsjord 1875-1905. Født i Aastrup pr. Glejbjerg i 1841. Død 1929.

Til højre: Peter Petersen Frehr, født i Vonsbæk i 1839, kørte dagvognen mellem Skodborg og Jels. Vejmand. Død 1923.

Nederst: Christian Nielsen (i referatet fejlagtigt kaldet Chr. Lauridsen), født i Vilstrup i 1841, stående ved gården i Mikkeltorp (Haderslevvej 33), som han ejede indtil 1926. Dannebrogsmænd. Død 1928.¹⁵



Genforeningen 1920
Kong Christian X. rider over
Grænsen



Genforeningen fejres i Sønderjylland den 10. og 11. juli

Der skete formodentlig absolut intet i Skodborg på disse to dage. Tilstrømningen af deltagerne til begivenhederne ved Frederikshøj den ene dag og ved Dybbøl den næste var så stor, at den nærmest må have lagt landsdelen øde, og samlet set må det publikumsmæssigt have været noget af det største i danmarkshistorien overhovedet.

Menneskemængderne ved den gamle grænse ved Frederikshøj, hvor kongen skulle ride over, var sådan, at selv landråd Refshauge, der skulle holde modtagelsestalen for kongen den 10. juli, havde problemer med at komme frem, og han har fortalt, hvordan en af de tilstedeværende ministre spøjte med landsdelens store befolkningstæthed.¹⁶ Også den kongelige kortege havde undervejs problemer med at komme igennem, og nogle gange blev den af folkemængden delt op i flere sektioner. Ud fra nutidens sikkerhedsmæssige standarder ville det være et mareridt.

Amtsbanerne kørte med særtog begge dage, og mange var villige til at begive sig ud på lange cykelture for at være med. F.eks. har den 22-årige gårdmandsdatter fra Hjerting, Signe Hansen, fortalt¹⁷: ”*Tidligt den 10. Juli 1920 kørte Far, Mor og Gæsterne i Charabanc'en til Frederikshøj for at se Kongens Ridt over Grænsen. Jeg og flere andre cyklede dertil, men kom for sent til at se den store Begivenhed. Fra Frederikshøj kom jeg op at køre, og vi kørte saa til Haderslev, hvor der festedes. Det var en stor Oplevelse.*”

Sandsynligvis har også skodborgere i stort tal har været med. Enkelte navngivne personer omtales senere i afsnittet. I centrum for begivenhederne stod begge dage Christian den 10.:

Med underskrivelsen af loven om indlemmelse den 9. juli var selve den politiske og juridiske proces for så vidt afsluttet, og man kunne fortsætte med den praktiske del af indlemmelsesarbejdet. Dette blev på ingen måde anset for fyldestgørende; der var et almindeligt ønske om også at fejre begivenheden for at give den et udtryk, hvor de store følelser, der var involveret, kunne få frit løb, og som kunne fortolke den på den rette måde.

Så efter statsrådet og underskrivelsen overværede kongen sammen med den kongelige familie og en række udenlandske gesandter genforeningsgudstjenesten i den stopfyldte Domkirke, Vor Frue, i København. Om eftermiddagen deltog han sammen med tusinder i en folkefest med veteraner fra de slesvigske krige på stadion i København. Også i øvrigt var fejringen af Genforeningen massiv i København.¹⁸

Kl. 15.45 afgik kongeskibet, hjuldamperen ”*Dannebrog*”, fra Københavns havn. Ombord var, ud over kong Christian, dronning Alexandrine, kronprins Frederik, prins Knud og prinsesserne Thyra og Dagmar, en række andre af den kongelige familie foruden medlemmer af hoffet. Også visse rigsdagsmedlemmer rejste fra København for at deltage i festlighederne i det sydjyske – dog ikke ombord på kongeskibet.

Den 10. juli kl. 8 om morgenen ankom de kongelige til Kolding. Her var der stor modtagelse på havnen, og selskabet incl. diverse honoratiores og pressefolk steg ombord i en lang kortege af biler – vist så mange som 32 stk. - der begav sig på vej gennem en festsmykket by, hvor tusinder var på gaden for at hylde kongen.

På vejen sydpå passerede man en meget særpræget æresport bestående af fire piller med guirlander på kryds hen over vejen. Den var opstillet på Koldings bygrænse mod syd – d.v.s. på den gamle grænse til Slesvig fra

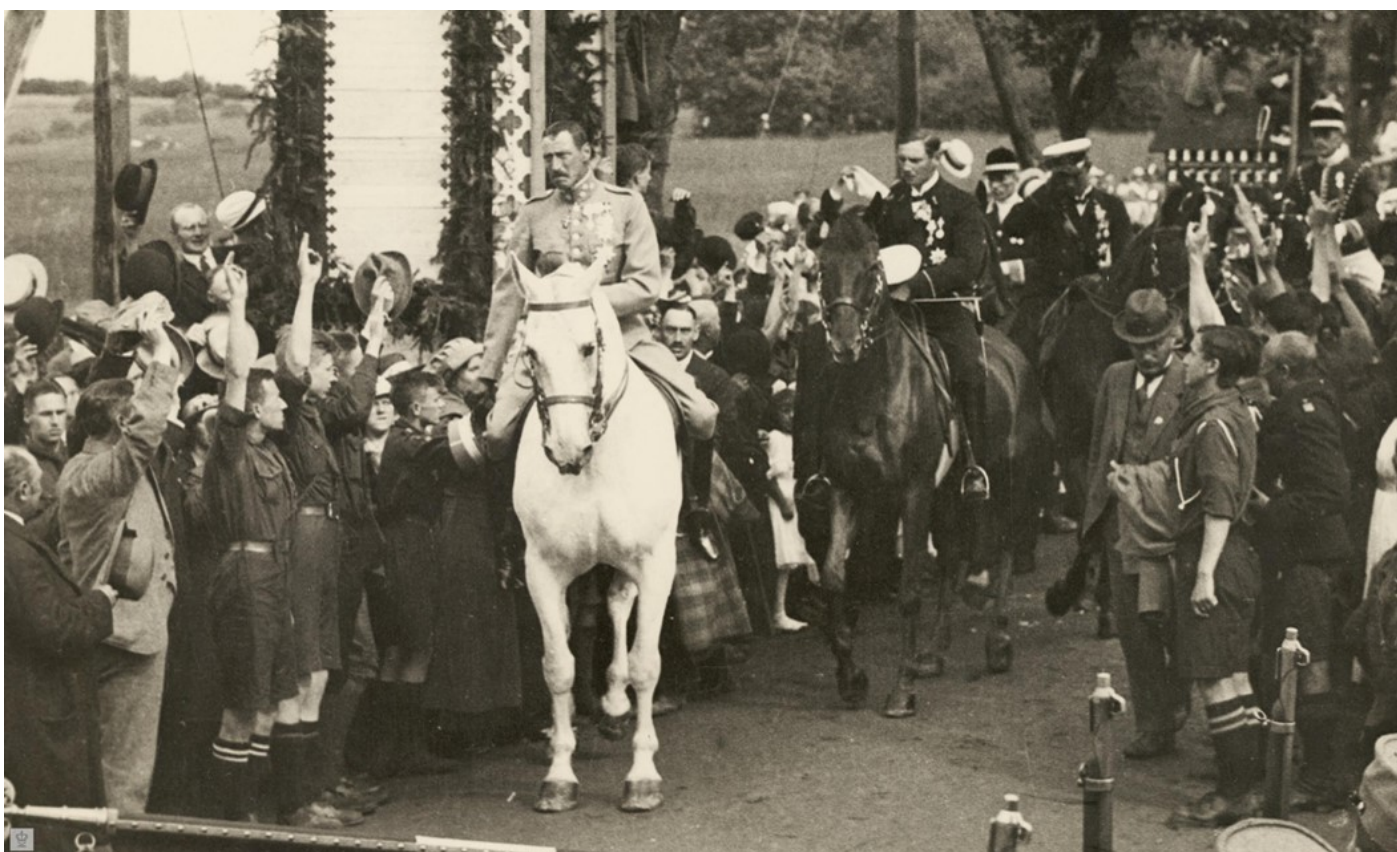
før 1864, hvorefter Slesvigs nordøstligste sogne var blevet udskilt af hertugdømmet og var tilgået Danmark. Langs vejen sydpå var der masser af tilskuere, men det første egentlige stop fandt sted lidt syd for Taps.

At lade kongen passere grænsen siddende i en nymodens bil havde været langt det letteste – og sikreste. Men man havde ikke fundet, at det ville give den rette ”fortolkning” af begivenheden – den skulle hæves op på et mytologisk niveau, og man ville derfor opfylde Aabenraa-kvinden, Jomfru Fannys, (Franziska Caroline Elisa Enger) gamle spådom: *”Jeg tror nu, det varer længe, inden vi bliver danske hernede. Der skal ske saa mange store Forandringer med alting. Det bliver ikke Christian den Niende, der kommer hertil som dansk Konge. Kongen, der kommer herved, kommer ridende paa en hvid Hest, og er en Mand i den bedste Alder, hverken gammel eller ung. Der er sort af Mennesker for at tage imod ham, men ikke et bekendt Ansigt har jeg set iblandt dem.”*

På et gods på Hadsund-egnen havde man fundet en helt hvid hest, og den stod nu den 10. juli 1920 kl. 8.30 parat på en mark øst for Kolding-Haderslev-vejen, lige syd for Taps. Kongen steg på den hvide hest, kronprinsen og hans lillebror på andre heste, og drommingen og de to prinsesser skiftede fra bil til hestetrukken landauer. Pressen blev nu sendt i forvejen, og herefter begav de kongelige sig nu sydpå den sidste km mod grænsen ved Frederikshøj, efterfulgt af en lang bilkolonne med resten af selskabet.

Og der var, som Jomfru Fanny havde spået, sort af mennesker – i vejkanterne, i grøfterne, på parkerede bilers tage, oppe i vejtræerne og på markerne. Utallige foreninger var stillet op med faner og orkestre. Ved Frederikshøj Kro (nu Den gamle Grænsekro), hvor det danske toldsted havde været indtil for nylig, var der et ganske kort ophold inden selve grænsen. Her var grænsestenen (nr. 112, nu ved Genforeningsmuseet) lagt ned, og lige syd for denne stod opstillet en meget markant æresport – en af de 18 æresporte på vejen til Haderslev. På sydsiden af æresporten, på vejens østside var en afdeling af Sønderjydsk Kommando med orkester opstillet. På vestsiden stod krigsveteraner, spejdere og længere inde på marken ringridere. Der var masser af ”almindelige” folk, journalister, fotografer – også med filmkameraer. På begge sider af hele vejen til Christiansfeld stod kvinder og dryssede blomster fra deres kurve.

Kl. 9.20 red Christian den 10. over grænsen på sin hvide hest – med blottet hoved og tårene løbende ned ad kinderne.



Herefter samlede de kongelige ved en lille talerstol, hvor Haderslevs første, eneste og sidste danske landråd, gårdejer P.J. Refshauge holdt velkomsttalen for kongen.

Refshauge udbragte derefter et leve for Kongen. Det efterfulgtes af rungende Hurraraab, der fra den store Menneskemængde tonede ud over Sønderjyllands Marker og Enge. Saa lød Kongesangen fra alles Stru-

ber. Med en Kraft som maaske aldrig før, lød dens pompøse Ord og Toner mod Himlen.

Det var øjensynligt, at Kongen maatte kæmpe for at blive nogen-

lunde Herre over sin Bevægelse, og med en Stemme, som dirrede, men dog lød højt og mandigt, og som kunde høres viden om, holdt Kongen sin første Tale i Sønderjylland:

"Min første Hilsen til Sønderjyderne skal være: "Velkommen hjem!

Og Tak for al Trofasthed og Kærlighed mod vort gamle Fædreland!

Hr. Refshauge mindedes min Bedstefader og den Tids Slægtled, han repræsenterede. Ogsaa jeg mindes min Bedstefader og min Fader, hvem jeg ønsker havde holdt her i mit Sted i Dag.

Jeg mindes ogsaa de Mænd, De kaldte Deres Ypperste.

Gud velsigne Dem alle! Og lad os saa alle arbejde paa at gøre vort Land sundt og stærkt. Lad os forenes i Arbejde for vort Fædrelands Fremgang, Lykke og Velsignelse. Danmark leve!"

Atter bølgede Hurraraabene mod Majestæten. ... Jubelen var ubeskrivelig. -

Alle Afspærringer er nu brudt. Fodgængere og Vogne, Ryttere og Cyklister, Spejdere og Soldater trænges sammen paa Landevejen,

der fyldes saa langt Øjet rækker, som vandrer et helt Folk sydpaa.

Forude skimtes stadig Kongen. Unge Piger i hvide Sommerkjoler og røde Livskærf griber ned i Blomsterkurvene og strør Tusindfryd og Valmuer foran ham.

Etsteds rækker en Moder sin lille Pige op imod ham. Kongen løfter hende op og sætter hende foran sig paa Hesten, mens hun klynger sig til ham..." -

Pigen var den 8-årige Johanne Martine Klippert. Hun var født af en ugift tjenestepige i Ladegård, anbragt på børnehjem og herfra taget i pleje hos, eller adopteret af, den tyske pastor Jürgen Braren og hans danske kone Elisabeth i Aastrup. Kongens handling vakte den største jubel hos de mange tilstedeværende, og scenen blev selve sindbilledet på Genforeningen - som samtidens aviser bemærkede: synliggørelsen af Henrik Pontoppi-



dans vers fra 1918, der også havde været brugt på Joakim Skovgaards kendte afstemningsplakat fra februar 1920: ”*Det lyder som et Eventyr, et Sagn fra gamle Dage, en røvet Datter dybt begrædt er kommet frelst tilbage*”.

Turen fortsatte til Christiansfeld, hvor der ved Tyrstrup Kirke, den første sognekirke, man kom til, var lejlighed til at hilse på endnu flere veteraner. I kirken holdtes en kort andagt, inden man fortsatte i bil mod Haderslev. Ved vejen hertil havde grupper flere steder forsamlet sig, og kortegen gjorde holdt, så kongen kunne hilse på dem.

Lige nord for Haderslev skiftede kongen og de to prinser igen fra bil til hest, så at de kunne ride ind i byen. Imidlertid blev kongens hest urolig under påstigningen, og kongen faldt og fik sit ene knæ beskadiget. Han kom dog op på en anden hest, og ridtet blev gennemført. Tusinder overværede den officielle modtagelse på Gammelting og kongens ridt igennem byen frem til gudstjenesten i Vor Frue Kirke (senere Haderslev Domkirke). Herfra kørtes til frokost og audiens på Harmonien og senere kransenedlæggelser på kirkegårdene.

Hen på eftermiddagen afsejlede det kongelige selskab fra Haderslev Havn med ”Dannebrog” til fortsatte festligheder i Aabenraa. Og næste formiddag – den 11. juli – videre i Sønderborg.

Om eftermiddagen den 11. juli skulle den store genforeningsfest finde sted i Dybbøls skanser. Enkedronningen, Kong Christians mor, Lovisa, stødte til sammen med regeringen, Livgarden og mængder af honoratiores – foruden mange andre:

Med høj Himmel og med en gylden Sommersol stigende op over Sønderjylland, oprandt Søndag Morgen den 11. Juli 1920.

Fra den tidlige Morgen begyndte store Skarer at stævne mod Sønderborg til Festerne der. De kom

fra alle Egne af det ganske Land – til Fods, til Vogns, pr. Cykle og pr. Bil. Skibe og Baade kom sejlende ind ad Alssund. Allerede før Kl. 8 slog store Menneskemængder sig ned i Dybbøl Skanser. ... Ved Dybbøl Banke blev alle Biler dirigeret ind paa Græssletten, hvor den væl-

dige Vognpark paa 5000 Biler dannede et lige saa sjældent som imponerende Skue. I Titusindevis stævnede Mænd og Kvinder til... Mere end 100.000 Danskere satte en Glæde og Ære i at yde deres for at forhøje den storslåede Højtids Fest.²⁰



Og det blev en i enhver henseende monumental fest med mange bevægende indslag, sange og taler. Bl.a. Kongen, H.P. Hanssen og statsminister Niels Neergaard havde ordet.

Som nævnt må også mange skodborgere have været med den 10. og 11. juli. I kilderne nævnes f.eks., at Jens Hørlück var med på Harmonien i Haderslev. Blandt de mange sønderjyske krigsveteraner, der ønskede at mødes med kong Christian på Dybbøl, var fra Skodborg Jens Due, veteran fra artilleriet, 1864.²¹

Lærer Hermansen var med begge steder og i sin dagbog har han noteret²²:

10. Juli. Så kom dagen, hvor kongen kunne ride over grænsen på den hvide hest. Det skete ved Frederikshøj. Han red gennem en æresport med blottet hoved og synligt bevæget.

En lille hvidklædt pige blev rakt op mod ham for at give ham blomster. Helt uventet tog han hende til sig og satte hende foran sig på hesten. Det virkede overvældende, og mange fik tårer i øjnene, da de så det, for det var jo Sønderjylland, han på den måde tog til sig, da han red ind i det genvundne land.

Jeg var sammen med min nye kollega lærer Hansen cyklet til Tyrstrup kirke, hvor der skulle holdes andagt. Vi så kongen løfte den lille pige af hesten og gå

ind i kirken sammen med dronning Alexandrine og prinserne Frederik og Knud.

Vi fulgte også med, da de kom ud igen, og turen gik videre til Haderslev. Og vi overværede det kedelige uheld, da kongen skulle skifte hest. Den blev skræmt, måske af de mange mennesker, og kastede kongen af. Han slog sit ene knæ slemt, og han haltede, da han rejste sig op, men han bed tænderne sammen og klarede resten af programmet uden at lade sig mærke med noget.

Først nu til aften er Hansen og jeg kommet tilbage til Skodborg.

(Lærer Hermansen må have husket forkert m.h.t. til stedet, hvor kongen satte den lille pige ned; for på billeder af indtoget i Christiansfeld, nord for kirken, er pigen ikke med længere, og efter alt at dømme sad hun kun med over en ganske kort strækning.)



Senere foto af lærerne J.V.C. Hansen (t.v.) og K.M. Hermansen. I midten lærerinde fru Kristiane Frehr. Lærer Hansen, født 1894, var kommet til Skodborg kort efter Hermansen og virkede ved skolen her indtil 1965. Undervejs skiftede han efternavn fra Hansen til Taumann. Også Kristiane født Kristiansen (1900) var kommet til Skodborg kort efter Genforeningen (1924).

11. juli. Naturligvis skulle vi også med til festen i Dybbøl. Anna og jeg cyklede til Sommersted, kørte med toget over Tinglev til Sønderborg og gik derfra til Dybbøl Skanser, hvor genforeningsfesten skulle fejres. Det blev en ubeskrivelig oplevelse. Der har vel

været 50.000 mennesker til stede, flag overalt, masser af cykler og biler. Den ene militærafdeling efter den anden kom marcherende ind på pladsen med fuld musik. Garden, matroserne, infanteri, og artilleri. Regering og rigsdag var naturligvis til stede, og sidst kom

kongefamilien og indtog deres pladser på kongeskansen.

Der blev spillet af de mange orkestre og sunget (Det haver så nyligen regnet) og holdt taler, også af kongen.

Størst indtryk gjorde det, da en 80-årig (sic!) veteran

fra Sundsmark på sit stærke og bløde alsingersprog overrakte kongen et falmet Dannebrog, det sidste, der blev strøget i Sønderborg i 1864. Det blev båret frem af fire hvidklædte piger. Kongen bøjede sig ned og kyssede den gamle fane. Vi havde vist alle, der overværede det, tårer i øjnene. Hvor kunne vi andet.



Fire sønderjyske piger og 1864-veteranen Hans Thomsen fra Sundsmark overrækker kong Christian det gamle Dannebrogflag ved festen i Dybbøl den 11. juli 1920. Hans Petersen Thomsen var født i 1835. I 1863 var han blevet indkaldt, og i forbindelse med en træfning i Jagel var han den 3. februar 1864 blevet taget til fange og bragt til Magdeburg, hvorfra han blev frigivet i august 1864. Også under den fransk-tyske krig 1870-71 nåede han at blive indkaldt - men nu som preussisk soldat.

Imens musikken dæmpet havde spillet *"Slumrer sødt i Slesvigs Jord"* havde de fire unge piger og den gamle mand langsomt bevæget sig op ad trappen. *"Den 85-årige Veteran overrakte Kongen Veteranernes gave, idet han paa sit smukke, sønderjyske Maal citerede Axel Juels skønne Digt:*

"Danmarks Konge er vor Konge, og i Dag flyver mod Dig fra vor Mast Dit Riges Flag.

Men vi har et andet Flag, vi gemte paa - i halv hundred Aar det ikke Dagen saa.

Nu, da det igen kan vaje stolt og frit, beder vi vor Konge: Tag det! Det er Dit!" ...

Dybt bevæget gik Kongen frem, omfavnede den graanedede Veteran, kyssede ham på begge Kinder og udbrød: "Dybt rørt takker jeg for de gamle Veteraners Flag, som de i mange Aar har gemt til den Dag, vi alle haabede paa."

Og medens Mængden brød ud i endeløs Jubel, bøjede Kongen sig ned, kyssede Flaget..."²³

Kong Christian den 10. var normalt ikke meget for at vise sine følelser. - Foto: Det kongelige Bibliotek.

Kong Christian den 10. på tur i sit nye land, besøg i Skodborg den 15. juli 1920

Baggrund:

Efter de store festligheder den 10. og 11. juli forblev kongen, dronningen og de to prinser nogle dage i Sønderjylland for at turnere rundt i bil og hilse på landets nye borgere.²⁴



Kongen og dronningen på bagsædet, prins Knud foran ved chaufføren og Frederik i midten i den åbne Mercedes limousine. Dronningen får blomster, og kongen hilser på en mor med et lille barn. Det kongelige Bibliotek.

Mandag den 12. juli kørte kongeparret og de to prinser i den åbne, flagsmykkede kongebil, ledsaget af følgets og pressens biler, vestpå fra Sønderborg. Over Bøffelkobbøl, med soldatergravene, og via Gråsten kom man til Kollund Kro ved Kruså, få minutters gang fra den nye grænse. Her ventede flere hundrede flensborgere, der samme morgen uden pas var sluppet over grænsen for at hilse på kongen. Det blev et meget bevæget møde, hvor kongen udtalte: ”*Lige saa lidt som De glemmer os, glemmer vi Dem.*”

Der var også her mange uden for byerne, der stod langs vejkanten og ventede på kongen som skildret af Hans Nikolaj Hansen på maleriet ”*På vejen til Tønder den 12. juli 1920*” (se flg. side), et sceneri, som blev gentaget mange gange i de følgende dage.



Postkort med motiv fra Hans Nikolaj Hansens maleri ”På vejen til Tønder den 12. juli 1920”/ ”Kongen ventes i de sydlige sogne”. Det kongelige Bibliotek.

Afgang Kl. 9 - 10.
 Sønderborg - Vollerup (Peter Knud) - Tandelet - Asserhølle - Skov - Høgebjerg - Nørreskov (Statskov) - eventuel Prokov - Svanestrup - Nordborg - Svanestrup - Egen - Ketteunge - Augustsberg - Hylshol - Sønderborg - Ragnhø - Sandbjerg - Nydam (H.P. Hansens Broder) - Nørreskole V. Søtrup - Nydal (fru Magdalene Nees) - Sønderborg.

*) I Sønderborg bor den bekendte meget gamle Slagter E. Reiners.

*) Bøffelkøbbel. De to gamle.

*) Eventuelt - Ullerup - Føldsted - Grænsten - Broager.

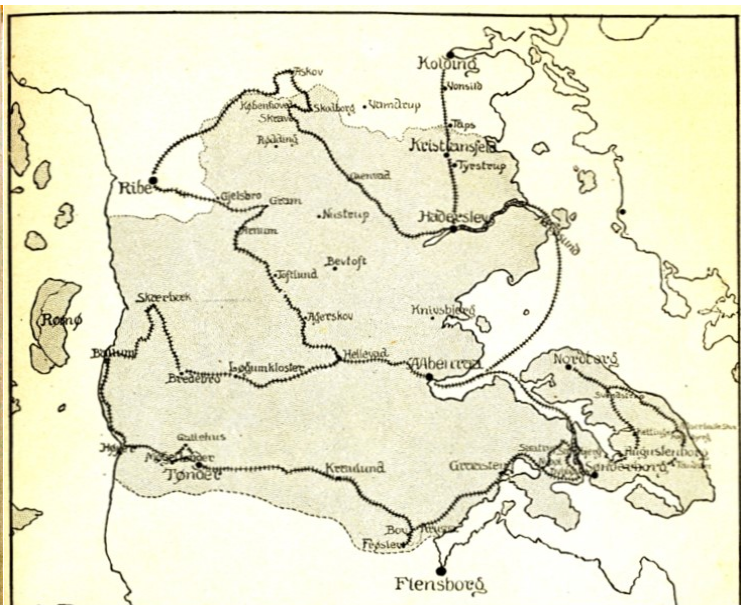
Hjemme Kl. 4 i Sønderborg.

12. Dage
 (Sydlige og vestlige Del.)
 Afgang Kl. 9 - 10.
 Udgangspunkt: Sønderborg.
 Grænsten - Kruså - Bov - Frelsev (danek Vorpost) - Burkat - Teising (Bakke med skive Udsigt) - Tander - Højer - Dallun - Skovbak - Bred - Løgumkloster - Hellevad - Rødekro - Aabenraa (hvor til Dannebrog i Hellestien er indbruffet)

Hjemme i Aabenraa Kl. 5. juli

6. Dage
 Afgang Kl. 9 - 10.
 Udgangspunkt: Aabenraa.
 Hellevad - Agerakov - Toftlund - Gram - Ribe - Føldingbro - Askov - Skibelund - Esbenhøvd (Kloppenborg - Skruvsager) - Skrave - Fels - Okonvad - Haderstev.

Hjemme i Haderstev Kl. 6.



Der er ikke i kilderne fundet megen dokumentation for planlægningen af kongens rejser i Sønderjylland i julidagene i 1920. Således er i Statsministeriets arkivalier vedr. fejringen af Genforeningen alene fundet en meget kortfattet stencileret beskrivelse af kongens ture (til venstre). Kongens egne dagbøger fra tiden har ikke været til rådighed; men professor Knud Jespersen, der har skrevet om Christian den 10.'s liv og levned, mener ikke, at der i dagbøgerne ville findes detaljerede beretninger om turen, herunder besøget i Skodborg. Ovenfor gengives et kort over kongens rejser i Sydjylland fra den 10. til og med den 15. juli 1920. Efter Carl Dumreicher: *Genforeningen*, København 1920.

På det videre program stod bl.a. besøg i Tønder, hvor der ved afstemningen den 10. februar havde været tysk flertal. Der havde lydt rygter om, at der ville forekomme optøjer ved kongens besøg; men alt foregik fredeligt og meget værdigt. I det mere dansksindede Møgeltønder besøgte den nyindsatte amtmand i Tønder Amt, lensgreve Otto Didrik Schack, der gav frokost på Schackenborg.

Tirsdag den 13. juli var der rundtur på Als, og køreturen fortsattes over Sundeved, Gråsten og Broager og sluttede med besøg i Dybbøl Mølle. ”*Turen formede sig ved denne, som ved tidligere Lejligheder, som et Triumftog, overalt hvor Kongeparret viste sig, blev det modtaget af festklædte Mennesker, der tiljubede det. Næsten ved enhver Landsby standsedes Bilerne, for at Kongen kunde trykke de Beboere, som omringede Bilen, i Haanden.*”

I løbet af onsdag den 14. juli sejlede kongeskibet fra Sønderborg til Aabenraa. Imens kørte kongen i bil mod vest og besøgte bl.a. Padborg og Frøslev. Herfra videre gennem Tønder og Møgeltønder til Højer. Også her havde der været tysk flertal ved afstemningen, og borgmesteren bød kongen velkommen på tysk. Men igen foregik alt på en meget værdig måde. Videre op langs vestkysten til bl.a. Skærbæk, der var smykket med æresporte, guirlander og flaggaller, og hvor den tusindtallige forsamling havde ventet på de kongelige gæster, der ankom stærkt forsinket. Over Brede og Løgumkloster fortsattes til Aabenraa, hvor der om aftenen var stort taffel på ”*Dannebrog*” for diverse honoratiores.

Den længste af kongens sønderjyske udflugter foregik torsdag den 15. juli; den varede 12 - 13 timer, og undervejs blev den gamle grænse passeret hele fire gange. Det var på denne dag, at også Skodborg fik sit kongebesøg. Gårdejer Mads Gram, Københoved, var fører på turen.



Til venstre: Mads Kryhlmann Gram (1876-1952). Søn af en af Københoveds store personligheder dyrlæge Jes Julius Gram og bror til brødrene bag fabrikken Brødrene Gram i Vojens. Uddannet i dansk privatskole, i den kommunale tyske skole, på dansk efterskole og danske høj- og landbrugsskoler.

Overtog i 1905 Dallsgaard i Københoved efter sin far. Aktiv i foreningslivet: Landboforening, idrætsforening, vælgerforening, Rødding Frimenighed m.m. Var tysk soldat gennem det meste af Første Verdenskrig.

Efter Genforeningen folketingsmand 1920-24. Forfatter af bl.a. en række artikler og bidrag til ”*Københovedbogen*” (*Københoved Bysamfund. Bidrag til Skrave Sogns Historie I*) og afsnittet *I Kongens Følge* i antologien *Tiende Februar, Livsbilleder fra Sønderjylland i Genforeningsaaret 1920*, udgivet af Nicolai Svendsen og Svend Thorsen, København. Uddrag af dette afsnit følger nedenfor, og mere følger i tillægget til slut i artiklen. Foto: Skrave Lokalarkiv.

Gårdejer Mads Gram, Københoved, fortæller²⁵:

Det mægtige Folkestævne paa Dybbøl Søndag den 11. Juli var holdt, og nu ønskede Kongen at gøre nogle Ture paa tværs af Landsdelen for at se Landet og hilse paa dets Beboere.

Til en af disse Ture blev jeg indbudt for at være med i Førerbilen som stedkendt Mand. Det blev en Oplevelse, der aldrig glemmes.

Turen udgik Torsdag den 15. Juli fra Aabenraa, hvor ”*Dannebrog*” med Kongefamilien om Bord laa i Havnen. Bilerne kørte op paa Havnekajen for at være parat. Der var vistnok fem i alt med Kongebilen i Midten. I Førerbilen sad Manden, der havde forbe-

redt de forskellige Ture, nuværende direktør Martin Hammerich, Tønder. Desuden Direktør Kr. Hansen, Aabenraa, Politimester Vokslev og jeg. Præcis som altid kom Kongen og Dronningen, Kronprinsen og Prins Knud samt det øvrige følge over Landgangen og tog Plads i Vognene. I Følget var Kongens Kabinetssekretær, Kammerherre Krieger, samt Hofmarskallen, Kammerherre Juel. Vistnok tillige et Par andre høje Herrer og en af Dronningens Hofdamer. Der var lagt et nøjagtigt Program for Dagen med Tider for hver Landsby og By, som skulde passeres.

Hver Landsby havde rejst Æresporte ved Indkørslen,

der var Flag ved Flag, og Beboerne var mødt for at hilse paa Kongen og byde ham velkommen. Det begyndte i Brunde og Rødekro og fortsatte hele Turen igennem.

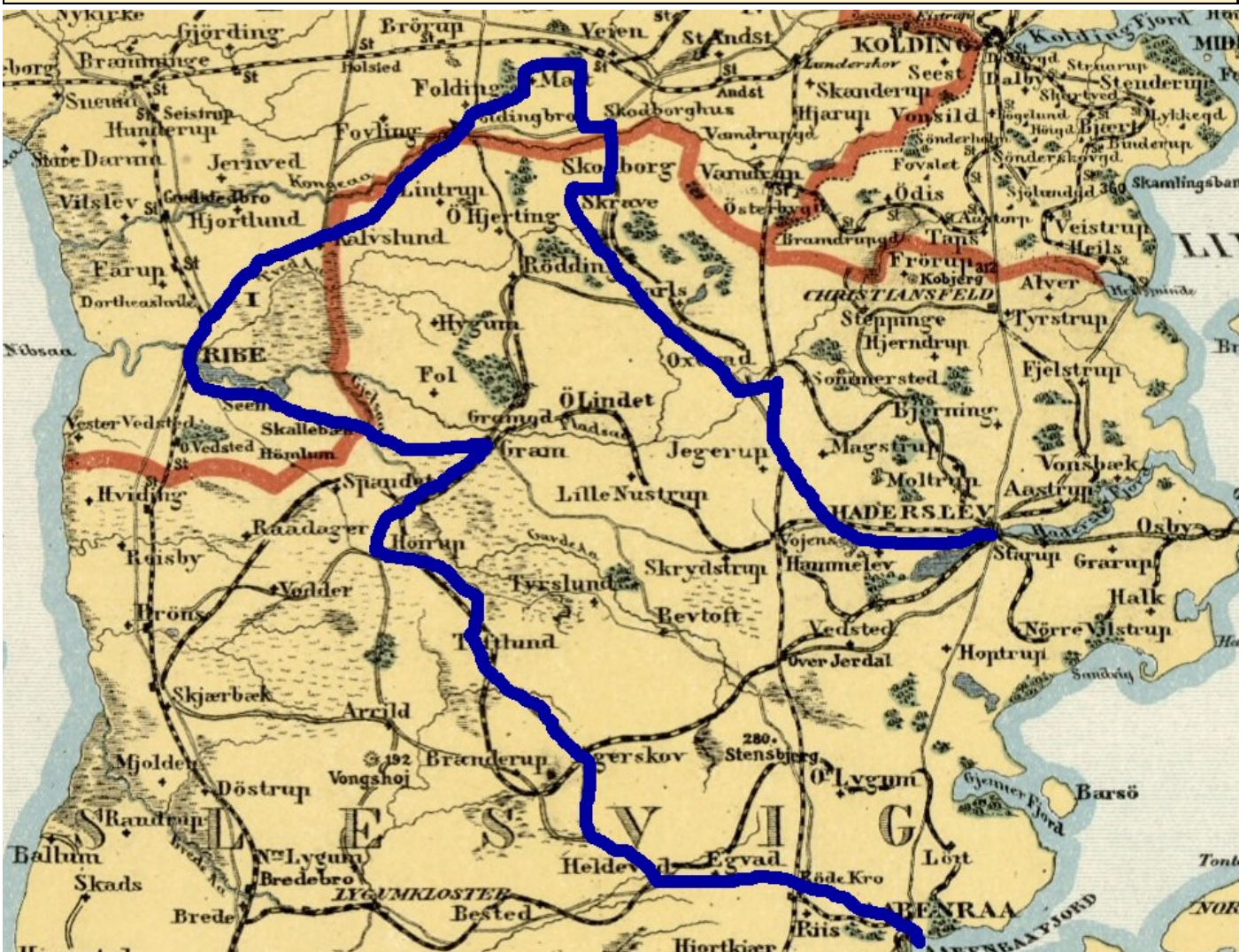
De fleste antog, at Kongen sad i den forreste bil, hvorfor vi til at begynde med fik rigeligt med Blomsterbuketter i Førervognen. Senere raabte vi ustandseligt: *"Kongen er i tredje Bil - tredje Vogn"*. Vel var vi i Kongens Følge, men Blomsterne var nu alligevel bestemt for Kongen og Dronningen, og de maatte da ogsaa have Vognen tømt flere Gange i Dagens Løb.

Vest for Rødekro er der en Strækning af fladt Land, hvor der er langt mellem Landsbyerne. Men Vejen var ikke øde. Fra Gaarde og Huse, som laa nærmere eller fjernere fra Vejen, var Beboerne mødt op og stod i Smaaklynger her og dér for at se og vinke til Kongen. Ja selv de helt gamle kunde ikke blive hjemme. Ungdommen havde hjulpet dem og stillet Lænestole eller Sofaer ud til Vejen, og nu sad de i Solskinnet og ventede. Det var noget usædvanligt, men det var jo heller ingen Hverdagsbegivenhed, der foregik. De fleste af dem havde oplevet Ulykken i 1864, alle havde gennemgaaet Udlændighedsaarene med Trængsler af mange Slags. Haabet var holdt levende, selv om det syntes nok saa urimeligt, og nu skulde det

endda forundes dem at opleve den Dag, da den danske Konge som Landets Repræsentant kom for at byde dem velkommen hjem og paany tage Landet i Besiddelse. Og Kongen følte og forstod det. Ved de første Gamle i en Lænestol og ved de næste i en Sofa kunde han ikke køre forbi, men gjorde Holdt, stod ud af Bilen, gik hen og takkede dem for Trofastheden mod Danmark i de mange Aar og ønskede dem Velsignelse over deres Alderdom. ...

- Egvad, Hellevad, Agerskov, Toftlund, Højrup, Arnum -

Kongen blev budt velkommen, han svarede og trykkede de nærmeststaaende i Haanden. Det var jo ikke alle Steder øvede Talere, der fik til Opgave at byde velkommen. Senere paa Dagen hændte det, at Følelserne og det usædvanlige tog Magten fra Sognets Repræsentant, saa han gik rent i Staa midt i Velkomsttalen og ikke kunde komme i Gang igen. Men Kongen hjalp ham, stod ud af Vognen, gik hen og trykkede Talerens Haand idet han sagde: *"Ja, ja, jeg forstaar Deres Følelser, Dagen er kommet, da vi igen er blevet forenede. Danmark er virkelig ogsaa kommet til Deres Sogn. Jeg ved godt, hvad De vilde sige, og Tak skal De have for den store Trofasthed"*.



Via Tiset kom man til Gram, hvor der blev serveret forfriskninger på slottet og opført en genforeningskantate i slottets have.

Kort før den gamle grænse ved Gelsbro gjordes holdt – der var æresport og flagallé og masser af mennesker, og kongen med følge gik over broen som symbol på, at det gamle grænseskel nu var blevet udslettet. Videre til det kraftigt smykkede Ribe, hvor der var takkegudstjeneste i en stopfyldt Domkirke, modtagelse på rådhuset og frokost for honoratiores hos amtmand Stemann.

Fra festlighederne i Ribe gik vejen videre og igen over den nedlagte grænse nu ved Kalvslund/Hjortvad/Baugård.

OBS! – det følgende fokuserer på begivenhederne specielt i Skodborg; men i et tillæg i slutningen af artiklen er afskrevet i fuldt omfang fire forskellige kilder, der i forskelligt omfang beskriver turen fra og med overgangen over den gamle grænse ved Kalvslund/Hjortvad/Baugård incl. de omfattende besøg i Askov og Skibelund til og med Jels.

Grænsen passeredes igen ved Foldingbro, og også her var der æresport, tusinder af mennesker og taler. Her passerede kongen for første gang Kongeåen.

På Askov Højskole, der var oprettet i 1864, og som i de forgangne år havde haft mængder af nordslesvigere som ”lærlinge” var der modtagelse med taler, sang og servering af forfriskninger. I Skibelund ventede henved 10.000 – der var taler, sange, besøg ved Magnusstenen og Modersmålet, og billedhugger Hansen-Jacobsens mindsten for genforeningen blev afsløret. P.g.a. en fejl blev Skibelund Efterskole – skolen, hvor tusinder af unge nordslesvigere havde fået deres danske uddannelse – ikke egentligt besøgt – i gymnastiksalen stod årets pigehold skuffede tilbage.



Ovenstående foto findes i Skodborg Hjemstavnsarkiv. Den kongelige bilkortege holder på en vej ved en æresport og et meget stort antal mennesker, som kongen tilsyneladende taler til efter at være blevet modtaget af den fint klædte herre, som står til højre for ham. På bilens trinbræt står chaufføren. Bagtil, ved bilen, står de to prinser og en statspolitibetjent. Længere tilbage i billedet synes at være et afhegnet vandløb og bagest hvidkalkede gårde og huse ved en vej. Stedet er desværre ikke identificeret; men har formentlig ligget på kongens rute den 15. juli 1920. Et typisk sceneri dén dag.

Mads Gram brugte stort set ingen ord på kongens besøg i Skodborg – men det gjorde flere andre:

Fra Skibelund Efterskole ”kørte de kongelige Herskaber til Skodborg ”Grænsebro”, hvor der ved en Æresport var forsamlet mange Mennesker, som begejstret hilste Kongeparret. Derefter fortsattes til Skodborg, hvor der var overdaadigt udsmykket, og hvor Kongen blev budt Velkommen af en af Sognets Veteraner. Kongen takkede og hilste paa mange af Beboerne, hvorefter Turen gik til Københoved...”²⁶



Folkebladet. Dagblad for Vejen, Brørup, Holsted og Omegn skrev:

Den 16. juli 1920:

... Ogsaa Sønderjyderne havde sørget for Udsmykning af Strækningen op til Skodborg. Ved Broens

sydlige Side fandtes en smuk Æresport, og alene paa Turen til Skodborg By passerede de kongeli-

ge Gæster 4 festligt smykkede Æresporte.

Den 17. juli 1920:

Ved Skodborghus Broen ventede mange Mennesker. Hurraraab lød, Haandtryk udveksledes, og efter et ganske kort Ophold ved Æresporten kørtes til Skodborg.

maatte her gøre et Ophold, uagtet Forsinkelsen nu var 3 Timer. Veteran Jens Due bød Velkommen og udbragte et Leve for Kongeparret.

fasthed.

Efter at Kongeparret havde trykket en Mængde Hænder, som ræktes frem til Hilsen, og efter fornyede Hurraraab kørtes i Retning af København...

Ved Vesterkroen stod en Mængde Mennesker opstillede, og Kongen

Kongen hilste paa Sognets Veteraner og takkede hver enkelt for Tro-

Dannevirke den 16. juli 1920:

Først da Klokkeren var henimod 7, kunde Skibelund forlades. Kongens Vogn kørte bort under en Salve af Hurraer og Vinken. Mange Tusind Mennesker strømmede ud ad Vejen mod Skodborghus.

Her havde man selvfølgelig ogsaa ventet længe.

Ved Kongeaabroen over den gamle Grænse stod en nydelig Æresport med Inskriptionen: *"Nordens Grænsepæl er atter flyttet mod*

Syd". Her foregik altsaa den egentlige historiske Indkørsel i Sønderjylland over selve Kongeaaben. Paa Sydsiden havde en Mængde Skolebørn stillet sig op i lange Spalier, og desuden var der mødt en stor Menneskemængde.

Ved Skodborg,

hvor Vejen svinger mod Vest til København, havde den store Landsby gjort sig megen Umage for at skabe en smuk Udpyntning.

Foruden Guirlander og Flag var der rejst Talerstol, og da Kongen holdt, talte en af Sognets gamle Veteraner. Købmand Hollesens Have og Villa var særlig smukt pyntet.

Efter at Kongen havde hilst paa en hel Del af Skodborgs Beboere gik Køreturen mod Vest til København - gennem den ene Æresport efter den anden.

Kongen ankom fra Skodborghus til Vesterkroen i Skodborg ad den nu lukkede Gl. Vejenvej, og han fortsatte ad den nu lukkede/

ensrettede del af Skodborg Vestergade forbi Hollensens villa mod København. Som fremgår af billedet med Johs. Jensens købmandsforretning, lige over for kroen, var der, ud over massiv udsmykning med guirlander og flag, ogsaa strøet blomster og kviste på vejen.





Iflg. omtalerne skulle der være fire 64-veteraner til stede, heriblandt Jens Due; centralt i fotografiet med ansigtet vendt mod kongen ses tre af dem med deres erindringsmedaljer på brystet. Iflg. oplysninger i Hjemstavnsarkivet er to af dem Peter Frehr og Christian Christensen "Præst". En fjerde står til venstre for kongen med ansigtet mod bilen.

Dronning Alexandrine og de to prinser, Frederik og Knud, var med på turen den 15. juli, men ses ikke umiddelbart på billederne.

Det er svært at afgøre, hvor mange skodborgere, som var til stede; dels er billedet ikke helt skarpt, og dels dækker det ikke hele forsamlingen; billedet er formodentlig taget fra et vindue på førstesalen i købmandsbu-tikken overfor, og vinklen gør, at en del kommer til at stå i skjul; men flere hundrede har været mødt op for at hilse på Christian den 10. og dronningen. Måske 500, og alle ser ud til at have deres fineste klæder på.

Ved Mercedes-limousinen, vel datidens "*Store Krone*", ses et par uniformerede statsbetjente; så også den-gang var der bodyguards; men deres funktion har i praksis under kongens besøg i Sønderjylland blot været at bane vejen for ham gennem menneskemasserne.

Selv om programmet for køreturen allerede var flere timer forsinket, og selv om Christian den 10. normalt lagde stor vægt på præcision, ser det af teksterne ud til, at han har givet sig forholdsvis god tid, så at han ikke bare kunne hilse på de fremmødte veteraner, men også give hånd til en del af de "almindelige" skodborgere. Og endda synge for på nationalsangen. På billederne optræder han med blottet hoved. Christian X hed her-efter i Sønderjylland *Kedde Kung*, eller *Kedde Kryss*.

Lærer K.M. Hermansen i sin dagbog under 15. juli²⁷:

I dag fik Skodborg også sit kongebesøg, om end det var kort. Byen var igen smykket med flag, guirlander og æresporte. Den kongelige kortege kom fra Skibelund, hvor kongen bl.a. havde afsløret en genforeningssten.

Ved Vesterkroen gjorde kortegen holdt, kongen steg ud af bilen, gik hen til fire veteraner, der var mødt op i stiveste puds. Han stod lidt og snakkede med dem.

Så blev kongesangen sunget, og bagefter startede kongen selv på "*Der er et yndigt land*". Jeg stod tæt ved med lille Hans på armen og fik – ligesom mange andre – et kongeligt håndtryk.

Lidt efter rullede bilerne videre mod Københoved ... og festen var forbi.



Fra Vesterkroen på vej mod Københoved passerede den kongelige kortege forbi Andreas Hollensens villa ved Skodborg Vestergade, smukt pyntet til dagen. Lidt til højre for midten ses Andreas og Chatrine Hollensen stå.

Til Københoved ankom kortegen med ca. tre timers forsinkelse, og som på alle andre steder var der æresporte, stor forsamling af indbyggere incl. de lokale veteraner. Specielle var besøgene hos både den gamle J.N.H. Skrumsager og sønnen H.D. Kloppenborg-Skrumsager, hos hvem der blev serveret smørrebrød og te. Efter besøg i Skrave Kirke gik det videre til modtagelserne i Jels, Mølby, Sommersted, Jegerup, Styding og Hammelev. I mellemtiden var *"Dannebrog"* blevet forlagt til Haderslev, og her blev man modtaget af mange af byens borgere og ikke mindre end 1.000 spejdere, mens regnen silede ned efter dage med godt vejr.

Mads Gram noterede: *"Det var en god Dags Arbejde, Kongen havde bag sig. Tidligere havde han jo overskredet Grænsen ved Frederikshøj. I Dag var den passeret ved Gjelsbro, Baungaard, Foldingbro og Skodborghus. Den ulykkelige Kongeaagrænse var slettet ud..."*

Men for kongen var opgaverne ikke slut; for som prins Knud skrev i sine erindringer: *"Dagen sluttede med middag for honoratiores fra byen [Haderslev] ombord i "Dannebrog". Middagen fandt først sted ved 10-tiden, så det blev jo en lang dag."*²⁸

Næste morgen (fredag den 16. juli) afgik *"Dannebrog"* mod København, hvor mange, mange tusinde incl. statsminister Neergaard den 17. juli var med til at modtage kongen ved hjemkomsten fra genforeningsdagene i Sønderjylland. Da kongeparret var kommet fra borde og steget til vogns, udtalte Kongen: *"Nu er vi vendt tilbage efter Genforeningens Fuldbyrkelse: nu ligger Arbejdsdagen foran dem og os til Lykke og Velsignelse for vort gamle Fædreland"*.²⁹

Tilbage i Sønderjylland kunne lærer K.M. Hermansen konstatere det samme som kongen – om end lidt mindre floromvundet: *"Men da Festsdagene var forbi, begyndte Arbejdsdagene, d.v.s. Arbejdet paa at føre Genforeningen ud i Livet."*³⁰

- Og det blev ikke ganske let...

Efterskrift: Det kan måske undre nogle, at Rødding ikke var med på ruten den 15. juli 1920. Men dette har næppe kunnet nås på den i forvejen travle dag. Til gengæld kom Christian den 10. til Rødding den 25. maj året efter og besøgte bl.a. Højskolen.

ERINNERUNGEN
AUS
VERLORNEM
LAND



HORSTMANN

De andre

Den 10. februar 1920 blev der afgivet 1.156 gyldige stemmer i Skodborg. 110 havde stemt tysk, og omkring 70 af disse var kommet tilrejsende. Tilbage var omkring 40 voksne bosiddende tysksindede i Skodborg. Nogle af dem var toldere og grænsevagter, som formodentlig omkring den 17. juni 1920 rejste sydpå til lignende jobs ved den nye grænse. Ingen gendarmere – heller ikke de, der var dygtige og respekterede af befolkningen – fik lov at fortsætte efter genforeningen; så alle, eller i al fald langt de fleste af dem, flyttede sydpå. De tyske lærere blev principielt afskediget, men kunne genansættes. De to tyske lærere ved Skodborg Skole rejste til Kiel i løbet af foråret 1920, sådan som en af deres efterfølgere, K.M. Hermansen har beskrevet det i sin dagbog.³¹ Menighederne kunne stemme om, hvorvidt de tyske præster kunne fortsætte. Der fandt ingen sådan afstemning sted i Skodborg; men pastor Thomas Georg Christiansen flyttede sydpå i 1921. Også mange andre flyttede denne vej.³² Ved folketingsvalget i 1920 blev der kun afgivet 5 tyske stemmer i Skodborg; men hele 39,4% valgte ikke at møde op ved stemmeurnen³³; heriblandt kunne sagtens tænkes at være en del tysksindede, der ikke mente, at det førte til noget at deltage i valget. Så under alle omstændigheder var der tysksindede i Skodborg både den 10. februar, efter den 17. juni og efter den 9. juli.

Det ville være forkert i al festivitassen at glemme dem, der jo for de flestes vedkommende havde været og stadig var helt almindelige borgere i samfundet – naboer, kollegaer, kærester, andelshavere i mejeriet o.s.v. – men som nu var en del af et mindretal, hvis nationalitet var blevet forhadet specielt p.g.a. visse embedsmænds fremfærd. For dem var genforeningstiden ikke nogen festtid.

Mange af dem, der flyttede bort, kom til ukendte og usikre forhold i den nye og kaotiske tyske republik, hvor der stadig var mangel på mange varer. Måske skulle de konkurrere om jobs med alle de hjemvendte soldater. For nogle har det uden tvivl været ydmygende og traumatiserende. Der findes i al fald et par beretninger om tyske lærere fra Skodborg og omegn, som endte med at begå selvmord³⁴.

Jeg kender ikke nogen tysk beretning om genforeningstiden i Skodborg; men den tyske pastor Gottfried Horstmann, som i 1920 var præst i Skærbæk, har fortalt om sine oplevelser her i sin erindringsbog ”*Erinnerungen aus verlorenem Land*” (Bordesholm 1925). Det hører med til fortællingen, at han 1908-13 havde været præst i Skrave, og at han i sin bog giver den smukkeste tænkelige beskrivelse af forholdene i Københoved, at han over mange sider kritiserer de hårde metoder, som tyskerne havde anvendt over for danskerne, at han åbenbart havde fundet sig godt tilpas i de meget danske samfund, og hans forhold til menigheden var sådan, at han sagtens kunne være forblevet i sit embede – ja, hans nye overordnede, biskoppen i Ribe, opfordrede ham endog til det.

Men selv om han på ingen måde blev afskediget eller var upopulær i sin danske menighed, rejste også Horstmann sydpå – han forudså, at han ellers ved mange lejligheder skulle høre på tysk fjendtlige, dansknationale sange og taler, og han kunne ikke døje mange danskeres seende ned på andre folk, deres kulturhovmod og indbildskhed – ikke mindst hos dem, der kom nordfra og skulle se på forholdene i Nordslesvig i forbindelse med jobsøgning.

Horstmann har beskrevet sine og tyskerne forhold i tiden efter verdenskrigens afslutning: ”*Men pludselig kom det, forfærdende og forvirrende: Og os? Hvad skal der ske med os?*”

De kom hertil fra nord, over grænsen, de holdt foredrag og råbte: Nordslesvig bliver dansk, frihedens tid er kommet!

Og vi kunne ikke længere gemme os for kendsgerningerne. I Paris, i London arbejdede behændige danskere; der skal være afstemning i Nordslesvig. Og ikke alene Nordslesvig, råbte andre, hele Slesvig til Ejderen! Nej, kun Nord- og Mellemslesvig! igen andre. Flensborg bliver Jyllands hovedstad. Flensborg skal blive dansk! Flensborg bliver dansk!

Altså også miste vores hjemstavn! Dyrebare hjemstavn!

Stadig mere fortrøstningsfulde og stadig gladere blev danskerne. I deres forsamlingshuse brusede de nationale sange, foran næsten hvert hus i vores egn blev der rejst en flagstang, og inden længe blafrede også Dannebrogene ... lystigt i vinden". - Dog tog danskerne stadig så meget hensyn, at de tog flaget ned, når præsten kom på besøg.

Der opstod let slåskampe mellem præstens og danskernes børn. Langsomt begyndte de få tyskere at forlade egnen, og når de tilbageværende mødtes, talte de om tidens nød og plager.

"Og den 10. Februar 1920 kom... Hvor havde danskerne rustet sig til voldsomme fester. Sejren var dem jo sikker, og vi gruede for dagen, gruede for triumfen på gaderne, klangen af musik og sejrssang, som ville lyde fra alle forsamlinger i hele byen, de mange Dannebrog.

...

Vi var nu i Danmark og følte det. Folk fra kongeriget oversvømmede Nordslesvig, enhver dansker skulle sætte sin fod på vores attræde jord. De danske præster kom og søgte arbejde, de danske lærere kom og bemægtigede sig skolerne. ... Der kom foredragsholdere fra nord og bildte befolkningen en masse smukke ting ind - der kom mange, mange, og alle havde fuldt op at gøre...

Selv kongen kom. Også til Skærbæk! Hvor var byen smykket: Æresporte, vajende Dannebrog, guirlander, alle huse smykket med grønt, blomsterbestrøede gader ..."

Selv de fleste tyskers huse var pyntet op - selv nogle, der tidligere havde været stærkt tyske, og Horstmann citerer på sønderjysk en dansk kones mening herom: *"Nej se no te ham! No wer et da for gal. Ha wo för saa tysk, oa no ter ha se soa dansk. Det kan en da et stol aa!"*.



Pastor Horstmann på prædikestolen i Skrave kirke 4. søndag i advent 1965, da han, 52 år efter sin fratreden som præst her, 84 år gammel, besøgte sit gamle sogn.

Horstmann rejste sydpå i 1920, men var senere kommet tilbage til Nordslesvig og var 1926-34 præst for den tyske menighed i Haderslev. Efter et ophold i Tyskland var han 1940-45 præst for den tyske menighed i Gråsten. I Fårhus-lejren. Fra 1947 præst i Eckernførde, hvor han blev pensioneret i 1952.

Han døde i 1972 i Hamburg.³⁵

Minderne

Af de 5-6.000 nordslesvigere, der var faldet i Den store Krig, var det kun ganske få, som kunne blive begravet hjemme – i Skodborg faktisk kun én ud af sognets ca. 40 faldne. Resten lå – hvis de overhovedet havde fået en begravelse – spredt på kirkegårde i mange forskellige, fjerne lande. Så de efterladte havde reelt ikke noget sted, hvor de kunne mindes deres kære. Derfor blev der i alle sønderjyske sogne etableret mindesmærker for de faldne – nogle steder en tavle inde i kirken, de fleste steder en sten på kirkegården, og nogle steder mere omfattende anlæg. De fleste steder noget, der blev lagt store ressourcer i – dette var en vigtig sag.³⁶



Jens Peter Nicolaisen døde 25 år gammel den 16. marts 1916 på et lazaret i Slesvig og blev som den eneste af de faldne skodborgere begravet på kirkegården i Skodborg. Indskriften på gravstenen lyder ”Ved Krigens onde Aarsag fandt Du en tidlig Grav”

I Skodborg nedsatte Kirkekollegiet (vel nærmest svarende til menighedsrådet nu) på dets møde den 27. november 1920 en ”Mindesmærkekommission”, som skulle sørge for, at der blev rejst et ”værdigt Mindesmærke” for de faldne fra Skodborg Sogn. Hertil blev Andreas Hollensen, Aage Schmidt og Laurids Madsen valgt. Udvalget skulle i øvrigt ”supplere sig efter Ønske med Personer, som antages at kunne fremme Sagen”. Eventuelle rejseudgifter og andre omkostninger skulle betales af kirkekassen.³⁷

Ved Kollegiets møde den 1. august 1921 kunne kommissionen rapportere, at der var tegnet 3.100 kr. i frivillige bidrag til et mindesmærke. Man havde været i kontakt med billedhugger Niels Hansen-Jacobsen, som havde udarbejdet to forskellige udkast, der hver især ville koste ca. 5.500 kr. Der blev enstemmigt besluttet, at ”det fritstående Mindesmærke” skulle rejses, og udvalget fik mandat til at få arbejdet sat i værk omgående og i øvrigt fortsætte indsamlingen.

Tilsyneladende er udkastene ikke bevaret; men man kan måske forestille sig, at det, der ikke blev valgt, og som åbenbart var et ikke-fritstående monument, har været en form for tavle, som kunne mures ind i en af kirkens vægge. Man kunne måske som alternativ også forestille sig, at det blot *ikke* var en rundskulptur, men et mere én-dimensionalt værk, der blot skulle kunne ses fra en side. Jf. Hansen-Jacobsens murede mindesmærke over Skodborghus eller hans mindesmærke over de faldne i Rødning Sogn på Gramvejens Kirkegård, bestående af tre sten nærmest sat op som en væg. Ved valg af et fritstående mindesmærke i den nævnte pris-klasse har skodborgerne ønsket sig noget på et ganske monumentalt niveau. En enkelt angivelse som referencetil prisen er præstens årsløn, der netop på et tidligere møde var blevet fastsat til 7.200 kr. foruden fri bolig og brænde.

Desværre forlyder der ikke i Kirkekollegiets protokol noget om, hvordan man kom frem til lige de navne, som findes på stenen. Fra starten blev 38 nævnt - senere kom yderligere to til. Har der været tvivlstilfælde? Hvilke overvejelser havde man gjort sig? Der står heller ikke noget om, hvem der i praksis forfattede stenens indskrift.

Men den 23. maj 1922 besluttede kollegiet, at den nye mindesten skulle afsløres søndag den 11. juni samme år i forbindelse med en eftermiddagsgudstjeneste i kirken. Man ville bede provst Nissen, Haderslev, prædike i kirken og lade pastor Berg i Skodborg tale ved stenen. Samme aften skulle der holdes møde i Forsamlingshuset, og her skulle pastor Jensen, Jels, og folketingsmand Mads Gram, Københoved, tale.

Iflg. avisen blev Mads Gram dog erstattet af H.P. Hanssen^{37b}:

Mindestensafsløringen i Skodborg

Ved en gribende Højtidelighed afsløredes Mindestenen over 38 af Sognets Faldne

Overalt i Skodborg og Omegn vaje- de Dannebrog paa halv Stang i An- ledning af Afsløringen af Mindeste- nen over de Faldne fra Skodborg Sogn, som blev derude og fandt Hvile i fremmed Jord. Mindeste- nen er opstillet syd for Kirken; en mere passende Plads kan vel næp- pe tænkes. De Faldnes Minde hø- rer hjemme mellem Fædrenes gra- ve.

Tilslutningen til Højtideligheden var overordentlig stor; ca. 500 Mennesker var kommen til Stede, og i den med Blomster pyntede Kirke var der næsten ikke Plads til alle.

I Kirken.

Efter Salmen "Den signede Dag med Fryd vi ser", besteg Provst Nissen, Haderslev, Prædikestolen og talte over Dagens Tekst. Prov- sten talte om Udbredelsen af den kristne Tro, der skulde forkyndes for alle Folkeslag, og særlig i de sidste 100 Aar var der gjort et stort Arbejde for at forkynde Guds Ord for alle Hedninger. Danmark havde siden 1841 gjort et stort Arbejde ved sine Missionærer. Præsten mindede om de mange, der var draget ud i den store Verdenskrig, og om dem, der ikke kom tilbage, men fandt Døden derude, og som i den sidste Døds kamp havde set Frelserens Haand og Korset paa Golgata, og var gaaet bort i Troen paa evig Frelse.

Skodborg Sangforening sang deref- ter smukt og stemningsfuldt fra Ko-

ret "Den store, hvide Flok".

Sognepræst Bjerg gjorde kort Rede for Mindestenens Historie; den er som bekendt rejst ved Bidrag fra Byen og Omegnen; der mangler dog endnu lidt i, at hele Beløbet er kommen ind.

Man gik derpaa ud til

Mindestenen.

Denne er af svensk Granit, ca. 3 Meter høj og trekantet. Tegningen er udført af Billedhugger Hansen- Jacobsen, Vejen. Stenhuggerarbej- det af Forsberg i Kolding. Ved Ste- nen var henlagt Kranse og Blom- ster.

Efter Salmen "En liden Stund i Rosenlund" talte Sognepræst Bjerg: "Sønderjylland havde bragt et stort Offer i Verdenskrigen, ca. 7000 havde fundet Døden i frem- med Land, og vi tør haabe i Troen paa Frelseren og det evige Liv. Nu maatte vi, der blev tilbage, gøre os fortjent til, at mødes med vore Kæ- re, der var gaaet forud. Da Ver- denskrigen brød ud, kom "de onde Stunder" over os, mange af vore Kære fandt Døden i Belgien, Frankrig, Rusland og Bulgarien, og der var vel ingen kærlig Haand, der lukkede det brustne Øje; men Of- rene var ikke forgæves; vi var nu kommen tilbage til det Land, som alle havde længtes efter".

Købmand Hollesen, Skodborg mindede om den Sag, Sønderjy- derne havde kæmpet for og som ikke var deres - men de var gaaet ud for at gøre deres Pligt, og for dem, der ikke kom tilbage, var der nu rejst et Minde, som Hr. Holle- sen paa Kommunens Vegne over- gav til Kirkekeforstanderskabet. -

Afsløringen fandt derefter Sted, og Sangforeningen sang "Slumrer sødt

i Slesvigs Jord" og hermed sluttede Højtideligheden ved Kirken.

I Forsamlingshuset,

der var fyldt til Trængsel, fortsatte Højtideligheden Kl. 7½. Her talte Sognepræst Jensen fra Jels om Bønnens Magt, og fremhævede, at man ved Bøn kunde opnaa alt. En inderlig Bøn vilde altid bringe Fred og Glæde. Sorgen havde været stor for dem, der mistede deres Kære i Krigen, Saaret var maaske atter brudt om ved Afsløringen af Min- destenen; men ved Bøn, og ved at lægge sine Sorger i Guds Haand vilde man atter faa Fred. - Efter Salmen "En Vej eller anden", talte fhv. Minister H.P. Hanssen.

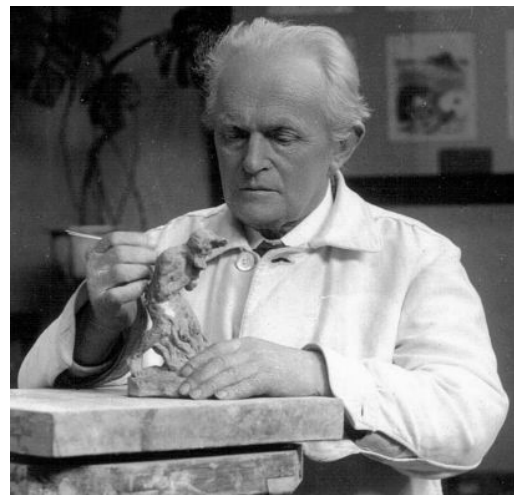
Taleren, som opholdt sig i Berlin de første dage i August 1914, men- te at Sønderjyderne ved at give Mø- de og ikke flygte til Danmark, hav- de bidraget væsentligt til, at Dan- mark blev holdt ude af Verdenskri- gen; man havde ventet i Berlin, at Sønderjyderne vilde have taget Flugten. Hvad der kunde tyde der- paa var, at alle, der ejede en Baad, blev Internerede for at de ikke skulde fæрге de Flygtende over til Danmarks Øer; men Sønderjyder- ne flygtede ikke. Taleren gav Ek- sempler paa, at selv Sønderjyder, der havde Hus, Hjem og Familie i Danmark rejste fra Kone og Børn, for at deltage i Krigen og gøre de- res Pligt. Taleren mente, som Pa- stor Jensen, at Krig ikke var Guds Vilje, hvorfor vi maatte gøre alt for at forhindre den, dels ved Folkenes Forbund og dels ved Traktater.

Pastor Bjerg takkede sluttelig de forskellige Talere, og Sangforenin- gen sang endnu en Sang, hvorefter denne for Skodborg saa minderege Dag sluttede med fælles Kaffe- bord.



Mindestenen placeret på kirkens sydside mellem våbenhus og sydskipet. Billedet er taget efter den 11. november 2018 med kransenedlæggelsen på 100-året for våbenstilstanden.

Valget af Hansen-Jacobsen var ikke tilfældigt; han var en af tidens kendteste billedkunstnere. Født i Vejen (1861), uddannet ved Kunstakademiet i København, betydelig karriere i Paris i 1890'erne. I 1901 flyttede han delvist tilbage til fødebyen. Fra 1914 havde han atelier ved Skibelund Krat. Han havde forud for opgaven for Skodborg foruden megen anden kunst skabt en mængde skulpturer og mindesmærker - ikke mindst i Skibelund, for eksempel ”Modersmålet” og senest Genforeningsstenen, der netop var blevet afsløret ved Kong Christian den 10.’s besøg i Krattet den 15. juli 1920.



Mellem 1922 og 1926 skabte Hansen-Jacobsen hele seks mindesmærker over faldne sønderjyder i Verdenskrigen. De er alle meget forskellige; men måske stikker mindesmærkerne i Gram og Skodborg mest ud.³⁸

På sin særlige måde forholder det i Gram sig til baggrunden for mindesmærkerne - altså det, at man ikke hjemme havde en grav, hvor man kunne mindes sine faldne. I Gram består monumentet af en bronzeskulptur, ”Sorgen”, en vandrende kvinde med en sørgekrans i sin højre hånd. På soklen hertil nævnes sognets 60 faldne i krigen. Desuden findes et digt, forfattet af Hansen-Jacobsen selv:

*Ak, Sorgen hun vandrer saa vide
i tusind Hjem gaar hun ind.
Tilbage hun gaar nu at finde
i fjerne Lande de Grave
med Kors over danske Mænd.*

Man kan forestille sig skulpturen som en mor, der går søgende med sin krans for at finde sin søns grav.



På monumentet i Skodborg er også en krans, og det ville være let at sige, at den blot er et dekorativt element, som afslutter skulpturen, men set i lyset af monumentet i Gram skal den snarere opfattes mere konkret: Det her er ikke pynt og symbol, men helt bogstaveligt kransen på graven.

I flere af de andre af Hansens-Jacobsens mindesmærker indgår organiske elementer som blade, blomster og ranker; i Skodborg er der kransen øverst, der - som nævnt - ikke er til pynt.

I mange af Hansen Jacobsens skulpturer er der ”skæve” og meget groteske træk; men ikke i Skodborg, hvor monumentet bortset fra kransen er helt stramt udformet. Næsten lige så brutalt som det lidt yngre ”ossarium” ved den store kirkegård i Verdun. Det hele er i granit. Nederst en sokkel, kegleformet, men med vandrette profileringer og en grundform, der følger selve monumentets form. D.v.s. én stor blok, udhugget som en trekant med dobbelte 3/4 søjler på hjørnerne. Øverst en overligger med vandrette profiler, der i modsætning til soklens buede former er skarpe.



SKODBORG SOGN
REJSTE
DETTE MINDE
FOR
SINE SØNNER FALDNE
I
KRIGEN 1914 -18

Her er intet ”für das Vaterland gefallen” eller noget om ”gode, danske mænd” - der er ikke nogen sindelagskontrol, som ved etableringen af Mindeparken i Aarhus. Til gengæld er der bogstavrim og den særlige udformning af S’erne, der knytter *Skodborg Sogn* og *Sine Sønner* sammen. ”Sønner”, der er indhugget med større bogstaver i et midterstillet, forstørret felt. De faldne kaldes ikke som på visse andre byers mindesmærker for ”fra” eller ”hjemmehørende i”; men de er *Sognets Sønner* - uanset hvad, er de inkluderet - de er vores, og det var det, som skodborgerne mente, at der skulle stå om de faldne.

I mange, mange år - i al fald så længe, at der stadig var førlige medlemmer af DSK (Dansksindede Sønderjyske Krigsdeltagere) i Skodborg - blev der på våbenstilstandsdagen, den 11. november, lagt krans ved monumentet ofte med deltagelse af de større elever fra skolen. F.eks. som i 1979, hvor det var købmand Lauritz Iversen, der lagde kransen og spejdere, som stod æresvagt med DSK’s faner, der normalt er opstillet i kirkens nordskib.



Samme sted findes et særligt mindesmærke, nemlig værket som er resultatet af historikeren Keld Mortensens årelange forskning i Skodborgs soldater fra Første Verdenskrig, deres skæbner og også tilknytning til nuværende steder i Skodborg. Værket blev udgivet af Skodborg Hjemstavnsforening den 11. november 2018 med titlen: ”*Skodborg Sogns faldne i Den store Krig*”.



Over det ganske land kom der hurtigt mindsten op for Genforeningen – der er i alt registreret 531 stk. fra perioden 1920-38, og ingen anden begivenhed i Danmarkshistorien har givet anledning til så mange mindesmærker. Nogle af dem består blot af et årstal hugget i et eksisterende monument – andre er mere skulpturelle. Men alt i alt viser både omfanget og ressourcerne, der blev brugt rundt omkring, at man fandt, at dette var en vigtig historisk begivenhed, som skulle kunne mindes langt ud i fremtiden – også i egne, der ikke umiddelbart var berørt.³⁹

Også i Vejen kommune, der med vel en 30-40 km gammel grænse og heraf hele den del af Kongeåen, der blev brugt som grænseskel, foruden institutioner som Skibelund Krat, Rødding og Askov Højskoler og Skibelund Efterskole kunne siges at være centrum for Genforeningen, blev der rejst en række mindsten: I Brændstrup, Dover, Foldingbro, Fæsted, Glejbjerg, Harreby, Hjerting, Holsted, Jels, Lintrup, Rødding, Skibelund, Skodborg, Skrave, Sønder Hygum, Tornum, (Vejen) og Østerlindet.⁴⁰

I Skodborg findes mindst tre genforeningsminder: Hansen-Jacobsens sten i Skodborg Park, opstillingen af grænsestenen ved Brudepladsen ved Skodborg Kirke og en sten, som oprindeligt var rejst af mejeribestyrer Mathiesen i mejeriets have, men siden er flyttet til Skodborg Plejehjem.

Mindesmærket i Skodborg Park har form af en stendysse; inskriptionen lyder: ”*Sønderjylland / Danmark / Nu et fælles Hjem / Elsk og bær da Fædrelandet / Gjennem Tider Frem*”. På bagsiden er indhugget: ”1864-1914” og ”1918-1920”. Monumentet blev opstillet i 1928 og er omgivet af to af de gamle grænsesten: nr. 63 og 69, som har stået ved landegrænsen mod Vamdrup i Fårkrog / Skudstrup.



Langs hele grænsen mod Danmark stod der nummererede grænsesten. Ved Skodborg Sogns grænser mod Vejen og Vamdrup stod stenene fra og med nr. 57 (ved Skodborghus-overgangen) til og med nr. 73 på grænsen til Jels Sogn. Hvor grænseovergangene passerede Kongeåen var der sten på begge sider af åen, så der var to stk. nr. 57 og 2 stk. af nr. 58 (ved Lundsgård/Knagmølle). Efter Genforeningen blev stenene fjernet og fordelt rundt omkring. Således befinder hele tre af Skodborg-stenene sig i dag i Sønderborg og to i Vejle; men en god del er dog opstillet i Skodborg. Som nævnt nr. 63 og 69 ved Genforeningsmonumentet. Ved brudepladsen ved Skodborg Kirke findes hele fem stk.: To gange nr. 58 og desuden nr. 59, 61 og 71. Heraf var nr. 59 den østligste sten ved Kongeåen.

Sagen med placeringerne af grænsestenene er ikke undersøgt nærmere, men det kan nævnes, at Kirkekollegiet ved mødet den 23. maj havde grænsestenene på dagsordenen. Her besluttede man en foreløbig anbringel-

se af dem, og tilsyneladende havde man i tankerne senere at anvende dem ved et genforeningsmonument.⁴¹



På billedet af Brudepladsen herover anes til højre tre af de fem grænsesten, som er nævnt i teksten. Stenen med flad top midt i billedet er ikke nogen grænsesten. Til gengæld gemmer der sig en grænsesten for enden af bænken ved hækken til venstre i billedet.

Mindestenen, som mejeribestyrer Mathiesen fik rejst i mejeriets have, ses til højre sammen med Mathiesens børn.. På forsiden er en indskrift, der stammer fra Michael Rosings sang *"Der er håb i vort bryst"*: *"Vi har lyttet til Natten / Mod Øst og Vest / Efter Fjed af en kommende Ven / 1864 - 1920 / Nu for Danmark er Foraarets Tid / 1936"*. På stensens side mindes H.P. Hanssen, der døde dette år: *"H.P. Hanssen +1936 / Han talte vor Sag"*. Nedenfor den nye og noget nedgravede placering ved plejehjemmet.



En særlig rolle har billedhuggeren fra Vejen, N. Hansen-Jacobsen, spillet ved udformningen af flere mindesmærker – både for faldne, som i Skodborg, to steder i Rødding og i Gram, og for genforeningen som i Rødding, Skibelund og Skodborg.

Selve begivenheden ved Frederikshøj den 10. juli 1920 har også affødt en række minder. I den umiddelbare eftertid skal det have været et almindeligt samtaleemne, om man havde været med den dag, og hvad man havde oplevet. Ved stedet, hvor gdr. Refshauge holdt sin tale for kongen, altså lige umiddelbart syd for den gamle grænse, findes et lille anlæg med en flagstang og en mindesten omgivet af grænsesten, der bærer et par bænke.



Frederikshøj Kro, hvor det danske toldsted i sin tid fandtes, er omdøbt til ”Den gamle Grænsekro”, og Genforeningsmuseet på den modsatte side af vejen fortæller historien, så begge steder er ”aktive” minder.



Den hvide hest er et helt kapitel for sig; allerede på vejen frem til pladsen, hvor kongen skulle overtage den, blev den nærmest en kultgenstand, som alle skulle røre ved.⁴² På stedet, hvor kongen besteg den, findes en stor mindesten i et ret velplejet lille anlæg med flagstang. Det fortælles, at da hesten var kommet tilbage til Visborggård ved Hadsund, blev der ikke længere redet på den, men den fik lov at ”græsse på grønne vange”. Nogle få år senere blev den syg og måtte skydes. Den hov, som skulle have været den første, der ramte sønderjysk jord, blev skåret af, indsat i en sølvvindfatning og skænket til Christian den 10., der havde den på sit skrivebord, hvor den stadig kan ses på Amalienborgmuseet. Resten af hesten blev begravet og fik sin egen mindesten på en lille gravhøj på Visborggårds jorde.

I Tyrstrup kirke findes et relief til minde om genforeningen og kongens andagt dér den 10. juli 1920.

I Aastrup kirke ses kongens og dronningens monogrammer på de øverste kirkebænke. Christian den 10. besøgte her flere gange præsteparret, der havde taget den lille Johanne Martine Klippert til sig, og han fulgte hendes videre færd og sendte fine gaver både til hendes konfirmation og bryllup. I øvrigt findes hendes hvide kjole fra den 10. juli 1920 på Sønderborg Slot.

Sådan kunne man blive ved om minderne for genforeningen i 1920.

Til slut blot en enkelt ting: Det klareste bevis på det indtryk, som genforeningen og ikke mindst selve afstemningsdagen gjorde, er, at der overalt i Sønderjylland i mange, mange år derefter blev holdt afstemnings/genforeningsfester specielt på afstemningsdagen. Nogle steder sker det stadigvæk – bl.a. i Skodborg.

Desuden er der så inden for de seneste år tilkommet et helt nyt genforeningsmonument, det største af dem alle: rundkørslen i Skodborghus, ved den gamle grænsekro, Skodborghus Kro, hvor Kolding - Ribevejen krydser vejen, som fører fra Vejen via Skodborghus, over Kongeåen og ind i Sønderjylland. Lige nord for den gamle grænse. I den profilerede betonkant står på alle sider af rundkørslen ”Genforeningen 1920”, og over en fordybning ses en brudt, men nu samlet bro. I fordybningen er i sæsonen blå beplantning og ved mørke blåligt lys. Rundkørslen er tegnet af landskabsarkitekt Birgitte Møller.



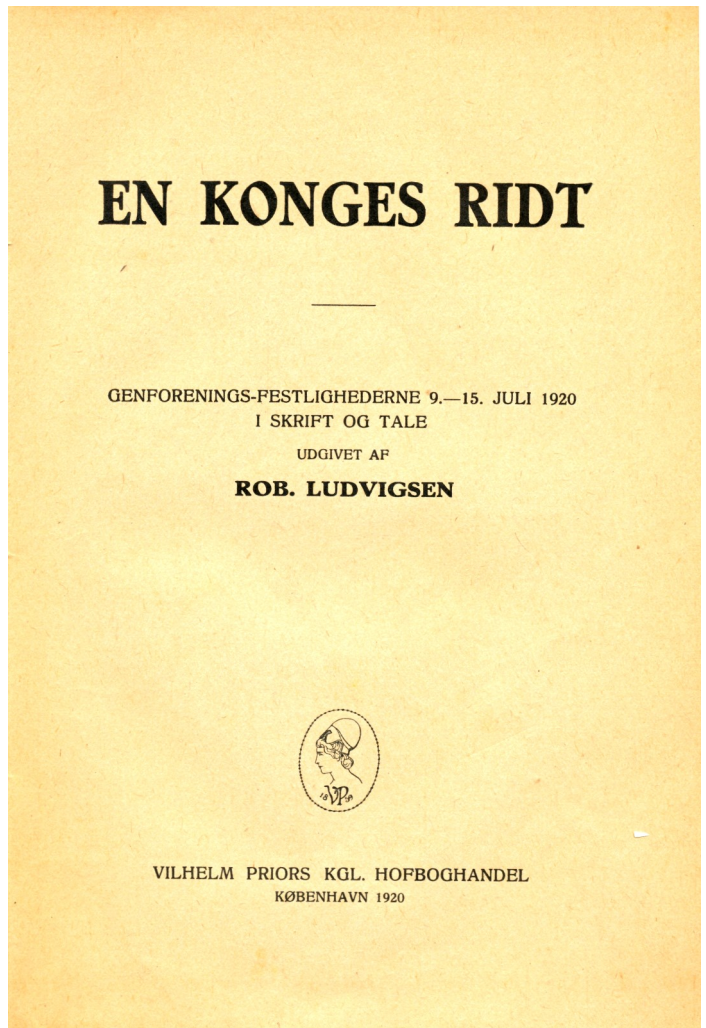


Christian den 10. hilses på Jels Søndergade den 15. juli 1920. Jels arkiv.

Tillæg
Afskrifter af beretninger om den nordlige del
af Kong Christian den 10.s rejse den 15. juli 1920

Nedenfor følger fire beretninger om den del af kongens lange rejse den 15. juli 1920, som førte ham til steder og byer i den nuværende Vejen Kommune. Så de handler om turen fra, at Kongen - stærkt forsinket - ved 16.30-tiden passerede den nu nedlagte grænse ved Kalvslund/Baugård på vejen fra Ribe, til han ved 20.30-tiden kørte ud af Jels Sogn på vej mod Haderslev. Jf. kortet på side 40.

De tre beretninger er skrevet af journalister, en fra København og to fra Syddjylland og den fjerde af en deltager på rejsen. Beretningerne er til dels parallelle; men nedenfor er de gengivet efter hinanden, så man kan altså til dels få den samme historie i fire forskellige udgaver - hver med sin vinkling; men alle stærkt optaget og overvældet af begivenhederne. Så man skal ikke forvente mange kritiske bemærkninger, men omtale af uendelige mængder af æresporte, de utallige, som Kongen hilste på, og de vognfulde af blomster, som han og dronningen fik - foruden lange gengivelser af taler, specielt fra det, som vel var turens klimaks: afsløringen af genforeningsstenen i Skibelund.



Redaktør Robert Ludvigsen, korrespondent for Berlingske Tidende, udgav kort efter Genforeningen ”*En Konges Ridt. Genforenings-Festlighederne 9-15. Juli 1920 i Skrift og Tale*”. (København 1920). Heri var primært reportager fra begivenhederne i genforeningsdagene, men også en del faktisk baggrundsmateriale. Her følger afskrift af siderne 100 - 103:

... Ved **Kalvslund** var der rejst en smuk Flagallé og Æresport, og flere Hundrede Mennesker var her mødt frem for at hilse paa Kongeparret.

Ved **Foldingbro** var der ved en Æresport, som bar Inskriptionen: ”*Atter det skilte bøjer sig sammen*”, samlet Tusinder af Mennesker. Kommuneforstander Hansen, Dover, bød Kongeparret Velkommen. Kongen rejste sig i Bilen og udtalte: ”*Det er glædeligt, at vi nu kan række hinanden Haanden paa begge Sider af den gamle Grænse, der nu er slettet*”. Efter at have hilst paa Veteranerne, fortsattes Turen til Askov, der naaedes med 2½ Times Forsinkelse. Byen var smukt pyntet.

Ved Indkørslen til **Askov Højskole** stod de kvindelige Elever opstillede, og Kongeparret blev modtaget af Undervisningsminister Appel. Efter at Skolens Lærpersonale og Skibelundforeningens Bestyrelse var præsenteret for Kongen, bød Forstanderinden, Fru Ingeborg Appel, Velkommen, hvorefter der i Skolens Gymnastiksal indtoges en Forfriskning, medens Eleverne afsang flerstemmige Sange.

Saa fortsattes Turen til *Skibelund*, hvor henvend 10.000 Mennesker var forsamlet. Mængden modtog Kongeparret med Leveraab og Afsyngelse af ”Kong Christian”.

Undervisningsminister Appel udtalte derefter bl.a.: ”*Nu er Grænsen flyttet længere syd paa. Det gælder nu om, at alle de Sønderjyder, der er kommet hjem, kan opleve, at det er en stor Lykke at bo midt i sit Folk. For at dette kan ske, maa Fællesskabet blandt os blive stærkt. Den, som har været med paa Kongens Rejse i Sønderjylland, har faaet et stærkt Indtryk af, at der er en varm og inderlig Længsel hos Sønderjyderne efter at opleve Fællesskab, efter at komme til at bo midt i vort Folk, og den Længsel har givet sig klart Udtryk deri, at Kongen var det stærke og sikre Enhedsmærke, hvorom Folket samledes.*”

Deres Majestæter har paa Deres Rejse virket til Samling og Enhed i vort Folk. Gud give, at det maa varsle gode Tider for vort Folk og Fædreland.”

Kongen udtalte derefter:

”Jeg bringer en varm Tak fra Dronningen og mig for det Velkommen, der er udtalt, men naar det siges, at der skyldes mig Tak for, hvad der er naaet, saa skal det fremhæves, at en Tak skal lyde til Sønderjyderne. Vi er naaet til et nyt Blad i Danmarks Historie. Maatte det Arbejde, der nu ligger for os, blive udført saaledes, at det kan sætte Spor, som der kan bygges videre paa. Alt skyldes dog først og sidst Guds Naade, som har føjet det saa, at det skilte har kundet sammenføjes. Et Leve for vort elskede Fædreland!”

Efter at de kongelige Gæster havde faaet Lejlighed til at se ”*Magnusstenenen*” og ”*Modersmaalet*”, samledes man ved den østlige Høj i Krattet til Afsløring af Genforeningsstenen. Forstander Knud Petersen, Skibelund, holdt ved Afsløringen følgende Tale:

”Vi takker Deres Majestæter for, at der gives os Lejlighed til at hilse paa og hylde Deres Majestæter her i Skibelund. Det er os en stor Glæde, at vi kan afsløre vor Genforeningssten i Majestæternes Nærværelse. - Staa nu her, stærke Sten, som et Vidnesbyrd for Slægter om vor Glæde over Genforeningen. Gid Fjendehaand aldrig maa røre dig!

*Paa Stenen staar, som Udtryk for vort Haab:
”Sværdtid er endt,
det er Plovtid paany.
Vennetid, Frændetid,
Grotid og Gry.”*

Som Udtryk for vor Tak til de allierede Stormagter staar:

”Mænd fra Vesterhavets Kyster til det stille Ocean har kæmpet for, at Ret bør være Magt.”

*”Vi mindes disse Helte;
i vor Saga skal det staa:
De frelste hjem til Danmark
vore Brødre sønden Aa.”*

Som Udtryk for vor dybe Sorg og vor store Glæde staar Aarstallene 1864 og 1920; og de kgl. Navnetræk Christian IX. og Christian X. staar som Udtryk for vor Glæde over, at Kongen i Trængselstiden trofast

har delt Sorg og Glæde med det danske Folk."

Efter et kort Besøg paa **Skibelund Efterskole**, kørte de kongelige Herskaber til **Skodborg "Grænsebro**, hvor der ved en Æresport var forsamlet mange Mennesker, som begejstret hilste Kongeparret.

Derefter fortsattes til **Skodborg**, hvor der var overdaadigt udsmykket, og hvor Kongen blev budt Velkommen af en af Sognets Veteraner. Kongen takkede og hilste paa mange af Beboerne, hvorefter Turen gik til **Københoved**, hvor Majestæterne, efter at have hilst paa gamle J.H.N. Skrumsager, gik op til Kloppenburg-Skrumsagers Gaard. Her indtoges en Forfriskning, og Kongen og gamle Skrumsager sad nok saa hyggeligt sammen i Sofaen.

Den gamle sønderjyske Fører havde i Anledning af Genforeningen af "*Sønderjysk Samfund*" faaet overrakt en Sølvvinkande med tilhørende Fad med Inskription:

"Til Sønderjyllands gæve Høvding i Københoved, J.N.H. Skrumsager!

Med Hilsen og Tak fra "Sønderjysk Samfund", stiftet i København 1864.

Genforeningsdagen den 9. Juli 1920.

1864:

*O, I Mænd, som har følt, at Gud Fader os slog,
Og at Hjertet blev stort ved hans Slag,
Værer med paa vort dejlige Korsfarertog
Ud til Slesvigs Befrielsesdag.*

1920:

Nu er Dagen der! Vi vil hjem, hjem til Danmark!"

Kongefamilien aflagde Besøg i **Skrave Kirke**, hvorefter Turen fortsattes til **Jels**, hvortil man ankom ved 8-Tiden. Byen var et Mylder af Mennesker, og Kongeparret blev modtaget af unge Piger og Børn, der overøste Bilen med Blomster. Gaardejer Ravn, "Naalkjærgaard", bød Velkommen. Kongen takkede og udbragte et Leve for Danmark.



Gårdejer Mads K. Gram, Københoved: *I Kongens Følge*, side 204 - 9 i *Tiende Februar*, udgivet af Nicolai

Svendsen og Svend Thorsen, København 1939. Mads Gram fortæller heri om den 15. juli 1920, hvor han var guide på Kongens lange biltur.

... Turen gik nu over **Baunegaard** og **Foldingbro** til **Askov**.

En Højskoleforstander har engang betegnet Landsdelen under Fremmedherredømmet som "*den danske Bonderepublik Nordlesvig*". Noget kunde der vel være om det. Dengang alle Embedsmænd samt Præster og Lærere var tyske, var den danske Befolkning henvist til at hjælpe sig selv, og den gjorde det mest mulige paa alle Omraader. Lægmænd, vel flest Bønder eller bondefødte, indtog de ledende Stillinger indenfor saavel det nationale som det folkelige Arbejde. Man tog fat paa selv at holde Foredrag af saavel nationalpolitisk som folkelig og landbrugsfaglig Art. Oplæsere til Aftenmøder leverede vi selv, og da danske Skuespillere ikke maatte optræde, traadte Dilettantkomedie i Stedet, for slet ikke at tale om de sønderjydske Kaffeborde, hvor Talerne faldt Slag i Slag, og ingen havde Behov at vente efter Præst og Degn, da de næsten aldrig var til Stede, tyske som de var.

Men allertydeligst viste Bonderepublikken sig vel dog, da Vælgerforeningen i Efteraaret 1919 nedsatte forskellige Udvalg til at forberede Genforeningen, og tre forskellige Bønder blev sat til at lede et økonomisk Udvalg, et Skoleudvalg og et kirkeligt Udvalg som Formænd, skønt der sad baade Præster, pens. Lærere, Bankdirektører m.m. i forskellige af dem.

I Dag vilde Kongen nu besøge en Repræsentant for Bonderepublikkens Universitet, den danske Folkehøjskole.

De faa af Landsdelens Sønner, som under Fremmedherredømmet gik den studerende Vej, var nødt til at leve i den tyske Kulturverden, paa tyske Læreranstalter. Paa Højskolen havde sønderjydsk Ungdom derimod oplevet Fædrelandets Historie, dansk Aandsliv og Folkeliv paa Kristentroens Grund. Dette var i Pagt med de danske sønderjydske Hjem. Det gav Ungdommen mere end politisk Danskhed, virkelig dansk Liv med Mod og Trang til at træde ind i Rækken, som hegnede vor Moders Gaard. Mere end nogen anden kongerigsk Institution havde den danske Folkehøjskole derfor været den Kraftkilde, som Bonderepublikken havde øst af. Askov var dengang Højskolens Vindue mod Syd, og her havde Kongen nu

meldt sig som Gæst.

Gymnastiksalen var festligt smykket, og der var Plads til alle, baade Følget, Højskolepigerne og Skolens Venner. Der blev sunget en Sang, skrevet af Marius Kristensen i Dagens Anledning, og efter at Pigerne havde sunget flerstemmigt, holdt Fru Ingeborg Appel som midlertidig Forstander en Velkomsttale. Efter en kort Indledning udtalte hun bl.a.:

"Der er sagt om Skolen her, at den var en Grænsefæstning mod Syd; dermed har man villet udtrykke, at denne Skole blev rejst efter Trængselsaaret i 1864 for at være med til at lære vor Lands Ungdom, hvor herligt det er at være dansk, lære dem, hvilke aandelige Værdier vort Folk ejer, lære dem at elske Dannebrog, vor himmelfaldne Banner, at elske Modersmaalet, elske vort Land og alt hvad dansk er! - Skolen skulde være en Grænseborg mod Syd, hvorfra der skulde straae Lys nedover Kongeaalen til vore Brødre og Søstre dernede og minde dem om, at der er en Gud, der over Danmark vaager selv i tunge og trange Tider! - De dernede skulde have Lejlighed til at komme herop og styrkes i alt dansk, de skulde faa Vaabnene slebne og signede til den Danskhedens Kamp, de saa ærligt og ridderligt har ført dernede i 56 Aar! - Sønderjyderne skulde faa Del i det Aandsliv, der paa Modersmaalet giver sig Udtryk i Sang og Tale, i Historie, Litteratur, naturvidenskabelig Forskning, dansk Kunst, dansk Erhvervsliv o.s.v., saa Kærligheden til det gamle Hjemland kunde blive levende blandt dem og os. - Det var et Arbejde til Guds Ære og Fædrelandets Gavn, de gamle begyndte her, og det er i den Aand, vi yngre gerne vil fortsætte! - Der er en Verselinie, som lyder saaledes:

Gud Herren har døbt dig til Smertens Daab, men han døber til Tro, han døber til Haab!

Det var en saadan Smertens Daab, der gik over den vaagne Del af det danske Folk i 1864, men de, der da var unge, tog fat med Tro og Haab og med Bøn om Guds Velsignelse paa Højskolens Arbejdsmark, - og efterhaanden vandt de Folkets Tillid, og jeg tør vel ogsaa sige Tillid i vort Kongehus. - Og det er jo en underlig lykkelig Stund, vi nu hilser vort Kongepar og deres Sønner velkommen; vort Haab og vor Tro paa

den Del af Sønderjyllands Tilbagevenden, der var trofast mod Konge, Folk og Land, er jo næsten gaaet i Opfyldelse, saa vi kan sige: Bladet i vor Historie vendte sig blidt - maatte vi aldrig glemme at takke herfor!"

Kongen tog straks Ordet og udtalte varmt og smukt de bedste Ønsker for Skolen samt tillige den Forvisning, at Skolen som hidtil ogsaa i Fremtiden kunde tjene det danske Folk.

Der blev nu budt en Forfriskning, Kaffe og Frugt m.m., Kongen og Dronningen underholdt sig med de tilstedeværende, og Turen gik videre til **Skibelund Krat** med Festpladsen, Magnusstenen, Monumentet for Modersmaalet og Mindestenene for mange af Egnens og Folkets gode Mænd.

Her i Skibelund skulle afsløres en Genforeningssten; der var mødt omkring 10.000 Mennesker, og Kongeparret hilstes med Hurraraab. Den store Forsamling sang først "*Vort Modersmaal er dejligt*", hvorefter Jacob Appel bød Kongeparret velkommen og talte om Skibelund som Mødestedet, siden Kongeaaen blev Rigsgrænse, og han sluttede med Ordene: "*Deres Majestæt har paa denne Rejse virket til Samfølelse i vort Land, til Styrke og Fremgang for al god Gerning for Fædrelandet.*"

Og Kongen svarede:

"Jeg bringer en varm Tak fra Dronningen og mig for det Velkommen, der er udtalt, men naar det siges, at der skyldes mig Tak for, hvad der er naaet, saa skal det fremhæves, at en Tak skal lyde til Sønderjyderne. Vi er naaet til et nyt Blad i Danmarks Historie. Maatte det Arbejde, der nu ligger for os, blive udført saaledes, at det kan sætte Spor, som der kan bygges videre paa. Alt skyldes dog først og sidst Guds Naade, som har føjet det saa, at det skilte har kunnet sammenføres. Et leve for vort elskede Fædreland!"

Efter Afsyngelsen af: "*I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme*" foregik Afsløringen af Genforeningsstenen, der var rejst paa den østlige Høj i Krattet, hvorfra der er en herlig Udsigt over Kongeaaen over mod det genvundne Land. Afsløringen foretoges af Forstander Knud Pedersen, Skibelund Efterskole. Selv Sønderjyde, høj og bred, stod han oppe ved Stenen, omgivet af en Flok Smaapiger i hvide Kjoler med røde Baand om Livet og Smaaflag i Hænderne.

Scenen førte Tanken tilbage til en anden Lejlighed for en Menneskealder siden, da der for en Gangs Skyld var Festfyrværkeri og Illumination i Skibelund i Anledning af Hundredaaret for Stavnsbaandets Løsning. Da medvirkede Knud Pedersen i et levende Billede. Som Holger Danske, omgivet af de tolvaars Dreng, stod han oppe foran Krügers Mindesten i bengalsk Belysning og pegede mod Syd. Dengang Haabets Vogter som Opdrager af Dreng til Mænd med faste Hjerter. - Omgivet af en Pigeflok var han nu med i Haabets Opfyldelse, idet han lod Dækket glide til Side for Genforeningsstenen.

Mindet er en ualmindelig stor Granitsten med et Spil af Farver i selve Stenen. Paa de naturlige Flader staar Christian den Niendes og Christian den Tiendes Navnetræk samt Aarstallene 1864 - 1920. Billedhugger Hansen Jakobsen havde udformet Stenen, og paa en af Siderne er anbragt et Vers, som han selv havde forfattet. Paa en anden Side staar Kai Hoffmanns Vers: *Sværtid er endt, Det er Plovtid paany, Vennetid, Frændetid, Grotid og Gry!*

Ved Indkørslen til Skibelund fik Kongebilen Lov at køre lige igennem til Genforeningsstenen, men alle andre maatte udenom. Ved Frakørslen var der ingen, som gav Besked om Planerne, og vi var lige ved at tabe Traaden. Men saa maatte vi lave en selv og fandt ud af en Vej at køre fra Genforeningsstenen; selv om den var lidt ensom i Granplantagen, gik det.

I Efterskolens Gymnastiksal stod der imidlertid en Flok Piger med Sorg i Sinde, ja en enkelt, som skulde have fremsagt et Digt, havde vel ogsaa Taarer i Øjnene, da vi kørte. Som rimeligt var, havde man ventet, at Kongen vilde se indenfor paa Skibelund Efterskole, inden han kørte videre, og intet havde været mere naturligt. Paa Skibelund havde man lært de sønderjydske Børn, at Modersmaal er vort Hjertesprog, kun løs er al fremmed Tale. Man havde taget Børnene ved Haanden og Forældrene om Hjertet. Men vi vidste ikke, at man var forberedt og ventede Kongens Besøg.

Over Kongeaaen ved **Skodborghus** kom vi nu til **Skodborg** og derfra videre til **Københoved**. Undervejs passerede vi en Gaard uden Dannebrog til Tops paa

Flagstangen. De nøgne Udlænger med det flade Tag viste tydeligt, at det var en af Tyskerne opført Domænegård. Den tysksindede Domæneforpagter raadede endnu for Gaard og Grund, men heller ikke her kunde man holde sig uden for Begivenhederne. Ude i Haven med Udsigt til Vejen var Forpagteren mødt op sammen med en hjemmetysk Mand fra Egnen for dog at faa nogen Del i det usædvanlige, som skete.

Københoved var sig selv som sædvanlig, men naturligvis i det ualmindeliges Tegn og med Æresport baade ved Indkørslen til Byen og ved Udkørslen mod Syd, ja selv ved det tidligere tyske Gendarmhus vaje- de nu Dannebrog. Paa den første Æresport stod der: **"Velkommen, vor Konge og Drot"**. Her havde Byfol- kene samlet sig, baade unge og gamle, og de ventede troligt i omtrent tre Timer. Der var Velkomst ved Byforstanderen, Gaardejer Jokum Fredsted, i Lighed med andre Steder, og Kongen hilste paa et alderste- get Ægtepar, som sad i en Sofa ved Vejen.

Giv Sandheden Æren.

En prøjsisk Landråd skulde engang ind til Skrumsa- ger. Han standsede ved Indskriften og bemærkede: *Ja, dette er rigtigt og godt, men det kommer jo an paa, hvad man lægger ind i det.*

Gæsten i Dag kunde sikkert gaa ind under Mottoet uden Forbehold. Her tilbragte Kongen nu en kort Stund i Samtale med Skrumsager, Manden med de buskede Bryn, der godt kunde være lidt bidsk, om nogen gik ham imod, men med Hjertet paa rette Sted og med Mod til at tage en Tørn i forreste Række. Saaledes havde han staaet, og tiet med Ære. Nu havde han Glæden af Kongefamiliens Besøg, og han be- nyttede Lejligheden til at takke for Udnævnelsen til Kommandør af Dannebrog, som var kommet nogle Dage i forvejen.

Efter Besøget hos Skrumsager bortførte Søn- nen, Kloppenborg Skrumsager, Kongen med Følge til sin

nærliggende Gaard, hvor der vankede Smørrebrød, Femté med Tilbehør. Turen fra den ene Gaard til den anden foretog Kongen til Fods, skønt der endnu var nogen Stivhed tilbage efter Uheldet med Seletøjet ved Haderslev. – Hvor var det smukt at se Byens Smaabørn sværme omkring ham under- vejs for at faa et Haandtryk og et ven- ligt Ord. Her viste Kongens enestaaen-



Skrave Lokalarkiv / Privateje.

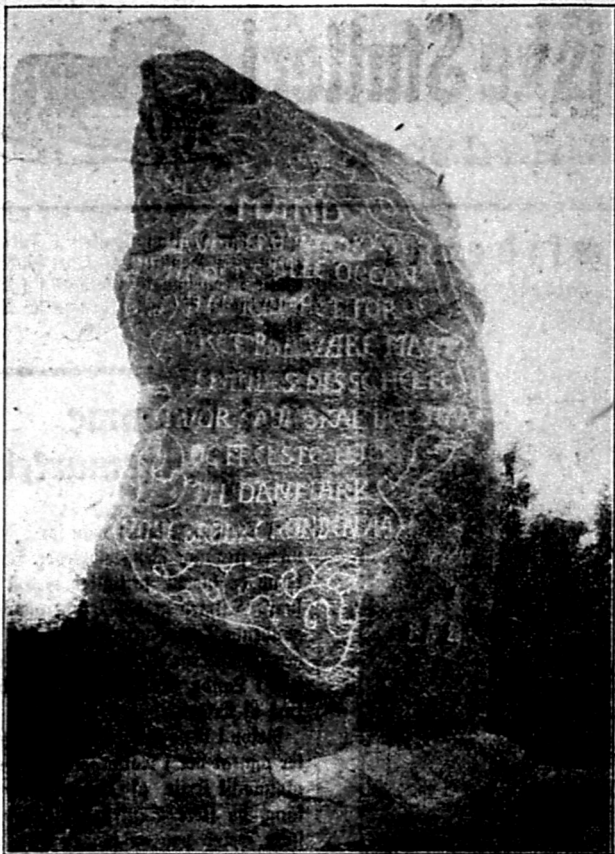
Kongen tog nu ind at hilse paa en af Byens Vetera- ner, den gamle I.N.H. Skrumsager, der i mange Aar var Formand for Den nordslesvigske Vælgerforening. Over Indgangen ud mod Vejen havde Skrumsager anbragt en Marmortavle i Muren med den Leveregel, han selv ønskede at følge:

*Tro din Gud
Tjen dit Folk*

de Evne til at genkende Folk sig paany. Paa én Gang vinkede han en Mand til sig, som stod ved Siden af Vejen. *"Dem har jeg set før engang i Dag"*, sagde han, *"var De ikke med i Sangkoret paa Gram, Tak for Sangen!"*

Nu var jeg naaet hjem og tog ikke med paa Resten af Turen gennem Jels til Haderslev, hvor Kongeskibet "Dannebrog" ventede.

En smuk Afslutning paa Kongerejsen.



Genforeningsstenen i Skibelund.

Nu rykker Grænsen mod Syd; men Siemen med sin Indskrift bliver staaende:

Mindemærket som kaldes „Modersmaalet“ er skabt af Hansen-Jacobsen over Lembit's Sang til Modersmaalets Pris.

Modersmaalet gjalbt det i vor nationale Kamp højt og fremmest om at holde højt i Ære, thi

Modersmaal er vort Hjertesprog
kun løs er al fremmed Tale,
det alene i Mund og Bog
kan vække et Folk af Dvale.

At Sønderjyderne forstod dette er i første Linie Grunden til, at vi nu efter de mange År kan gensforenes med dem i et fælles dansk Folkesamfund.

Ligesom det er Grænsens Sang, der har tonet gennem Talerne, som er holdt her i Skibelund i Årenes Løb, saaledes er det ogsaa Grænsens Sang, der har kaldt Mindemærkerne frem paa dette Mødested ved Kongegaaden.

Nu er Grænsen sluttet, men Grænsens Sang vil mindes, selv om den nu lyder længere syd paa.

Det gælder nu om, at alle de Sønderjyder, som kommer hjem, kan opleve, at det er en stor Lykke at bo midt i sit Folk.

For at dette kan ske, maa Fællesfladets Land iblandt os blive stærkt.

Den, som har været med paa Kongens og Dronningens Rejse i Sønderjylland, har faaet stærke Indtryk af, at der er en varm og inderlig Længsel hos Sønderjyderne efter at opleve Fællesfladets, efter at komme til at bo midt i vort Folk, og denne Længsel har givet sig et klart Udtryk deri, at Kongen var det stærke og

Glæde over, at Kongen i Trængselstiden trofast har delt Sorg og Glæde med det danske Folk.

Ja, hvor er det en Lykke, at Konge og Folk saadan har staaet sammen. Det er et Bæjtel om, at den ny Plouvid og Grotid vil bringe Lykke og Velværelse for Konge og Folk.

Kongen hilste hjertelig paa Knud Pedersen og paa Villedbhugger Hansen-Jacobsen, hvorefter man førte gennem Kottet til Skibelund Efterstole, hvor man opholdt sig en kort Tid.

Bed Skodborghus Broen

dentebe mange Mennesker. Hurra-raab løb, Haandtryk udbæstebes, og efter et ganske kort Ophold ved Væreporten førtes til

Skodborg.

Bed Bæstetroen stod en Mængde Mennesker opstillede, og Kongen maatte her gøre et Ophold, uagtet Forfinkelsen nu var 3 Timer.

Veteran Jens Due bød Velkommen og udbragte et Leve for Kongeparret.

Kongen hilste paa Sognets Veteraner og talte de høit enkelt for Trofasthed.

Efter at Kongeparret havde tråkket en Mængde Hænder, som rakktes frem til Hilsen, og efter fornyede Hurra-raab førtes i Retning af

Røbenhoved.

Udenfor Byen var rejst en Væreport. Her bød Kommunesorstander

Folkebladet. Dagblad for Vejen, Brørup, Holsted og Omegn.

Dette dagblad var den lokale udgave af Kolding Folkeblad, og heri blev naturligvis specielt den nordlige del af Kongens rejse dækket intenst i flere artikler.

Allerede den 16. juli var der således en kort beretning:

Kongebesøget.

Askov og Skibelund.

Udsmykningen. - Egnen over vajer flagene.

Paa Strækningen, som Kongeparret passerede, var der ofret meget paa Udsmykningen, og særlig Askov By var smagfuldt smykket. Flere Æresporte var rejst, og gennem hele Byen fandtes Flagelléer. Ogsaa ved Skibelundvejen og ved Indkørslen til Skibelund var rejst Æresporte, den første bar Kongeparrets Navnetræk i hvide Blomster.

I Skibelund var der ved Schrøder-Stenen reserveret Plads til Kongefamilien, idet en Tribune var bygget ovenfor Tilskuerpladserne, og til højre herfor fandtes Talerstolen.

Ogsaa Sønderjyderne havde sørget for Udsmykning af Strækningen op til Skodborg. Ved Broens sydlige Side fandtes en smuk Æresport, og alene paa Turen til Skodborg By passerede de kongelige Gæster 4

festligt smykkede Æresporte.

Kongeparret forsinket.

Kongen var ventet til Ribe Kl. 12 ¼, men Kl. blev 2, inden man naaede til Ribe. Ventetiden blev lang for de Tusinder af Mennesker, som paa hele Strækningen ønskede at hilse paa Kongeparret. Ved Foldingbro, hvor der ved Broen var rejst en meget smuk Æresport, var mødt mange Mennesker fra

Brørup og Holstedegnen, og paa samme Tid var Vejene til Skibe-

lund stærkt befolkede.
Først Kl. 4 forlod Kongen Ribe.

Referat af Festlighederne i Skibelund følger i næste Nummer.

Dagen efter, den 17. juli 1920, fulgte Folkebladet op med flere artikler. Først:

En smuk Afslutning paa Kongerejsen.

I Foldingbro.

Først Kl. 4 $\frac{3}{4}$ Torsdag Eftermiddag passerede Kongen med Følge Foldingbro. Kongen lod Bilen holde midt paa Broen. Kommuneforstander Poul Hansen, Dover, bød Velkommen, og Kongen fik Lejlighed til at hilse paa Veteranerne Søren Boisen, Brørup, samt Andreas Petersen og Hans Trans fra Lintrup.

Paa Broen og langs Vejen stod Skolebørnene fra Dover og Lintrup samt fra Folding opstillede, og i Nischer i Æreporten havde nogle Smaapiger Plads.

I Askov.

Gennem den smagfuldt prydede By kørtes straks til Højskolen, hvor de kvindelige Elever dannede Spa-

lier til Skolegaarden. Kongeparret blev modtaget af Undervisningsminister Appel og efter Præsentationen bød Forstanderinden, Fru Ingeborg Appel, Velkommen. Under Opholdet paa Askov Højskole indtoges en Forfriskning, og Eleverne sang flerstemmige Sange.

[Artiklen fortsættes på næste side]

I en anden artikel i Folkebladet blev besøget på Askov Højskole beskrevet særskilt:

Kongefamiliens Besøg paa Askov Højskole.

Efter Planen skulde Kongebilen komme ved $2\frac{1}{2}$ -Tiden. Men Klokken blev tre og fire, og Kongen var endnu ikke draget fra Ribe. Men der var ingen Ulykke i det. Man havde det hyggeligt og fornøjeligt sammen. Det var som en lille Ferie, man havde.

Skolen gik sin vante Gang lige til Torsdag Middag. Onsdag Aften havde Eleverne travlt med at binde Guirlander, og de Lærere, som ikke havde Timer, havde sammen med Byens Folk bygget Æresporte og rejst Flagalleer i Løbet af Onsdag og Torsdag Formiddag. Da man havde naaet Middag, var alt fiks og færdig, og man glædede sig til at modtage Kongen.

Kl. 5 rullede den kongelige Bil ind i Højskolegaarden. Eleverne, klædt som de ellers er klædt ved festlig Lejlighed, stod opstillet i Gaarden

og modtog den kongelige Familie med Sang. Kongen og Dronningen og Prinserne hilste først paa gamle Dr. phil. H. Feilberg og Professor H. Nutzhorn og siden paa alle Højskolens Lærere og Lærerinder. Derefter gik man ind i Gymnastiksalen, der var festligt smykket med Grønt og Flag. Eleverne stod opstillet i den ene Ende af Salen, hvor de under Pastor J. Triers Ledelse sang "*Moders Navn er en himmelsk Lyd*" flerstemmig. Alle sang derefter en Sang af Marius Kristensen.

Derpaa holdt Fru Ingeborg Appel en Tale til Kongen. Hun talte om Højskolens Stilling og Arbejde, hvordan Askov Højskole havde ligget her ved Grænsen, og den havde søgt at række en hjælpende og støttende Haand til dem paa den anden Side og bygge Bro mel-

lem dem og os. Hun takkede Kongen og Dronningen, fordi de vilde besøge Askov Højskole. Hun bad Gud velsigne dem og give dem vort Land og Folk en lys og god Fremtid.

Poul Bjerge udbragte et Leve for Kongen og Dronningen, der vandt kraftig Tilslutning.

Kongen rejste sig og takkede for den venlige Modtagelse. Han kendte saa godt Askov Højskoles store Betydning, og selv om den ikke i Fremtiden kom til at ligge ved Grænsen, saa blev der stadig Brug for et Brobygningsarbejde. Han vilde ønske, at Askov Højskole stadig maa faa Held og Lykke til at fortsætte det Arbejde, som den med stor Fremgang har udført nu i lange Tider.

Derefter blev der nydt nogle Forfriskninger. Kongen underholdt sig

med en Del af Eleverne, hilste paa mange af dem, og der var almindelig selskabeligt Samvær. Men Tiden var kort. Snart maatte Kongen bryde op. Kongen og Dronningen gik en Omgang i Haven sammen med Jakob Appel og Frue. Prinserne, ivrigt samtalende med Poul Bjerger, fulgte efter. Saa steg de i Bilen, og bort suste de, mens brusede Hurraraab hilste dem fra den i Byen forsamlede Menneskemængde.

Turen gik til Skibelund, og Lærere

og Elever tog med, nogle pr. Bil, andre pr. Vogn, de fleste paa Cykle, og en Del brugte Benene, saa godt de havde lært. Bagefter holdtes saa en lille Chokoladefest for Elever og Lærere og Hjælpere, og den sluttede med et Par Timers Dans.

Alle var enige om, at det var en festlig Dag. Kongen var jævn og naturlig - var, hvad man i gamle Dage kaldte vennesæl. Han havde Hjertet paa Tungen og lod Følelsen raade. En ivrig Republikaner

sagde: ”*Jeg har været Republikaner; men naar man har saadan en Konge, saa er man nødt til at blive kongelig sindet.*”

Askov By havde smykket sig, Højskolen ogsaa. Det var ikke store Arbejder, der var gjort, eller kostbare Midler, men sammen med det gode Vejr virkede det saa festligt overalt. Kongefamilien følte sig glad og vel tilpas, og Askov Bys Folk og Højskolens var glade og taknemlige for den fornøjelige Fest midt i Sommerens travle Arbejde.

Herefter gik turen videre til Skibelund. Beretningen herfra er en fortsættelse af artiklen på foregående side:

I Skibelund,

hvor mindst 10,000 Mennesker trolig havde ventet gennem flere Timer, blev Kongeparret straks ført til den reserverede Plads, hilst af stærke Hurraraab. Efter at et Par Vers af ”*Kong Christian*” var sunget, sang man ”*Vort Modersmaal er dejligt*”.

Undervisningsminister J. Appel holdt derpaa følgende Tale:

Deres Majestæter, Ds. kgl. Højheder, højtærede Forsamling!

Skibelund Krat, som ligger omtrent midtvejs mellem Ribe og Skamlingsbanke, blev et Mødested for Danske syd og nord for Kongeaaen efter den ulykkelige Krig 1864, da Kongeaaen blev Rigsgrænse.

De mange Møder, der regelmæssigt har været holdt i Skibelund siden 5. Juni 1865, har alle været præget af, at Grænsen var saa nær.

Det har klinget gennem Talen, som førtes her:

Mod Syd end Kampen stander for Folk og Fædreland,

ej Tiden er til Hvile for dem, som stride kan.

Vort lille Folk ej vige maa, men trofast samlet staa, at Haabet det kan skyde Skud og Tvivlen jages ud.

Og naar Møderne her voksede sig større og større med Aarene, da skyldes det, at vi kunde hilse vore Landsmænd, der stod i Kampen for Modersmaal og Danskhed.

Blev Tiderne end trange, din Tro var rank og stærk.

Blev Aaget tungt at bære, Du solgtes [??] ej dit Værk,

Din Lykke var, Du stod i Pagt med Ret og Sandheds Magt.

Saa Haabet kunde skyde Skud og Tvivlen jages ud.

Ja, det har været vort Bøn, at det maatte gaa saadan for Danske baade syd og nord for Grænsen, at Naar Dagen den gryr, da vær oppe vort Haab

og slaa ud dine Vinger til Strid og som Lærken syng ud over Fjendernes Raab:

nu for Danmark er Foraarets Tid.

Dog nu er Dagen kommen, og vi hilser Deres Majestæter paa dette Mødested ved Kongeaaen med et hjerteligt Velkommen, og vi takker for, at Deres Majestæter paa den store Genforeningsrejse har haft Vilje og Tid til at gæste Skibelund.

Kommende Slægter vil paa dette Sted ved de Mindesmærker, som her er rejst, kunne faa Oplysning om vor nationale Kamp, saadan som den er ført med aandelige Vaaben i de 55 Aar.

Et Folk, der lever under fremmed Herredømme, maa, for at bevare sit Sprog, sin Nationalitet, sin Folkelighed, kunne bære ledende Mænd og Virksomheder frem.

Et Folk under Fremmedherredømme maa have sine politiske Talsmænd, der kan hævde Folkets Ret i Rigsdagen. Sønderjyderne har haft disse Mænd. Her i Skibelund staar en Sten med H.A. Krügers Billede og med hans Ord i Rendsborg i 1848 til Oprørerne: ”De Herrer glemmer, at der er et dansk og dansksindet Sønderjylland”, og

hans Valgsprog: "Vi ere Danske, vi ville vedblive at være Danske".

Et Folk under Fremmedherredømme maa, for at bevare sin Nationalitet, sørge for, at Ungdommen faar Undervisning i Modersmaalet, Kendskab til Folkets Historie og Aandsliv. Der findes her en Sten, som minder om Rødding Folkehøjskole, der var et Rustkammer, hvor Ungdommen hentede blanke Vaaben til Kampen for Modersmaalet.

Et Folk under Fremmedherredømme maa værne sit Aandsliv paa alle Omraader, om det vil bevare sig. Sønderjyderne tog ogsaa paa det aandelige Omraade Selvvirksomheden op, og har her i Skibelund sat Mindesmærker for de to ældste Præster, der gjorde Tjeneste i frie danske Menigheder efter Krigen.

Skibelund Krat vil med disse Mindesmærker for kommende Slægter fortælle om, hvordan Sønderjyderne i de mange og trange Aar befæstede i Trofasthed deres Danskhed og bevarede Fællesskab med Moderlandet.

Men stærkest vil dog de to Mindesmærker: "Magnusstenen" og "Modersmaalet" tale om Sønderjydernes Kamp og Trofasthed.

Magnusstenen, som er hugget af Niels Skovgaard og rejst af Thor Lange, minder om Kampen paa Lyrskov Hede 1043, og fortæller, at naar Talen er om den nationale Græsekamp mellem livskraftige Folkeslag, maa der regnes med lange Tidsrum. For 1000 Aar siden gik Brydningen mellem Dansk og Tysk ikke langt syd for, hvor Brydningen nu foregaar.

Thor Lange troede paa Oprejsning

for Sønderjyderne og skrev paa Stenen:

*Magnus tvende Rigers Pryd,
unde Gud din Kongesjæl
at se Nordens Græsepæl
atter rejst mod Syd.*

*Nu rykker Grænsen mod Syd;
men Stenen med sin Indskrift bli-
ver staaende:*

*Mindesmærket som kaldes
"Modersmaalet" er skabt af Han-
sen-Jacobsen over Lembckes Sang
til Modersmaalets Pris.*

*Modersmaalet gjaldt det i vor nation-
ale Kamp først og fremmest om
at holde højt i Ære, thi
Modersmaal er vort Hjertesprog,
kun løs er al fremmed Tale,
det alene i Mund og Bog
kan vække et Folk af Dvale.*

*At Sønderjyderne forstod dette er i
første Linie Grunden til, at vi nu
efter de mange Aar kan genforenes
med dem i et fælles dansk Folke-
samfund.*

*Ligesom det er Grænsens Sang,
der har tonet gennem Talerne,
som er holdt i Skibelund i Aarenes
Løb, saaledes er det ogsaa Græn-
sens Gang, der har kaldt Mindes-
mærkerne frem paa dette Møde-
sted ved Kongeaen.*

*Nu er Grænsen flyttet, men Græn-
sens Sang vil mindes, selv om den
nu lyder længere syd paa. Det gæl-
der nu om, at alle de Sønderjyder,
som kommer hjem, kan opleve, at
det er en stor Lykke at bo midt i sit
Folk. For at dette kan ske, maa
Fællesskabets Aand iblandt os bli-
ve stærk.*

*Den, som har været med paa Kon-
gens og Dronningens Rejse i Søn-
derjylland, har faaet stærke Indtryk*

*af, at der er en varm og inderlig
Længsel hos Sønderjyderne efter at
opleve Fællesskabet, efter at kom-
me til at bo midt i vort Folk, og
denne Længsel har givet sig et
klart Udtryk deri, at Kongen var
det Stærke og trygge Enhedsmær-
ke, hvorom Folk samledes.*

*Deres Majestæt har paa denne Rej-
se virket til Samling og Enighed i
vort Folk. Gud give, det maa varsle
om gode Tider for vort Folk og
Fædreland.*

*Vi ønsker Deres Majestæter til
Lykke med den kongelige Gerning:
at vække Samfølelsen i vort Folk til
Styrkelse og Fremgang for al god
Gerning for Fædrelandet.*

*Hans Majestæt Kong Christian den
10. og hendes Majestæt Dronning
Alexandrine længe leve!*

*Kongen takkede og udtalte bl.a.:
Jeg bringer en varm Tak fra Dron-
ningen og mig for Velkomsten.
Naar det siges, at der skyldes mig
Tak for, hvad der nu er naaet, saa
skal det fremhæves, at en Tak skal
lyde til Sønderjyderne. Vi er nu
naaet til et nyt Afsnit i Danmarks
Historie. Maatte da det Arbejde,
der nu ligger for, blive udført saale-
des, at det kan sætte Spor, som
Efterslægten kan bygge videre paa.
Alt skyldes dog først og sidst Guds
Naade, ham skyldes det, at alt har
føjjet sig saaledes, at det skilte atter
kunde sammenføjes. Et Leve for
vort elskede Fædreland. (Hurra!)*

*En Fædrelandssang blev sunget,
og under fornyede Hurraraab
spadserede de kgl. Gæster til Mag-
nusstenen og Modersmaalet og
derfra til Genforeningsstenens Af-
sløring.*

Stenen afsløres.

Forstander Knud Pedersen udtalte fra Højens Top:

Vi takker Deres Majestæter for, at der gaves os Lejlighed til at hilse og hylde Majestæterne her i Skibehund. Det er os en stor Glæde, at vi kan afsløre vor Genforeningssten i Majestæternes Nærværelse.

(Dækket faldt.)

Staa nu her, stærke Sten, som et Vidne for Slægterne om vor Glæde over Genforeningen.

Gid Fjendehaand aldrig maa dig røre.

Jeg maa have Lov at nævne Indskriften, vi har sat paa Stenen.

Som Udtryk for vort Haab staar der:

Sværdtid er endt.

Det er Plovtid paany.

Vennetid, Frændetid,

Grotid og Gry.

Som Udtryk for vor Tak til de allierede Stormagter staar:

Mænd fra Vesterhavets Kyster til det stille Ocean

har kæmpet for, at Ret bør være Magt.

Vi mindes disse Helte.

I vor Saga skal det staa.

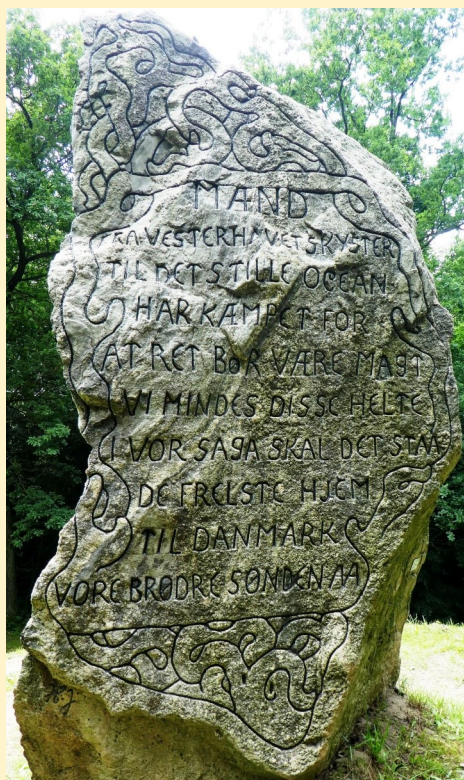
De frelste hjem til Danmark

Vore Brødre sønden Aa.

Som Udtryk for vor dybe Sorg og store Glæde staar Aarstallene 1864 og 1920, og de kgl. Navnetræk Christian den Niende og Christian den Tiende staar som Udtryk for vor Glæde over, at Kongen i Trængselstiden trofast har delt Sorg og Glæde med det danske Folk.

Ja, hvor er det en Lykke, at Konge og Folk saadan har staaet sammen. Det er et Varsel om, at den ny

Plovtid og Grotid vil bringe Lykke og Velsignelse for Konge og Folk.



Kongen hilste hjertelig paa Knud Pedersen og paa Billedhugger Hansen-Jacobsen, hvorefter man

kørte gennem Krattet til Skibelund Efterskole, hvor man opholdt sig en kort Tid.

Ved **Skodborghus Broen** ventede mange Mennesker. Hurraraab lød, Haandtryk udveksledes, og efter et ganske kort Ophold ved Æresporten kørtes til **Skodborg**.

Ved Vesterkroen stod en Mængde Mennesker opstillede, og Kongen maatte her gøre et Ophold, uagtet Forsinkelsen nu var 3 Timer.

Veteran Jens Due bød Velkommen og udbragte et Leve for Kongeparret.

Kongen Hilste paa Sognets Veteraner og takkede hver enkelt for Trofasthed.

Efter at Kongeparret havde trykket en Mængde Hænder, som rakes frem til Hilsen, og efter fornyede Hurraraab kørtes i Retning af **København**.

Udenfor Byen var rejst en Æresport. Her bød Kommuneforstander Jokum Friis [Fredsted] Velkommen, og Kongen hilste paa enkelte gamle Sønderjyder, som her havde taget Plads. En kort Visit aflagdes hos J.N.H. Skrumsager, der nu atter er rask, og Kongen med Følge spadserede til fhv. Landdagsmand H.D. Kloppeborg Skrumsagers Bolig, hvor en Forfriskning indtoges.

Først Kl. 7½ steg Kongen atter ind i sin Bil, og efter at man havde aflagt et kort Besøg i Skrave Kirke fortsattes over Jels til Haderslev, hvor Dagen sluttede med Taffel.

Dannevirke.

Politisk-, Enheds- og Avertisementsblad for Nord-Slesvig.

154 ||

Tredagen den 16. Juli 1920.

82. Hærg

Kongebesøgets Afslutning.

ogt i Agerskov, Gram, Askov, Skibelund og København
og den afsluttende Visit i Haderslev.

(Se vor udbente Medarbejder)

Afslutning er alle blevet | havde alligevel vist et stort Arbejde paa at gøre

med Kongen, og kun med Nød og næppe kunne han komme ud af Bilen, der førte helt ind til Mødepladsen. Her talte Forstander Appel for Kongen og udbragte et Leve for Majestæterne. Aldrig har vist Sangen lydt saa klingende klar eller Hurraerne givet saa brusende et Ekko i Skibelund som i Gaar. Det var en af det historiske Steds Mindedage. Efter Festtalerne paa Mødepladsen gik man til Genforenings-

stet. Kongen ankom først ved 8-Tiden, og i samme Øjeblik slog Folkemængden sammen om Bilerne.

Men var meget fejlig pyntet med Væsperte, Slyngevinger og Flag. Kongebilen standstedes af nogle hvide Piger med en Guldsands af Egeblad og Blomster; efter at være passeret Spalier af Stolebørn og unge Piger med Blomster.

naede Kongen Mødepladsen og gik om Bord efter en Parade af de fremmede Gæstede.

Kongen havde sig civil og efter at have hjulst paa sine Gæster og en Del Smaafiger, der var om Bord med Blomster, gik man til Bords.

Blandt de indbudte Gæster var foruden de tidligere nævnte bl. a. Hov. Borgmest

Dagbladet Dannevirke.

Dannevirke var en eftermiddagsavis med hovedkontor i Haderslev. I en artikel, som fyldte næsten hele forsiden den 16. juli, rapporterede "Vor udsendte Medarbejder" om Kongens tur og afslutningen i Haderslev. Overskriften var: "Kongebesøgets Afslutning. Kongebesøget i Agerskov, Gram, Askov, Skibelund og København og den afsluttende Visit i Haderslev." Her følger nogle indledende bemærkninger og herefter den del af beretningen, som vedrører den nordlige del af rejsen:

... Kong Christian den 10. og Dronning Alexandrine har i de fem Dage, de har tilbragt i den ny Landsdel, faaet Lejlighed til at hilse paa Tusinder og atter Tusinder af de Sønderjyder, der gennem mange Aars Trængsel har drømt Drømmen om endelig en Gang at hilse deres danske Konge mellem sig. Nu blev det Alvor, og det er vist faa af de 200.000 nye danske Indbyggere, der ikke i de sidste bevægede Dage har været med til at bringe Kongefamilien deres Hyldest. ... Vi har i Gaar fulgt med det meste af Turen, da Kongen gennempløjede Haderslev Amt to Gange og endda aflagde en Visit nord for Kongeaaen. Smaabanetogene har været overfyldte, og ad alle Veje strømmede Folk sammen til de Steder, hvor Kongen skulde komme. Børnene diskuterede de store Forventninger om Eventyrets Konge, og selv de Gamle var spændt i højeste Grad...

Kongen i Askov og Skibelund

De stakkels hvidklædte Piger paa Askov Højskole maatte vente et Par Timer paa Kongefamilien. Saa kom de endelig fra Gudstjenesten i Ribe. Højskoleeleverne sang og Forstanderinde Fru Appel holdt Velkomsttale for Kongen, som denne kort svarede paa.

Efter Højskolen var besat gik Turen til Skibelund Krat, hvor 5-6000 Mennesker allerede ventede utaalmodigt og deraf Halvdelen paa Mødepladsen, hvor hver Tomme var besat. Skibelund havde i Gaar en af sine vidunderligste og stemningsfulde Dage. De mange festklædte Mennesker sendte et Brus af Jubel imod Kongen, og kun med Nød og Næppe kunde han komme ud af Bilen, der kørte helt ind til Mødepladsen. Her talte Forstander Appel for Kongen og udbragte et Leve for Majestæterne. Aldrig har vist Sangen lydt saa klin-

gende klar eller Hurraerne givet saa brusende et Ekko i Skibelund som i Gaar. Det var en af det historiske Steds Mindedage. Efter Festtalerne paa Mødepladsen gik man til Genforeningsstenen lidt længere mod Øst, hvor Kongen foretog Afsløringen.

Paa Genforeningsstenen staar:

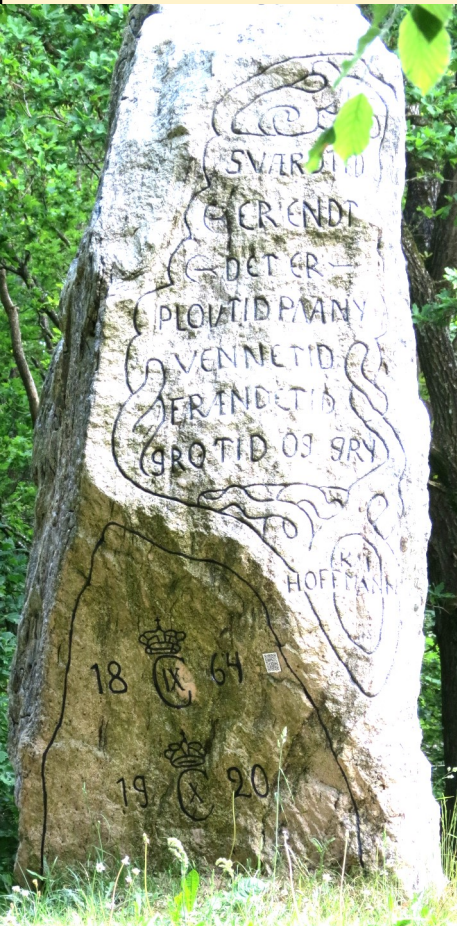
*Sværdtid er endt, det er Plovtid paany,
Vennetid, Frændetid, Grotid og Gry.*

Som Udtryk for vor Tak til de allierede Stormagter staar:

Mænd fra Vesterhavets Kyster til det stille Ocean har kæmpet for, at Ret bør være Magt. Vi mindes disse Helte, i vor Saga skal det staa: De frelste hjem til Danmark vore Brødre sønden Aa.

Som Udtryk for vor dybe Sorg og store Glæde staar Aarstallet 1864 og 1920, og det kongelige Navnetræk Christian IX og Christian X

staar som Udtryk for vor Glæde over, at Kongerne i Trængselstiden trofast har delt Sorg og Glæde med det danske Folk.



Først da Klokkeren var henimod 7, kunde Skibeland forlades. Kongens Vogn kørte bort under en Salve af Hurraer og Vinken.

Mange Tusind Mennesker strømmede ud ad Vejen mod **Skodborghus**.

Her havde man selvfølgelig ogsaa ventet længe. Ved Kongeaabroen over den gamle Grænse stod en nydelig Æresport med Inskriptionen: *Nordens Grænsepæl er atter flyttet mod Syd*. Her foregik altså den egentlige historiske Indkørsel i Sønderjylland over selve Kongeaen. Paa Sydsiden havde en Mængde Skolebørn stillet sig op i lange Spalier, og desuden var der mødt en stor Menneskemængde.

Ved Skodborg

hvor Vejen svinger mod Vest til Københoved, havde den store Landsby gjort sig megen Umage for at skabe en smuk Udpyntning. Foruden Guirlander og Flag var der rejst en Talerstol, og da Kongen holdt, talte en af Sognets gamle Veteraner. Købmand Hollesens Have og Villa var særlig smukt pyntet. Efter at Kongen havde hilste paa en hel Del af Skodborgs Beboere, gik Køreturen mod Vest til Københoved - gennem den ene Æresport efter den anden.

En stor Dag for Københoved.

Selv fra det forrige tyske Gendarmhus vajede Dannebrog. Langs Landevejen, der snor sig gennem Københoved, hang Guirlander, og der var rejst 3-4 Æresporte med Inskriptioner.

Udenfor Kloppenborg-Skrumsagers Gaard vajede to mægtige Dannebrogflag, deriblandt det Silkeflag, han har faaet skænket. Desuden var der rejst Flagstænger til den engelske, amerikanske og franske Fane. Det var et flot Syn at se de 5 mægtige Flag over Byen.

Kongen havde udtalt Ønske om at hilse paa gamle J.N.H. Skrumsager i hans Hjem. Her tilbragte Kongefamilien da en kort Tid og passerede med den gamle Pioner, som for to Dage siden fik sit Kommandørkors sendt. Derefter spadserede hele Kongefamilien om til Kloppenborgs Gaard, hvor Kongen og gamle Skrumsager blev placeret sammen i Sofaen og fortsatte Samtalen, mens en Forfriskning blev nydt.



Københoved den 15. juli 1920. Æresporten for enden af haven til Kloppenborg-Skrumsagers Bejstrupgaard. Skrave Lokalkiv.

Efter Opholdet i Københoved blev Skrave Kirke beset, og saa kørte Kortegen mod Haderslev.

Langs Landevejen ventede Folk spændt paa Kongen. Utallige Steder var der rejst Æresporte og ellers strøet Gran og Blomster og Laurbærkviste. Folk holdt taalmodigt Spændingen ud.

I Jels

var Gaderne fyldt til Trængsel især foran Banegaardspladsen, hvor der var rejst Talerstol. Kongen ankom hertil ved 8-Tiden, og i samme Øjeblik slog Folkemængden sammen om Bilerne.

Byen var meget festlig pyntet med Æresporte, Slyngninger og Flag.

Kongebilen standsedes af nogle smaa Piger med en Guirlande af Egeløv og Blomster; efter at være passeret Spalier af Skolebørn og unge Piger med Blomster.

Kongen, der stod oprejst i Bilen, blev budt velkommen af Gaardejer J. Ravn, "Naalkærgaard", som udbragte et, med ni Hurra besvaret, Leve for Kongen, Dronningen og Kongehuset.

Kongen takkede for den Udholdenhed, Troskab og Hengivenhed, som bevistes ham og henviste til, at vi jo nu var forenede til et. Et Leve for vort Fædreland (nye Hurraer).

Nu blev første Vers af "*Kong Christian stod ved højen Mast*" afsun-

get, hvorefter Kongen steg ud af Bilen og hilste paa alle, som han kunde naa.

Fru Magna Hansen overrakte Dronning Alexandrine en pragtfuld Buket Lilier med røde og hvide Baand.

Under Afsyngelsen af "*Der er et yndigt Land*" satte Bilen sig i Bevægelse og fortsatte efter Haderslev til. I Jels var der mødt mellem 2-3000.

Inden Toget naaede Mølby, maatte Kongen standse adskillige Gange for at hilse paa Beboerne ved forskellige Æresporte. ...



Jels Vestergade, pyntet op til kongebesøget i Juli 1920. Jels Arkiv.

Noter

Se f.eks. Troels Fink: *Da Sønderjylland blev delt 1918 - 1920*, bd. 1-3, Aabenraa 1978-79 og *Sønderjyllands Historie 2, Efter 1815*, Aabenraa 2009, s. 215 - 261.

² *Den danske soldat i Sønderjylland*, red. Kai Edvard Larsen, Sønderborg 1970, s. 23ff.

³ Knud H. Pedersen, 1845 - 1922, havde i 1874 i Skibelund oprettet en friskole, der i 1885 blev ændret til en efterskole, hvor nykonfirmerede sønderjyder efter deres tyske skolegang kunne få opdateret deres danskundskaber og viden om danske forhold. Knud Pedersen ledede skolen indtil 1907. Efter sin fratræden var han flyttet ind i villaen Knudsbo, som stadig findes: http://www.vejenkunstmuseum.dk/Dansk/samlingen/nhj/mindesten/vis_nhjmindesten.php?sten=16 og <https://tidsskrift.dk/fraribeamt/article/download/75741/109715> og www.sønderjydskskoleforening.dk/media/1060/skibelundprotokollen.pdf

⁴ Jes Fallesen Thiesen, f. Arnithund, Vedsted den 28. marts 1877, ejede 1911-23 ejendommen nu Gl. Vejenvej 6. Tilsyneladende deserteret fra krigstjeneste to gange og straffet derfor (Reichsanzeiger, Landrådets lister A, B og F), iflg. Foreningen To Løvers lister over deserterede opholdt han sig på et tidspunkt i Holte pr. Vamdrup (<https://www.sa.dk/ao-soegesider/billedviser?bsid=298110#298110,61236108>) iflg. FT 1921 flyttet til Skodborg fra Vamdrup 1919, optrådte som nr. 620 på afstemningslisten den 10. februar 1920. Var formand for udvalget, der skulle sørge for udsmykning m.m. i forbindelse med afstemningsdagen. I en periode formand for Skodborg Husmandsforening. Ejede 1923-40 ejendommen nu Lundsgårdsvej. Tilsyneladende herefter fralystet sognet.

⁵ Hans Andreasen Bruun, f. Skrave 3. december 1875, 1884 flyttet til Skodborg, overtog i 1904 gården her (ikke mere eksisterende, ca. som nu Trøjborgvej 1). Frasolgte i 1907 bygningerne og en mindre del af jorden og byggede gården (nuværende adresse Træskodal 12). Flere poster i Skodborg bl.a. som formand for Skodborg Andelsmejeri og fra 1911 kasserer i Sparekassen. Indkaldt til krigstjeneste 1914 - 1918, i begyndelsen til bevogtningsopgaver i Nordslesvig, men ellers på Østfronten. Hjemkomst medio januar 1919. Den 29. marts 1919 indstillede en næsten enig Gemeinde-Versammlung i Skodborg Hans Bruun til at overtage posten som Gemeindevorsteher efter den tysksindede Kühl, der ikke ønskede at fortsætte. Landråden i Haderslev udbad sig efter normal procedure hos den lokale Amtsvorsteher en udtalelse om Hans Bruuns evner og sindelag. Den stærkt tysk-rabiater Rafalski i Rødding svarede den 7. april (i arkivet for Haderslev Kredsudvalg, akthæfter A, pakke 176, Angelegenheiten der Landgemeinde Schottburg): ”*Bruun ist stark dänischer Gesinnung, sonst aber in jeder Beziehung ein wandfreier zuverlässiger und allgemein geachteter Mann, welcher zur Führung der Geschäfte fähig ist.*” Blev pr. ca. 1. oktober 1919 desuden udpeget til at være Amtsvorsteher i Amtsbezirk Schottburg. Så Hans Bruun blev manden, der under vanskelige forhold afsluttede den prøjsiske administration i Skodborg, København og Langetved, inden den i løbet af sommeren 1920 blev overdraget til danske myndigheder. Efter krigen bl.a. virksomhed inden for Indre Mission. I 1930'erne bortforpagtedes gården til sønnen Peter Bruun. Fra 1939 i nybygget aftægtsbolig. 1949 Ridder af Dannebrog. Død i Skodborg 29. juli 1966.

⁶ Johan Peter Schøning f. Mikkellborg 1. juli 1867. Købte 1917 ”Bjerggaardsminde” (nu adresse Haderslevvej 2). Stærkt optaget af det dansk-nationale arbejde, aktiv agitator ved de tyske valg. Mangeårigt medlem af bestyrelsen for Skodborg Andelsmejeri, i januar-februar 1920 formand for afstemningsudvalget. Død i Skodborg 6. juni 1936.

⁷ Aage Emil Hansen: *Kongeåen, told- og statsgrænse 1864-1920* s. 182ff og 196f. Jf. nedenfor s. 56 i denne artikel.

⁸ *Efter Historisk Årbog for Røddingegnen 2001* s. 39f.

⁹ Folketællinger fra Vejen Sogn og Aage Emil Hansen: *Kongeåen, told- og statsgrænse*, s. 85ff.

⁰ (Så vidt vides p.t. blev Hornbech født i Hadsund i 1871, student Randers 1890, cand. theol. 1896, gift 1916 med Ernesta Sørensen, død 23.1.1934, portrætter i Lokalhistorisk Arkiv for Fredericia og Omegn arkiv.dk - obs! søg både Hornbech og Hornbeck. Forfatter og foredragsholder, har også udgivet ”*Fra Pligtens Land, Breve fra kristne Sønderjyder*, De unges Forlag, Aarhus). Om arrestationen ved grænsen i 1919 er fortalt i Fyens Stiftstidende den 15. marts 1919.

¹ At der faktisk blev holdt gudstjeneste, fremgår af en dagbog i Skodborg Hjemstavnarkiv (A500010). Folkebladet for Vejen, Brørup og Holsted Omegn den 12. februar 1920 omtaler pastor Ørberg. Iflg. avisudklip i Skodborg Hjemstavnarkiv - formodentlig Dannevirke - mærket 10/2 58 talte pastor Ørberg, nu Seest, dette år for 38. gang ved afstemningsfesten i Skodborg. Carl Ørberg var født i 1889 i Knebel, Randers Amt.

² Kresten Hansen: *Langetveds Historie*, s. 186f. Her nævnes, at genforeningsdagen den 15. juni 1920 blev fejret som beskrevet. Dette er formodentlig en fejl, da det næppe har været muligt at stable et stort arrangement på benene med så kort varsel, som her var muligt. Kresten Hansen har formodentlig husket forkert, så det er festen den 9. juli, som han beskriver. Der er ikke i aviserne fundet omtale af nogen fest i Mikkellborg den 15. juni 1920 - kun ved Skodborghus natten mellem den 16. og 17. juni.

³ <https://www.yumpu.com/da/document/view/17653453/danmarks-hjuskoler-skolen-for-livet-det-timelige/137>

⁴ Veteranerne fra Skodborg:

- Jens Clausen Due, f. Skodborg 19. december 1840, var iflg. ansøgningen fra marts 1876 om erindringsmedalje med i 1864 som trænkonstabel ved 9. Feltbatteri. Han var på dette tidspunkt dansk statsborger. Ved afstemningen den 10. februar 1920 boede han i Vamdrup. Ved folketællingen i 1921 var han enkemand og boede i Skodborg, og han opgav Skodborg som sin bopæl den 1. oktober 1918. Gemeindegählung 1902: nr. 464, rentier, dansker. Død 20. april 1923 i Vamdrup. 1864-hædersgave: <https://www.sa.dk/>

- Christian Mathiesen Holt, f. Skodborg 24. november 1837, iflg. ejendomsoplysninger Skodborg Hjemstavnarkiv: Gift 1. 29. juni 1866 m. 1. Karen Christensen Vinding fra Skodborg f. 29. november 1833, d. 25. marts 1876, gift 2. 16. december 1886 m. Caroline f. Petersen 10. juni 1835, Børn: 1. Ægteskab Maren f. 19. maj 1872, Dorteia f. 24. februar 1869 g.m. Jakob Brink, Melvanggaard (Træskodal 14). Holt var dansk undersåt og måtte efter 1864 opholde sig nord for grænsen et par år. Han var træskomand og havde lært hos Gabriel Backmann (Jels Skovvej 17). Veteran fra 1864, iflg. ansøgning om erindringsmedalje indkaldt den 29. november 1863 til 21. infanteriregiment, 8. kompagni som underkorporal og fra 12. december 1864 midlertidig korporal, hjemsendt 16. august 1864. Ægteparret tilbragte deres alderdom på Melvanggaard. - Gemeindeförhör 1902 nr. 904 dansker, parcellist g - Død Skodborg 29. juli 1922. Iflg. FT 1921 bolig i Skodborg - også den 1. oktober 1918. Nr. 245 på afstemningslisterne februar 1920. 1864-hædersgave: <https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=17287906#214725,40557558> og <https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=16997203#123226,21669405>

- Christian Peter Christensen, kaldet Christian Præst, f. 22. december 1841 i Aastrup pr. Glejbjerg, g.m. Karoline f. Friis 1855, Forpagter af Skodborg præstegaard 1875 - 1905. Gemeindeförhör 1902 nr. 399 bolig 95, dansk. Afstemningsliste II nr. 17. Iflg. folketælling 1921: Lever af sin formue. Død 30. juni 1929. Ansøgning om erindringsmedalje? 1864-hædersgave: <https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=17287906#214720,40557255>

- Peter Petersen Frøhr/Fræhr, f. Vonsbæk 25. december 1839. Dagvognskører og postbefordrer mellem Skodborg og Jels - Afstemningsliste nr. 161. FT 1921 lb nr. 941 familienr 188, g.m. Marie Fræhr, hjemmeboende børn Anna Fræhr f. 23. august 1870 og Peter Chr. Fræhr f. 6. april 1885, Gemeindeförhör 1902: Nr. 487, hus nr. 109, Arbejder. Vejmand, død i Skodborg 4. august 1923, 83 år gl. Ansøgning om erindringsmedalje? tildelt 1864-hædersgave <https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=17287906#214723,40557397>

- Chr. Lauridsen. Der findes ikke nogen med dette navn, hverken i FT 1921, eller Gemeindeförhör 1902, eller i afstemningslisterne fra 1920. Der er formodentlig tale om Christian Nielsen, f. Vilstrup 2. marts 1841, veteran og dannebrogsmænd. Erindringsmedaljeansøgning, dateret Skodborg marts 1876 opslag N 140, 1864 infanterist ved 10. bataillons 1. kompagni, nr. 345, preusser. Afstemningsliste 1920 nr. 431, adr. Mikkeltorp. FT 1921 lbnr. 528, familienr 104 Christian Nielsen, bopæl 1. oktober 1918: Skodborg, flyttet hertil 1880???, måske snarere 1910-12, g.m. Magdalene Nielsen, f. 16. juni 1849 Nustrup, tre hjemmeboende børn Helene f. 27. februar 1910, Chresten f. 4. juni 1912, Andreas Nielsen f. 3. august 1915. Død 27. april 1928 i Skodborg. 1864-hædersgave: <https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=17287906#214731,40558013>

- Chr. Almind. Der findes ikke nogen med dette navn, hverken i FT 1921, eller Gemeindeförhör 1902, eller i afstemningslisterne fra 1920. Der er formodentlig tale om Søren Alminde Hansen, f. Skodborg 7. juni 1839. Gemeindeförhör 1902 nr. 576: Søren Alminde, dansk. Afstemningsliste 1920: nr. 3 I. FT 1921 lbnr. 65, familie 13, g.m. Maren Alminde, f. Aastrup, Holsted 7. juni 1853, arbejder, bopæl 1.10.1918 Skodborg. Død i Skodborg den 29. maj 1927. 1864-erindringsmedalje? 1864-hædersgave: <https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=17287906#214718,40557103>

¹⁵ Se foregående note

¹⁶ P.J. Refshauges beretning om den 10. juli i ”*Bonden der blev Landraad, minder fortalt af Domæneforvalter P.J. Refshauge*”, nedskrevet af Fr. Schrøder, s. 121ff.

¹⁷ Signe Larsen: *Erindringer fra Bjørnekær i Hjerting* i Historisk årbog for Rødding kommune 1986 s. 29.

¹⁸ Dette og det følgende er hentet i bl.a. samtidige aviser som Flensborg Avis, Hejmdal og Dannevirke, i *En Konges Ridt, Genforenings-Festlighederne 9.-15. Juli 1920 i Skrift og Tale* Udgivet af Rob. Ludvigsen, København 1920, Carl Dumreicher: *Genforeningen*, København 1920, Elisabeth Braren: *Pigen på den hvide hest*, u.å.

¹⁹ Ud over kilder nævnt i foregående note se f.eks. <http://filmcentralen.dk/museum/danmark-paa-film/film/genforeningsfestlighederne-i-sonderjylland>

²⁰ Citat fra *En Konges Ridt, Genforenings-Festlighederne 9.-15. Juli 1920 i Skrift og Tale* Udgivet af Rob. Ludvigsen, København 1920 s. 49.

²¹ *En Konges Ridt*, se tidligere note, s. 41 og Fortegnelse i Lokalhistorisk Arkiv for Gl. Tønder Kommune over veteraner, der ønskede at træffe kongen.

²² Efter *Historisk Årbog for Røddingegnen* 2001 s. 39f.

²³ Hans Thomsens ansøgning om erindringsmedalje [https://cs.sa.dk/picture/view-values/93899?](https://cs.sa.dk/picture/view-values/93899?picture_series_id=691&selectedTab=4&page=234)

picture_series_id=691&selectedTab=4&page=234 Desuden *En Konges Ridt, Genforenings-Festlighederne 9.-15. Juli 1920 i Skrift og Tale* Udgivet af Rob. Ludvigsen, København 1920, s. 61f og Carl Dumreicher: *Genforeningen*, København 1920, s. 66f og Ernst Kaper: ”*Dybbøllfestens Dag*”, s. 192f i *Tiende Februar, Livsbilleder fra Sønderjylland i Genforeningsåret 1920*, Udgivet af Nicolai Svendsen og Svend Thorsen, København 1929. I nævnte ”*En Konges Ridt*” findes iflg. beretning om flaget: ”*Det gamle Flag, som overrakte Kongen under Dybbøll-festen, var i de sidste Aar blevet opbevaret paa Skagen. Det var et mægtigt Dannebrog, som tilhørte Slagtermester P. Reimers, Skagen. Hans Bedstefader, Rentier P. Reimers, Sønderborg, var den i sin Tid meget kendte Slagter Reimers, der efter at Prøjerne i 1864 var rykket ind i Sønderborg, lod sit Flag vaje ved Huset. Han var den sidste, der strøg Dannebrog. Siden gik Flaget i arv fra Fader til Søn med Forpligtelse til at hejse det paa Genforeningsdagen. Det var med i Sønderjylland under Afstemningen. Men Reimers tog det atter med hjem til Skagen. Da Genforeningsdagen nærmede sig, overgav han Flaget til Veteranerne, som paa Dybbøll-dagen under saa gribende Former overrakte Kongen den gamle, minderige Dug. Flaget, der sidst i 1864 vajede over den sønderjyske Slagtermesters Hus i Sønderborg, vajede den Dag, da Kongen aabnede den første danske Rigsdag, i hvilken Sønderjyderne var repræsenteret, over Amalienborg Slot.*

²⁴ Dette og det følgende er hentet i bl.a. samtidige aviser som Flensborg Avis, Hejmdal og Dannevirke, i *En Konges Ridt, Genfore-*

nings-Festlighederne 9.-15. Juli 1920 i *Skrift og Tale* Udgivet af Rob. Ludvigsen, København 1920, Carl Dumreicher: *Genforeningen*, København 1920.

²⁵ *Kongens Følge* s. 197ff i *Tiende Februar, Livsbilleder fra Sønderjylland i Genforeningsaaret 1920*, udgivet af Nicolai Svendsen og Svend Thorsen, København 1939.

²⁶ *En Konges Ridt*, se tidligere note, s. 102f.

²⁷ *Elter Historisk Årbog for Røddingegnen* 2001 s. 41.

²⁸ Arveprins Knud: *Erindringer, Fra Fredensborg til Sorgenfri*, København 1954, s. 92.

²⁹ *En Konges Ridt*, se tidligere note, s. 114f.

³⁰ *Skodborg Sogn* (1947) s. 127.

³¹ S. 38 f. som angivet note 27.

³² K.M. Hermansen: *Skodborg Sogn* (1947) s. 172 og 127ff.

³³ Aksel Lassen: *Valg mellem tysk og dansk*, Aabenraa 1976, s. 455.

³⁴ *Københoved Bysamfund. Bidrag til Skrave Sogns Historie I* (2012) s. 352 og *Historisk Årbog for Rødding-Egnen* 2002 s. 30-37: Kresten Hansen (Kedde Højvang): *En erindring om tysk skoletid*.

³⁵ http://www.nordschleswigwiki.info/index.php?title=Gottfried_Horstmann Sidst tilgået den 10. oktober 2018. Foto i Historisk årbog for Rødding kommune 1988s. 27. Afsnittet om Skrave i Horstmans bog er oversat og trykt i nævnte nummer af "Røddingbogen" fra side 17 i en forkortet udgave.

³⁶ Inge Adriansen: *Erindringssteder i Danmark*, København 2011, bl.a. s. 109ff. Inge Adriansen: *Mindesmærker i Danmark for faldne Sønderjyder i Sønderjynderne og Den store Krig 1914 - 1918*, Udgivet af Museum Sønderjylland og Historisk Samfund for Sønderjylland ved Inge Adriansen og Hans Schultz Hansen, Aabenraa 2006, s. 289ff.

³⁷ Skodborg Præstearkiv, Kirkeforstanderskabets og kirkekollegiets forhandlingsprotokol 1915-23 under datoerne nævnt i teksten. Rigsarkivet Aabenraa.

^{37b} Uidentificeret avisudklip i Skodborg Hjemstavnsarkiv (evt. Dannevirke), dateret juni 1922, "Mindstensafsøringen i Skodborg". Jf. Flensborg Avis den 13. juni 1922.

³⁸ Data vedr. Hansen Jacobsen her og i det følgende fra www.vejenkunstmuseum.dk menupunktet NHJ og herunder siderne om hans liv og produktion, specielt søgesiderne under Grav og mindesten. Senest tilgået 12. oktober 2018.

³⁹ Inge Adriansen: *Erindringssteder i Danmark*, København 2011, bl.a. s. 109ff og s. 484, <http://www.graenseforeningen.dk/node/3930> (m. henvisninger) og <http://ambirk.eu/genforeningsstene>

⁴⁰ http://ambirk.eu/genforeningsstene/vejen_kommune.htm

⁴¹ Aage Emil Hansen: *Kongeåen told- og statsgrænse 1864 - 1920*, s. 182ff og s. 196f. Se også ovenfor s. 21 i denne artikel. Skodborg Præstearkiv, Kirkeforstanderskabets og kirkekollegiets forhandlingsprotokol 1915-23 under dato nævnt i teksten. Rigsarkivet Aabenraa.

⁴² *En Konges Ridt, Genforenings-Festlighederne 9.-15. Juli 1920 i Skrift og Tale* Udgivet af Rob. Ludvigsen, København 1920, s. 132f.

Vor Egn.

Den 8. Februar.

Afstemningen.

I Skodborg,

hvor Festsudvalget, bistaaet af mange interesserede, har arbejdet med Lyst og Energi paa Udmykning af Byen, er nu nu klar til at modtage de fremmede og Planen for Dagen er lagt.

Fra Kl. 7 $\frac{3}{4}$ —8 $\frac{1}{4}$ Morgen ringet Kirkeklokkerne.

Kl. 8 hejses Flaget.

Kl. 8 $\frac{1}{4}$ bliver der Morgenandagt i Kirken.

Fra Kl. 10 vil der paa Skolepladsen og ved Banegaarden blive Musik og Sang.

Fra Kl. 4—5 har man planlagt en kort Gudstjeneste i Kirken.

Kl. 8 bliver der arrangeret fælles Kaffebord i Forsamlingshuset, i de tilstødende Barakker, paa Banegaarden samt paa Centralhotellet og i Vesterkroen.

Man regner med, at der samles ca. 1000 Mennesker i Skodborg og en fælles Sammenkomst vil det derfor være umulig at arrangere.



Øverste: Folkebladet fortæller den 8. februar 1920 om programmet for afstemningsdagen i Skodborg.
Nederst: Typisk afstemningsmøde i Vesterkroen, 1990 - de lange borde, kaffen og sangbøgerne har været med i alle årene.

Edith Sørensen:

AFSTEMNINGSFEST 10. FEBRUAR - AFHOLDT SIDEN 1920

1920-	Pastor Ørberg, Seest, har prædikeret fra 1920 til og med 1958.
1920	Fra kl. 8 om aftenen er der fest i Forsamlingshuset, Barakkerne, Banegaardssalen og Vesterkroen, hvor der bliver holdt taler og sunget sange.
1921	Festgudstjeneste om eftermiddagen i kirken, hvor Pastor Ørberg vil prædike.
1922	Afstemningsdagen fejres ved en festlighed i forsamlingshuset i Skodborg. Der skal arrangeres en sang- og musikaften med optræden. Desuden venter man at få en taler. I øvrigt skal der være fælles kaffebord.
1925	Taler: Seminarieforsøger Skat Rørdam, Haderslev, og Pastor Karsten Petersen, Mougstrup, i kirken og derefter er der fest i Skodborg Forsamlingshus, hvor Skat Rørdam holder foredrag.
1928	Gudstjeneste, hvor pastor Ørberg, Ejstrupholm, og Stiftsprovst Hjortkjær, vil prædike. Selskabelig sammenkomst i Forsamlingshuset, hvor Stiftsprovsten vil føre ordet, og på Banegaarden, hvor Pastor Ørberg og Jens Dixen fra Jels vil tale.
1929	Gudstjeneste med Pastor Grell og Pastor Kristensen, Hejnsvig, begyndte som i 1920 med "Den signede dag". Om aftenen var der fest i Forsamlingshuset og på Banegaarden. I Forsamlingshuset bød A. Hollensen velkommen og mindedes afstemningen for 9 år siden og ønskede at stemningen måtte være ligesom de foregående år. Lærer Hermansen fremviste dernæst en serie lysbilleder: En rejse gennem Mellem- og Sydslesvig. Efter kaffebordet talte Højskolelærer Christiansen, Askov, om "Hvad vi ser i den 10. februars afstemningsfest nordpå og dennes plads i historien". J. Hørlück takkede Christiansen. Festen på Banegaarden var også meget vellykket.
1930	Gudstjeneste med Pastor Ørberg, Ejstrupholm og Pastor Grell. Om aftenen sammenkomst i Forsamlingshuset og Banegårdssalen. Mange var kommet nordfra. I Forsamlingshuset var der mindst 250 mennesker, købmand Hollensen bød velkommen. Højskolelærer C.P.O. Christiansen, Askov, talte om festerne i livet. Ved kaffebordet sang Skodborg Sangkor og følgende havde ordet: Pastor Grell, Jens Thiesen, Jens Hørlück, A.P. Frehr, A. Schmidt, Faarkrog, Schøning, Klochmann, Vejen, Festersen. Hollensen sluttede med en tak til talerne, sangkoret og de fremmødte. På Banegaarden bød Hans Bruun velkommen. Frk. Gudme, Sekretær i Flensborg talte ud fra salme 31. Følgende havde ordet: Lærer Andersen, Skodborgskov, Anne Poulsen, Pastor Bertelsen, Skanderup, Plantør Christensen. Til slut talte Pastor Ørberg. Festen sluttede med bøn om Guds Velsignelse for hele det danske folk.
1931	Ca. 150 mennesker i kirken til gudstjeneste. Da Pastor Grell var blevet syg, talte Pastor Eskesen, Skanderup, derefter talte Pastor Ørberg, Ejstrupholm. Om aftenen var der fest i både i Forsamlingshuset og Banegaarden. I Forsamlingshuset var der samlet ca. 200 mennesker, her bød købmand Hollensen velkommen og gav ordet til Stabslæge Rørdam, der fremdrog Slægtsminder fra 1840 og 1864 og fra sit ophold i Paris under Verdenskrigen. Derefter var der kaffebord, og senere sang Sangkoret. Følgende havde

ordet: J. Hørlyck, A.P. Frehr, Aage Schmidt, Festersen.

På Banegården bød Hans Bruun velkommen, hvorefter Pastor Zeuthen, Vamdrup, talte.

Skodborg

I Skolen mindedes man Dagen ved, at Børnene samledes om Flagstangen, medens to af Børnene langsomt lod Flaget, som Skolen fik for 10 Aar siden af en forhenværende Elev, gaa op, hvorefter man samledes til fælles Andagt, og Lærer Hermansen talte om Dagen og dens Betydning.

Om Eftermiddagen samledes man på

i Kirken

til Gudstjeneste. Efter Salmen »Den signede Dag« talte Pastor Ørberg, Ejstrupholm, over Davids 3. Salme.

— Som Ulykken vendtes til Lykke for David, saaledes ogsaa for de danske Nordslesvigere. Vi mindes Dagen, da der stemtes hjem til Moderlandet. Mange havde lagt det i Herrens Haand, og derfor var der Fest den 10. Februar. Dette glemmes aldrig. Fædrene talte om 1864. Vi kan tale om 1920 som Nationaludgangspunkt. En lys Fest paa en merk Baggrund. David græd.

Pastor Grell talte om Salme 126 og Ord fra Nehemias, der omtaler Jerusalems Genopbyggelse. Det er underligt, at der er gaaet 10 Aar, siden den bedste af Festdagene oprandt. I Salmen stod, vi maa glæde os, men det skal gaa opad til Gud med Tak for alt, hvad der er sket. Og nu Tiaaret. Da Festerne var forbi, kom en trang Tid. Folk kunde være skuffede over Hjemkomsten. Ogsaa herom har vi lært af Nehemias. Kærlighed til Gud og Folket hører sammen, derfor kom han hjem; saadan maa det være for dem, der arbejder og hjælper i det danske Folk. Genforeningen lykkes bedst og kun, naar vi alle er med at bygge, og dertil skal hjælpe en kristelig Vækkelse, saa at Guds Ord faar Magt over Hjerterne. Derfor bed om en Vækkelse. Da bliver Mennesker frelst fra Synd og Nød, da vaagner Nationalitetsfølelsen.

Om Aftenen

var der Sammenkomster i Forsamlingshuset og Banegaardssalen. Mange var kommen nordfra.

I Forsamlingshuset var der mindst 250 Mennesker, saa alle Pladser var mere end optaget. Købmand Hollensen bød velkommen, hvorefter Højskolelærer C. P. O. Christiansen, Askov, talte om Festerne i Livet og kom herved ind paa 10. Februar-Dagen. Den er Lægedom mod et Par af Tidens Sygdomme, der ligger skjult og ikke kommer let til Udbrud, men er der dog, nemlig dette: at der ikke spørges efter Mængden, men Kvaliteten; der kræves Elitemennesker til Førere og Ledere; og det andet er næsten det samme, at Mængden skal føle sig som Brødre i det store og hele; det maa være deres Glæde at gaa op i

Ved Kaffebordet sang Skodborg Sangkor. Pastor Grell talte for Ungdommen og udbragte et Leve for Danmarks Fremtid. Jens Thiesen fortalte Oplevelser fra sin Barndom og Ungdom, fra Afstemningstiden.

Jens Hørlyck fremhævede, at Landet har Part i, at det genvundne Land bliver bygget stærkere. A. Frehr nævnte Afstemningsdagens samlende Betydning. A. Schmidt, Faarkrog, nævnte Vigtigheden af, at de Unge blev nationale, omtalte en Del af Arbejdet længere ned mente, at Fremtiden laa lysere, og det svundne Tiaar havde været en Schønning mindedes de Faldne Klochmann, Vejen, takkede for Velkomsten. Festersen moantede smukt et Leve for Kongen.

Hollensen sluttede nu med Tak til Talerne, til Sangkoret, til hver, der paa sin Maade havde været med at forberede og deltagt i Festerne. Med »Dejlig er Jorden« sluttedes der.

Paa Banegaarden bød Hans Bruun velkommen ud fra Ordene Salme 103. Vi blev jo udfriet efter 10 Aar. I de mange Aar øvedes Tryk og Vold mod alt dansk. Vi maa og vil nu dele Kaar med vort Folk.

Frk. Gudme, Sekretær i Flebø, talte ud fra Salme 31. Det betyder at være tro. Men Glædesdagen kommer som Belønning.

Lærer Andersen, Skodborgskov, fortalte Minder fra de første danske Skoledage i Skodborgskov Skole.

Anne Paulsen, Skodborgskov fortalte Træk fra Overgangs- og Afstemningstiden.

Pastor Bertelsen, Skanderup, takkede for sønderjysk Troskab gennem Aarene. I Kraft af Tro kom Sønderjylland tilbage. Derfor lad os leve i Tro paa Gud, saa vil vi se endnu større Ting.

Plantør Christensen nævnte Begejstringen for 10 Aar siden.

Lærer Andersen mindede om de Landsmænd, der blev tilbage syd for Grænsen og gav Frk. Gudme Hilsener med til dem.

Til Slut talte Pastor Ørberg om Grundtvigs saakaldte urimelige Haabs Sange og udtalte Haab om, at den Vækkelse, som Guds Folk venter efter og beder om, snart maatte komme her i Sønderjylland. Han maatte vort Land blive et Bjerg, hvor Herren viser sig, saadan som han viste sig paa Bjergene og tilsidst paa Golgatas Bjerg.

Festen sluttede med Bøn om Guds Velsignelse for hele det danske Folk og med Salmen »Mægtigste Kristus

12/2-32 Skodborg

Afstemningsfesten i Forsamlingshuset havde samlet ca. 150 Mennesker. Købmand Hollensen bød velkommen, og efter Sangen »Jeg elsker de grønne Lunde« talte Pastor Nordentoft ud fra Fortællingen »En Landsforvisning paa Island«, at vil lærte at forstaa Værdierne, naar vi var ved at miste dem; ligesaa gik det, naar man sejlede bort fra Danmark. Mange siger: Hvor der er godt, der er Fædrelandet, men det er materialistisk Tale, som Mennesker med Aand ikke vil godkende. Taleren havde været i Amerika, og fortalte, hvorledes Tankerne gaar hjem. De kan ikke glemme Danmark, der er lille, og dog synes stor. Adel forpligter. Pral ej af Fædres Ære, men af din egen Indsats. Fremtiden beror paa dig, om Opgaverne bliver løst, ikke ved tomme Ord, men gennem Handling.

»Der er et yndigt Land«.

Ved Kaffebordet læste Pastor Grell »Da Fjenden kom« af Falk Rønne og talte senere om Betydningen af netop at hejse Flaget paa vore nationale Dage.

J. Hørlyck nævnte, at Samfølelsen og Sparsommeligheden voksede netop i tunge Tider.

A. P. Frehr fremdrog Minder fra 1918—20, talte om Haabets Mænd og mindede om Salme 126: Vi kom hjem, ikke med Palmer, men med Undren.


Aage Schmidt: Sønderjylland skal ikke længere have Særstillinger, men ordnes sammen med hele Landet. Krisehjælpen viste, at der alligevel kom mest herved. Fremtiden vil give national Kamp igen, saa vi maa være vaagne.

H. Tandrup, J. Groshølo, fl. havde endnu Ordet. Desuden var der i Aftenens Løb blevet sunget mange af vore Sange, og sent sluttede Hollensen med en Tak til alle.

»Fremad er Verdens vilde Ræste«.

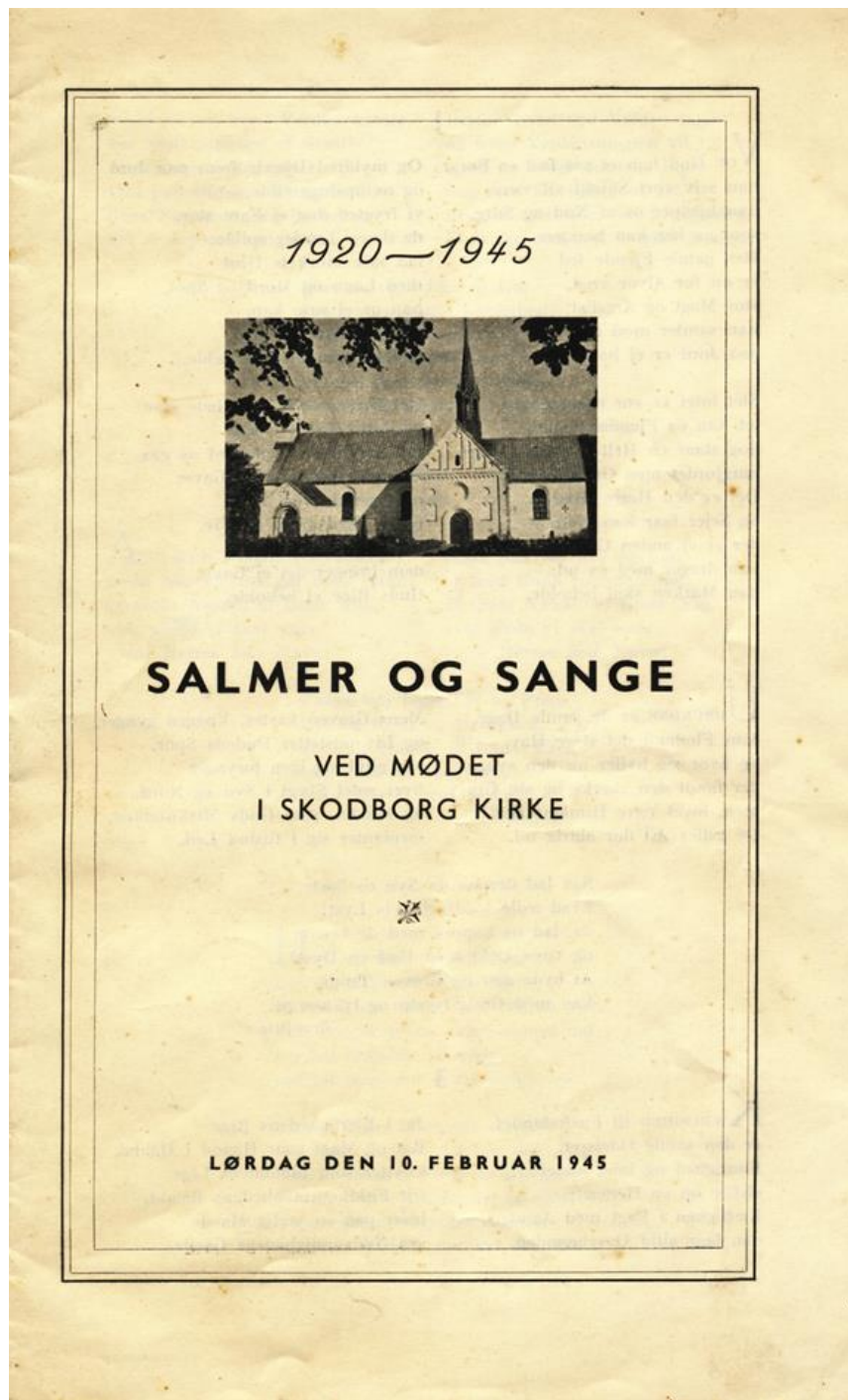
— Festen paa Banegaarden havde lidt mindre Tilslutning, end den plejer. H. Bruun bød velkommen, mindede om, at vi skulde mindes Guds Velgerninger mod Land og Folk og udtalte Haabet om en god Aften. Missionær Thuesen Nielsen, Vejen, talte ud fra Profeten Amts og henviste til Guds Førelse med Israels Folk og paaviste mange Ligeveer den Gang og nu. Han læste til Slut Digtet »Elias paa Karnele« af Edin Holme.

Ved Kaffebordet havde flere Ordet, og det blev bl. a. fremhævet, at vi skulde fejre denne aarlige Fest ikke alene for os selv, men ogsaa saadan, at det kunde give Klang syd- og nordpaa, at: Vi er Danske og vil vedblive at være det. Der veksledes stadig med Taler og Sang, og Aftenen fik et festligt Forløb.

1932	<p>Gudstjeneste i kirken, fest i Forsamlingshuset og Banegaarden. I forsamlingshuset var samlet ca. 150 mennesker, købmand Hollensen bød velkommen. Pastor Nordentoft, Kolding, talte ud fra fortællingen "En Landsforvisning på Island". Ved kaffebordet læste Pastor Grell "Da fjenden kom" af Falk Rønne. Følgende havde ordet: J. Hørlyck, A.P. Frehr, Aage Schmidt, H. Tandrup og J. Grosbøl. Hollensen sluttede med en tak til alle. Festen på Banegården havde lidt mindre tilslutning, end den plejer. H. Bruun bød velkommen. Missionær Thuesen-Nielsen, Vejen, talte. Ved kaffebordet havde flere ordet, og det blev bl.a. fremhævet, at vi skulle fejre denne årlige fest ikke alene for os selv, men også sådan at det kunne give klang syd- og nordpå, at: vi er danske og vil vedblive at være det. Aftenen fik et festligt forløb.</p>
1933	<p>Om eftermiddagen mødtes henved 200 mennesker til gudstjeneste i kirken. Pastor Lindegaard, Vejen talte.</p>
1934-	<p>Fra 1934 står Afstemningsfesten nævnt i Ungdomsforeningens program.</p>
1934	<p>Gudstjeneste i kirken kl. 4, hvor Præsterne Ørberg og Grell prædikede. Om aftenen fest både i Forsamlingshuset og Banegårdssalen. I forsamlingshuset var der samlet ca. 250 mennesker. Pastor Grell, der ledede mødet, bød velkommen, hvorefter Stiftsprovst Fog-Petersen, Odense, holdt en fængslende tale om dansk fædrelandsfølelse og fædrelandskærlighed. Ved kaffebordet mindedes Pastor Grell Redaktør Jessen. Sangkoret sang en række nationale sange. Der blev holdt forskellige taler, bl.a. af A.P. Frehr, H. Tandrup, Fog-Petersen og flere. Det blev et godt nationalt samvær, der sluttede ved midnatstid. Mødet i Banegårdssalen havde samlet henved 100 mennesker. Her bød H. A. Bruun, velkommen, hvorefter lærer Hansen fremviste en serie lysbilleder fra vort lands smukke minderige egne. Så talte Missionær Thuesen Nielsen, Vejen. Ved kaffebordet læste han en fortælling om en Veterans oplevelse i 1864. Taler af Carl Otte, Skudstrup, og H. A. Bruun, der sluttede den udmærkede afstemningsfest.</p>
	 <p>Møde i Ungdomsforeningen i det gamle forsamlingshus på Søndergade engang i 1930'erne. I forgrunden ses lærer Andersen, Skudstrup, og overfor ham, med skaldet isse, pastor Grell. Selv om det måske ikke her er afstemningen, som fejres, er sceneriet ca. det samme: Masser af deltagere, de lange borde med bænkerne, kaffekopperne og sangbøgerne.</p>
1935	<p>Gudstjeneste i kirken ved Biskop Rud, Odense, og Pastor Ørberg, Seest. Om aftenen to møder. I Banegårdssalen talte Missionær Thuesen Nielsen, Vejen, og købmand Uldal, Gråsten, fremviste</p>

	lysbilleder fra det hellige land. Det blev et meget smukt samvær, der lededes af grd. Hans A. Bruun. I forsamlingshuset var der fuldt hus, da pastor Grell bød velkommen og mindede om dagens betydning. Derefter talte Biskop Rud, Odense. Skodborg sangkor sang under ledelse af lærer Hermannsen. Der blev holdt en række småtaler, bl.a. af Dr. Rørdam, Jens Hørluck, Pastor Lindegaard, Vejen, købmand A.P. Frehr, Pastor Grell sluttede den smukke fest ved 12-tiden.
1936	Gudstjeneste i kirken, hvor Stiftsprovst Fogh Pedersen, Odense og Pastor Ørberg, Seest, prædikede. Om aftenen var der stuvende fuldt i Forsamlingshuset, hvor lærer Andersen bød velkommen. Her talte Stiftsprovst Fogh Pedersen. Ved kaffebordet underholdt Sangkoret. Pastor Ørbæk læste et stykke fra bogen "Europa i brand", og der blev talt af Aage Schmidt, A. P. Frehr, Hans A. Bruun og lærer Andersen, der sluttede den vellykkede fest.
1937	Foredrag ved lærer Meng, Duborg, Flensborg.
1938	Foredrag ved biskop Westergaard, Ribe. Musikunderholdning.
1939	Gudstjeneste i kirken; her talte Pastor Ørberg, Seest, og Valgmenighedspræst A. Nørgaard, Vejstrup. I Forsamlingshuset var der om aftenen stuvende fuldt, her bød lærer Andersen, Skudstrup, velkommen og gav ordet til Valgmenighedspræst A. Nørgaard, Vejstrup. Derefter var der kaffebord, og her talte lærer Andersen, stabslæge Rørdam, Pastor Ørberg, Aage Schmidt, skomager Schmidt, A.P. Frehr, H. Rasmussen og lærer Hermansen. En indsamling til trængende landsmænd i Sydslesvig gav ca. 70 kr. Pastor Nielsen sluttede med andagt, og man skiltes i forvisningen om at have oplevet en rig og god dag sammen. Før mødet og under kaffebordet var der underholdning af musikerne Kock og Aagaard Schmidt, Skodborg, der høstede fortjent bifald.
1940	Gudstjeneste med P. Paulsen, Brændstrup og Pastor Hermansen, Ryslinge. Om aftenen fortsattes der i Forsamlingshuset, der var optaget til sidste plads, med samme hovedtalere. Pastor Hermansen talte om, hvad kristendom er. Efter kaffebordet fortalte P. Paulsen personlige oplevelser fra kampens år før krigen og fra afstemningstiden. Der blev holdt korte taler af lærer Henry Thomsen, købmand A.P. Frehr, Magne Bjerregaard og fru Anna Hermansen. Pastor Nielsen sluttede den lødige og vellykkede aften med andagt.
1941	Under besættelsen var det foreningen Skodborg Sogns Danske Samfund, der i samarbejde med Ungdomsforeningen arrangerede nationale fester som f.eks. afstemningsfesterne. Dog kom der restriktioner mod afholdelse af nationale fester, og da man ikke måtte afholde <i>afstemningsfester</i> , blev der hvert år i februar afholdt fester med andet navn som f.eks. vinterfest, og arrangementerne kunne ikke altid lægges præcist på den 10. februar. I 1941 blev der til den 10. februar planlagt at holde et såkaldt <i>menighedsmøde</i> med gudstjeneste om eftermiddagen og møde i forsamlingshuset om aftenen. Talerne skulle være biskop Noack, Haderslev, og pastor Ørberg, Seest. Tilsyneladende var det ikke muligt at gennemføre planerne for et møde den 10. februar; men den 9. februar gennemførtes et menighedsmøde. De medvirkende kendes ikke med sikkerhed; men måske endte det med at blive de to nævnte.
1942	Festen afholdtes den 7. februar; tilslutningen var præget af kulde og dårligt føre. Talere: biskop Skat Hofmeyer og pastor Ørberg.
1943	Den 10. februar holdtes "Vinter-medlemsmøde" med taler af folketingsmand I.P. Nielsen og pastor Ørberg.
1944	Den 10. februar holdtes "det store vintermøde" - årets største fest. Talere i kirken og forsamlingshuset var stiftsprovst Riisgaard, Ribe og pastor Ørberg.
1945	Uddrag af beretningen på generalforsamlingen i Skodborg Sogns Danske Samfund den 17. juli 1945: "... det lykkedes os at gennemføre Afstemningsfesten d. 10.2.1945, 25 Aars Jubilæet for

Afstemningen i 1920. Vi havde ellers paa dette Tidspunkt alle Lokaler i Byen belagt med tyske Arbejdere, der gravede Pansergrav over vore Marker her nord for Byen, men vi fik Lov til at holde ogsaa Aftenmødet i Kirken, og det blev en smuk og værdig Fest. Professor Lindhardt fra Aarhus havde lovet at prædike om Eftermiddagen og tale om Aftenen; men vi modtog Kl. 10 om Formiddagen Telegram om, at han paa Grund af Sabotørernes grundige Arbejde ikke var naaet længere end til Horsens. Vi fik mere end travlt med at skaffe en anden Taler, og det lykkedes at faa Pastor Dons Christensen fra Askov til at prædike om Eftermiddagen, og Højskolelærer Jørgen Bøgh talte saa sammen med Pastor Ørberg ved Mødet om Aftenen. Kirken var pyntet med Ungdomsforeningen og D.S.K.'s Faner, og der var Højtid og Stemning over Mødet."





I anledning af afstemningsjubilæet i 1945 blev der udsendt et særligt hæfte med 11 sange og salmer. Ved denne lejlighed kaldtes afstemningsfesten "Mødet i Skodborg Kirke".

1946 Gudstjeneste i kirken kl. 15 og møde i forsamlingshuset kl. 20. Talere: Pastor Bundgaard, Holstebro, og pastor Ørberg, Seest.

1947 Gudstjeneste i kirken ved Pastor Ørberg, Seest. Ved aftenmødet, der lededes af Viggo Larsen, talte Stiftamtmand Pinholt, Haderslev. Efter kaffebordet havde flere talere ordet. Stiftamtmanden læste

	nogle scener af "Erasmus Montanus". Den vellykkede fest, havde samlet fuldt hus. Fra efteråret 1947 bliver Ungdomsforeningen arrangør af sognets nationale fester herunder afstemningsfesten.
1948	I kirken Pastor Ørberg, Seest, og Pastor Nielsen. Om aftenen: Skoledirektør Bernhard Hansen, Flensborg, og pastor Ørberg. Kaffebord.
1949	Gudstjeneste i kirken, hvor Pastor Ørberg, Seest ved Kolding, efter sædvane talte. Pastor Nielsen sluttede gudstjenesten. Om aftenen i Forsamlingshuset, hvor der ligesom i kirken var godt besøgt, bød formanden for Ungdomsforeningen, lærer Taumann velkommen, og derefter talte Forstander Jessen, Flensborg. Ved kaffebordet talte pastor Ørberg, flere havde ordet, bl.a. Magne Bjerregaard, der bragte en hilsen fra Agtrup i Sydslesvig, grd. Viggo Larsen, lærer Henry Thomsen og Pastor Nielsen. Lærer Taumann sluttede med tak til talerne. Indsamling til Agtrup.
1950	Gudstjeneste i kirken ved Pastor Ørberg, Seest, og sognepræsten. I forsamlingshuset talte Rektor Bøgh Andersen, Flensborg, og Pastor Ørberg.
1951	Gudstjeneste ved pastor Ørberg, Seest, og sognepræsten, om aftenen fest i "huset" med hr. pastor Kuist Jensen, Valsbøl, og pastor Ørberg. Der var 27 gæster fra Agtrup.
1952	Gudstjeneste kl. 3 med Pastor Ørberg og pastor Nielsen; om aftenen talte professor Søren Holm og frisernes fører, gdr. Carsten Bøjsen fra Risum. Ved kaffebordet havde flere ordet, og der blev sunget flere sange, til slut havde Pastor Ørberg ordet.
1953	Gudstjeneste med pastor Ørberg og sognepræsten, om aftenen talte generalsekretær Thygesen fra Flensborg, og Aage Schmidt, Skudstrup, fortalte om tiden før 1920 og om begejstringen da Sønderjylland blev stemt til Danmark i 1920, herved fik vi yngre et indblik i hvorfor den 10. februar er en festdag. Tilslutningen til festen var god; trods snestorm var der mødt cirka 170, en god og hyggelig aften.
1954	Gudstjeneste kl.15. ved sognepræst Ørberg, Seest, og sognepræst Nielsen. Om aftenen i forsamlingshuset var der fuldt hus: ca. 165. Formanden for festudvalget, bestyrer Laurids Nørgaard, bød velkommen. Derpå holdt redaktør L.P. Christensen, Flensborg, et foredrag over forholdene i Sydslesvig. Efter kaffebordet blev der talt af bestyrer Nørgaard, gdr. Aage Schmidt, fhv. gdr. Hans Bruun, gdr. Lorens Hansen og gdr. Anders Hørlück.
1955	Gudstjeneste i kirken kl. 15, ved pastor Ørberg, Seest, og pastor Nielsen, Skodborg. Forhenværende forstander Hans Lund, Rødding, og lærer Andersen, Sydslesvig, talte. Aftenen sluttede med andagt ved pastor Ørberg. 180 deltog, indsamlet 152 kr. til Sydslesvig.
1956	Gudstjeneste i kirken kl. 15 ved pastor Ørberg og pastor Nielsen. I forsamlingshuset talte dr. polyt. Rehfeld, Flensborg. Skibelund Efterskoles drenge underholdt med sang og optræden. Lærer Hermansen fortalte om indtryk fra afstemningen i 1920, og der var flere, der havde ordet. Ca. 200 var mødt trods kulden.
1957	Taler redaktør Kaj Edw. Larsen, Sønderborg. Sonja Meyer, elev på Askov Højskole, formand for Flensborg ungdomsforening, læste digte.
1958	Statsradiofonien transmitterede en del af afstemningsfesten i Skodborg, der startede med gudstjeneste om eftermiddagen med Pastor Ørberg, Seest, som prædikede ved afstemningen i 1920 og har gjort det siden, nu for 38. gang. Undervisningsminister Jørgen Jørgensen skulle have talt om aftenen, men måtte sende afbud. Nu talte fhv. gårdejer Hans Schmidt, Kollund. Fru Thora Bronze Hansen, Hejsager, sang nogle sange, akkompagneret på klaveret af fru førstelærer Bennedsen. Fhv. grd. Hans Bruun, som har været amtsforstander i overgangstiden fra tysk til dansk styre, fortalte lidt

	<p>om tiden fra før krigen 1914-18. Førstelærer Andersen, Skodborgskov, fremdrog træk fra skolen under dansk styre. Til festen i Forsamlingshuset var mødt henved 300 festdeltagere.</p>
1959	Gudstjeneste i kirken kl. 15.00 med pastor Alfred Hansen, Rødding, og pastor Nielsen. Om aftenen talte prof. Troels Fink, Århus, i forsamlingshuset. Af de hjemlige havde Åge Schmidt, Fårkrog, og Jens G. Schmidt ordet. En god afstemningsfest.
1960	Undervisningsminister Jørgen Jørgensen talte. Andet billede af "Landeværn" blev opført. Lærer Hermansen fortalte om de første afstemningsfester, og flere andre fortalte gamle minder. Askov Malt ungdomsforening var indbudt.
1961	Jørgen Gram fortæller om tiden omkring 1920. Besøg fra Sydslesvig.
	<p>Møde i Ungdomsforeningen ca. 1960 forsamlingshuset i den tidligere banegård – klapstole ved de lange borde med kopper og sangbøger.</p>
1962	Gudstjeneste med pastor A. Hansen, Hygum, og sognepræsten. I forsamlingshuset var der fuldt hus, her talte lærer Karl Otto Meyer om den nye tids problemer. Lærer Børge Krebs Lange, Sydslesvig, læste Kaj Munks: "Sønderjyllands særlige opgaver" og sang fire sange. Der blev også talt af fhv. gdr. Hans Bruun, gdr. Viggo Larsen og pastor Johs. Nielsen. Jens Brande takkede for den gode aften.
1963	Rektor Knud Fanø, Duborgskolen, talte og Duborgskolens kor sang. Fuldt hus.
1964	Gudstjeneste med pastor A. Hansen, Hygum, og sognepræst Johs. Nielsen, Skodborg. Om aftenen talte Ingeborg R. Thomsen.
1965	Afstemningsfest.

1966	Gudstjeneste med A. Hansen, Hygum, J. Nielsen, Skodborg. Rektor Feilborg Jørgensen, Århus, tidligere Tønder, var aftenens taler. Skolens Blokfløjteorkester underholdt med musik og sang. Hans Bruun fremdrog minder fra krigen og afstemningstiden. Desuden talte Viggo Larsen, Hemming Skov, Helga Hørlück og Carsten Petersen, der til talerne sagde: Vi vil lytte til jer, så længe I vil fortælle om det, I oplevede. Aftenen havde god tilslutning af både unge og ældre.
1967	Taler: Forh. Forstander Hans Lund, "Tanderupgård" ved Ribe. Man mindedes afdøde Andr. Hollensen, Aage Schmidt og Hans Bruun. Ordet frit: K.M. Hermansen, Johs Nielsen, Peter Frehr og Johs Bruun. God tilslutning.
1968	Taler: Lorenz Rerup.
1969	45 minutters udsendelse i Danmarks Radio. Taler: Forstander Johs Rosendahl, Andelsskolen ved Middelfart, læste op af sin bog om Røddingegnen før besættelsen. (Slægten på "Bejstrupgård" i Københoved).  <p>22,00 Radioavis.</p> <p>22,15 Afstemningsfest i Sønderjylland. Reportage fra Skodborg Ungdomsforenings afstemningsfest i Skodborg Forsamlingshus. Forstander Johannes Rosendahl fortæller om egnen og nogle af dens personer. / Regner Byelund.</p> <p>23,00 Radioavis.</p>
1970	Taler: Hans Haarder, Rønhoved. Viggo Larsen medbragte en hilsen fra pastor Nielsen. Kedde Hansen, som talte mest for de unge, sognefoged Anthon Boisen. Der var diskussion om traditionen skulle føres videre; der var delte meninger, så foreløbig skal næste år også med.  <p>50-året for genforeningen festligholdes i Skodborg Forsamlingshus tirsdag den 10. februar kl. 20. Festtaler forstander Hans Haarder, Rønhoved. Efter kaffe-bordet har vi kontaktet nogle af sognets beboere, som vil fortælle lidt fra dengang. Derefter vil vi diskutere afstemningsfestens fremtidige form. Skodborg Ungdomsforening.</p>
1971	Taler: Kaj Edward Larsen, entré 3 kr.
1972	Taler Hardy Knudsen. Sidste gang under Ungdomsforeningen.
1973	SKOVBORG HUSMODERFORENING På Sognegården.
1974	Der var mødt 70. Aftenens taler var Biskop Kragh, Haderslev, som holdt et udmærket foredrag om Sønderjylland. Sangbogen blev flittigt benyttet.
1975	Pastor Ebbesen, Skærbæk, holdt et meget interessant foredrag om Køller-politikken. Efter kaffen fortalte Viggo Larsen, Skodborg, om tiden omkring genforeningen på Tønder egnen. Pastor Ebbesen sluttede aftenen med at fortælle nogle muntre historier. Der var mødt 35.
1976	Forstander Aage La Cour Pedersen, Skibelund Efterskole, talte. Ved kaffebordet fortalte købmand Laurids Iversen og Chr. Olling træk fra afstemningstiden. Vi var glade for den gode tilslutning. Det er dejligt at vi stadig kan fejre denne store dag. Der var mødt 55.

1977	Pastor Fabricius, Skodborg talte ud fra et digt af Panduro. Vi sang mange dejlige sange. Der var flere der havde ordet for at fortælle træk fra tiden omkring afstemningen. Der var mødt 55.
1978	Forstanderen på præstehøjskolen, Bent Noack, talte om afstemning og genforening set fra den anden side af grænsen; vi sang mange sange. Der var mødt 50 trods sne og kulde.
1979	Taler og underholdning: Lærer Chr. Jensen, Gallehus, gdr. Hans Schmidt, Sandet, skoleinspektør Schmidt Nielsen, Visby, Bodil Rindom, Tinglev, og lærer H.J. Henningsen, Nibøl. Ved kaffen ønskede man oplyst, hvor mange der var med til at stemme 10. februar 1920. Det viste sig at Anne Bordorff, Skodborg, var den eneste, der havde stemt. 120 gæster.
1980	Taler: redaktør Bjørn Svensson, Haderslev. Underholdning: Rødding Mandskor. Efter Kaffen blev der talt af Laurits Iversen, Jens Holm og Chr. Olling. 170 deltagere.
1981	Taler: Richard Andersen, Askov. Underholdning: Egnskoret, Rødding. 115 deltagere.
1982	Taler: civiløkonom Poul Berring, Vamdrup; han viste lysbilleder, som han kaldte langs Kongeåen især omkring Skodborg. Nustrupkoret sang under ledelse af Hans Chr. Schmidt. Vejret var fint, og der var 140 denne aften. Tre som stemte i 1920.
1983	Taler: Forstander Arne Knudsen, Viborg Idrættshøjskole. Gram Mandskor synger. 125 deltagere.
1984	Taler: fhv. folketingsmand J. Skræppenborg Nielsen, Middelfart. Marie og Ejner Petersen, Tornumgård, spillede, sang og læste op. Ca. 100 deltagere.
1985	Taler: Biskop Skov, Ribe. Underholdning: Tante Tuttles Knævarmer, Løgumkloster. 40 deltagere. HJEMSTAVNSFORENING OG HUSMODERFORENING
1986	Fortæller: Hans Peter Jensen, Agerskov. Rødding Mandskor synger. God tilslutning: 180.
1987	Taler: tidligere Forstander for Jaruplund Højskole i Sydslesvig, Karl Andresen. Harald Schøning, Skudstrup, mindedes nu afdøde Jens Grosbøl Schmidt, Skodborg, der ved begyndelsen af 1. verdenskrig var fodermester på Fårkrog og i krigens første år hjalp mange unge sønderjyder over Kongeåen, for at de kunne slippe for tysk militærtjeneste, indtil jorden brændte under hans fødder, og han selv måtte gå over. Efter kaffen var der underholdning ved Skærbæk Egnskor. 140 deltagere.
1988	Professor Bent Noack, Løgumkloster, fortalte om afstemningstiden og genforeningen. Efter kaffen og sang af bl.a. tre versioner af "Det haver så nyeligen regnet" læste Kristian Holmgaard en beretning, levende skrevet af førstelærer Andersen, Skodborgskov, om hans ankomst til skolen i 1919 og den første mærkelige og festlige tid. Der blev sunget kraftigt med på sangene, hvor Kirsten Holmgaard spillede til på klaver. Det blev en virkelig god aften takket være Bent Noack, der med kort varsel trådte til, da både Niels Hermansen og Henrik Svane måtte melde afbud på grund af sygdom. Over 100 til en festlig afstemningsfest.
1989	Undervisningsdirektør K.E. Larsen, København, taler. Fællessang ledes af forstanderen på Den sønderjyske Musikhøjskole i Toftlund, Henrik Svane.
1990	EFTERMIDDAGSHØJSKOLEN, HJEMSTAVNSFORENING OG HUSMODERFORENING Helga Hørlück bød velkommen. Herefter talte biskop Vincent Lind, Odense, han formåede i over en time at fastholde de mange tilhørere med et stort fortælle-talent, der beherskede såvel den causerende form som den dybe alvor. I en kalejdoskopisk blanding af fædrelandshistorie, slægtsoplevelser, barndomserindringer fra apotekerhjemmet i Christiansfeld, samværet med både tyske og danske kammerater i Brødremenighedens by, træk om spændende skæbner og stoute sønderjyder i hverdagslivet gav Vincent Lind de mange deltagere et levende indtryk af, hvad det sønderjyske er. Ved kaffebordet oplæste Bodil Bruhn et brev fra sin 81-årige svigerinde i

Skanderup, hvorefter Harald Schøning mindedes sin skolegang fra årene 1910-1918, hvor han bl.a. dvælede ved det ret store antal tyske familier mellem Skodborg og Mikkelsborg. Kr. Holmgaard oplæste et avis-referat om afstemningen og Poul Berrig takkede på "Vamdrupernes" vegne for deltagelse i afstemningsfesten. 125 deltagere.



Afstemningsmødet den 12. februar 1990 i Skodborg Vesterkro: Helga Hørlück byder velkommen, og biskop Vincent Lind taler. I baggrunden ses en udstilling om afstemningen og genforeningen, som Skodborg Hjemstavnsforening havde arrangeret.

- 1991** Tidligere økonomiminister Anders Andersen skulle komme, men vintervejrhindrede ham i at komme frem. I stedet kom Johan Peter Noack og fortalte om de nyeste studier i Sydslesvig og de danske mindretal op til Bonn-erklæringen 1955, et spændende foredrag der fremdrog mange nye og - for de fleste - ganske ukendte forhold vedrørende mindretallet i Sydslesvig. Rødding Mandskor underholdt med sang. 100 deltagere.

1992	Tidl. minister og europarådsmedlem Eva Gredal fortalte klart, vidende og uden partipolitik om aftaler og holdninger.
1993	Bodil og Wolfgang Dibbern, Højer, samt Højerkoret. Titlen er "Det lyder som et eventyr". Gennem fortælling, billeder og sang belyses begivenheder tilknyttet landsdelens historie. Bodil Dibbern leder koret og synger med os. PÅ SKOVBORG VESTERKRO
1994	Taler: historiker, seminarlektor Jørn Buch, Haderslev, "Pandoras æske - resultat af Versailles-freden til udviklingen i dag". Rødding Mandskor sang.
1995	Taler: fhv. kulturminister Grethe Rostbøll. Underholdning med Cantor-koret, Toftlund.
1996	For 76. gang fejrer vi afstemningen. Entre og kaffe 50 kr. EU-parlamentsmedlemmet, redaktør Frode Kristoffersen, kendt fra radio og TV, taler over temaet: En sønderjyde i Europa.
	<p style="text-align: center;">Europæisk sønderjyde til afstemingsfest</p> <p>SKOVBORG: Den traditionelle afstemningsfest blev afholdt på lørdag aften, da det var et forrygende snevejr. Trods disse dårlige odds var der alligevel mødt 94 veloplagte tilhørere op i Skodborg Vesterkro for at høre EU-parlamentarikeren og radio- og tv-manden Frode Kristof-</p> <p>fersen fortælle om sit liv som »Sønderjyde i Europa«.</p> <p>Var tilhørerne veloplagte, så var foredragsholderen det i mindst lige så høj grad. Efter en munter indledning, hvor han varmede forsamlingen op, fortalte Frode Kristoffersen levende om arbejdet og problemerne i Europa-parla-</p> <p>mentet. Fremstillingen var krydret med anekdoter om personer og begivenheder, så det vanskelige stof kom til at virke let og nærværende. Til overflod havde Frode Kristoffersen indlagt et par sange i foredraget. Disse blev akkompagneret af organisten Uffe Zachariassen, der var i</p> <p>Skodborg, fordi han skulle give koncert i Sønderkov om søndagen.</p> <p>Efter foredraget var der stor spørgelyst, og alle fik udtømmende svar. Det var en aften, hvor man følte, at det var anstrengelserne værd, da man stred sig hjem gennem snefoget.</p>
1997	MENIGHEDSRÅD/AKTIVE KVINDER/HJEMSTAVNSFORENING Kulturredaktør ved Flensborg Avis, Lars Hertrampf, fortæller om "Er nationalstaten i opløsning??" Entre og kaffe 50 kr.
1998	Lektor Anke Spoorendonk, Landdagsmedlem for SSW, fortæller om: "Mindretallenes rolle i det nye Europa". Entre og kaffe 50 kr.
1999	Aktive kvinder, Borgerforeningen, Idrætsforeningen, Hjemstavnsf. og Menighedsråd Direktør for Grænseforeningen, Niels Henriksen taler om: Hvilken glæde kan andre nationale europæiske mindretal have af udviklingen mellem dansk og tysk i Sønderjylland. Rødding Mandskor underholdt.
2000	Aktive Kvinder, Borgerforening, Idrætsforening, Hjemstavnsforening Sønderjyllands stiftamtmand, Ole Perch-Nielsen, skulle fortælle om grænsedragningen i 1920 mellem Danmark og Tyskland, men blev forhindret. I stedet kom Karl Budach, Øster Lindet, og fortalte om sin deltagelse i 2. verdenskrig. Et lille orkester fra Vojens Musikskole underholdt.
2001	Menighedsråd, Aktive Kvinder, Borgerforening og Hjemstavnsforening Stiftamtmand Ole Perch-Nielsen: Grænsedragningen i 1920, hvilken betydning har grænsen i dag, og skal grænsen stadigvæk trækkes. Pastor J Busk Jepsen causerer om Den Sønderjyske sang og Genforeningen. 38 deltagere.
2002	Seminarielektor Jørn Buch taler om: Folkeafstemningen i Europa efter 1. Verdenskrig og konsekvenser i dag. Niels Mandø spillede på trompet. 36 deltagere.
2003	Forstanderparret på Højer Ungdomsskole Bodil og Wolfgang Dibbern, causerer over årtiderne i billeder, sang og fortælling. 55 deltagere.

2004	Forstander på Højskolen Østersøen: Knud Erik Therkelsen. Underholdning: Det muntre Kor.
2005	Jørgen Buch taler om: Sønderjyllands mange grænser, med særlig henblik på: Hvorfor blev den nuværende grænse, hvor den blev? Ida Dahl og Annemette Hess spiller og synger.
2006	Forstander på Jaruplund Højskole, Dieter Küssner. 29 deltagere.
2007	Menighedsråd, Aktive Kvinder, Hjemstavnsf., Grænseforeningen for Haderslev Vesteramt Formand for Grænseforeningen, Finn Slumstrup, taler om afstemningen, hvilken betydning dengang - og nu. Underholdning ved Ida. 39 deltagere.
2008	Arkivar Lars Henningsen fortæller om "Afstemningsdramaet i Flensborg 1920". 21 deltagere.
2009	Menighedsråd og Hjemstavnsforening i Konfirmandhuset Forstander på Askov Højskole Ole Kobbegaard: "Et signalement af vor tid, værdier - tab eller forandring". Fællessang. 27 deltagere.
2010	Georg Bendix gør sig tanker om: "Hvorfor mindes vi". Ida Fyhn Dahl spiller til de sønderjyske sange.
2011	Tidligere amtsråds- og regionsmedlem Jens Andresen.
2012	Museumsinspektør i Frøslevlejren Henrik Skov Christensen.
2013	Lis Mikkelsen, Toftlund. 37 deltagere.
2014	Historiker Keld Mortensen fortæller om "Skæbner fra 1. verdenskrig" med udgangspunkt i et konfirmandbillede fra Skodborg. 72 deltagere.
2015	Sven-Erik Ravn, redaktør af Æ Rummelpot, fortæller om: Hjemmefronten - Sønderjyske kvinder 1914-18. 46 deltagere.
2016	Anja Rykind Eriksen, Rødding Højskole. 41 deltagere + 40 højskoleelever.
2017	Mogens Rostgaard Nissen, Flensborg: Pansergraven i Skodborg. 35 deltagere.
2018	H.E. Sørensen: "Sønderjyder har underlige vaner". 45 deltagere.
2019	Bl.a. bogpræsentationer ved Keld Mortensen og Jørgen Larsen



HJEMSTAVNEN

UDGIVET AF SKODBORG SOGNS HJEMSTAVNSFORENING

NR. 2 . JULI 1985

»- der har jeg rod,
derfra min verden går«.



Afstemningsfesterne i Skodborg i 65 år

Af Kristian Holmgaard

Afstemningsfesterne er et specielt kapitel i vor landsdels historie. Afstemningen den 10. februar 1920 udløste glæde og jubel over befrielsen fra 56 år under prøjsisk styre. Tysklands nederlag i 1. verdenskrig gjorde det muligt, at Pragfredens paragraf 5 om folkenes selvbestemmelsesret blev virkeliggjort.

På afstemningslisten i Skodborg stod opført 1267 stemmeberettigede, deraf 450 fra kongeriget.

På afstemningsdagen var der rejst æresporte, festlokalerne i forsamlingshuset, banegårdssalen, barakkerne og på Vesterkroen var pyntet med grønt og flag. Fra klokken 7.45 til 8.15 blev der ringet med kirkeklokken, klokken 8 hejstes flaget, derefter morgenandagt i kirken. Klokken 9 begyndte afstemningen i de dertil indrettede lokaler. Klokken

10 skulle børnene synge på skolepladsen; børnene fra Skudstrup og Skodborg Skov skoler var også med.

Om eftermiddagen samlede man i kirken til takkedagstjeneste og om aftenen samlede man i festlokalerne om fælles kaffeborde, hvor afstemningsresultaterne indløb fra de forskellige sogne i landsdelen.

Resultatet her i Skodborg blev 1046 danske stemmer, 110 tyske.

Der var regn og storm hele dagen, mange flagsnore brast, og flag blev revet i stykker, men det gjorde ingen skår i glæden.

Der er holdt afstemningsfester her i Skodborg hvert år siden. I nogle år holdtes der afstemningsfest både i forsamlingshuset og banegårdssalen, men senere fandt man sammen og holdt festen i fællesskab.

I årene op til 1965 var det tradition, at man begyndte i kirken ligesom i 1920 for at takke for den glæde det

var igen at høre til kongeriget og også for at mindes dem, der faldt i krigen 1914-18 for en sag, som ikke var deres. Så samlede man om aftenen ved det fælles kaffebord i forsamlingshuset med et godt, folkeligt foredrag, og efter kaffebordet var ordet frit. De ældre fortalte minder og oplevelser fra udlændighedstiden, fra krigens slagmarker og fra tiden omkring afstemningen og genforeningen, krydret med fædrelands-sange.

I mange år var det tradition, at pastor Ørbæk fra Seest prædikede ved eftermiddagsgudstjenesten, vistnok helt op til 1965.

Så længe de gamle lærere var ved sognets skoler, blev den 10. februar højtideligholdt med flaghejsning, og lærerne fortalte om dagen og dens betydning, en skik, som man nok burde have holdt i hævd, fordi afstemning og genforening er en del af vor landsdels historie.

Der er sommetider stillet spørgsmål om, hvorvidt det er værd at festlig-holde den 10. februar, når det slægtled, som oplevede den i 1920, ikke er mere. Jeg håber og ønsker, at den 10. februar stadig må være dagen, da vi i sognet i fællesskab kan samles om vore folkelige, nationale og kulturelle værdier.

Her et kig på den dansk-tyske grænse ved Skodborghus. Afstemningen førte til, at begge sider af Kongeden blev danske...





den 10. 2. 1988.

afslutningsfest i Skodborg.

Melodi: Det haver saa nyligen regnet . . .

Sønderjyden har underlige Vaner,
han er stiv, han er stædig som en Hund,
og forgæves den „sittliche“ Germaner
setter Laas for hans pæredanske Mund.
Lære tysk vil han ej, og han gør „viel Geschrei“,
naar en Tysker ham hjælpe vil paa Vej.

Hvorfor vil I nu ikke være glade
for det Tyske? — det lyder da saa flot.
Hvorfor vil I ej sige „Apenrade“,
„Hadersleben“, „Ach ja du lieber Gott“?
„Gravenstein“, „Rothenkrug“ bør I tage i brug,
kun paa Dansk maa I tænke — og i Sinns.

„Sonderburg“, „Düppel Mühle“, „Insel Alsen“,
der er „wunderschön“ Klang i disse Ord,
og af Grund til at faa dem galt i Halsen
er der ikke det allermindste Spor.
Flaget sort, rødt og hvidt bør du hejse lidt tit!
Gænk det sorte blot væk — og det er dit.

„Ich bin ein Preusse“ — hvilken herlig Tankel
„Jeg med Stolthed min Pikkelhue bær“.
Kan det ej faa jert Hjerter til at banke,
er I ikke saa stor en Ære værd!
„Deutscher Sitte, hohe Wacht“ — er for meget det sagt,
Er „die ganze Welt“ ej „Deutschland“ underlagt?

Syng blot „Schleswig-Holstein meerumschlungen“,
brug som Valsprog det beskedne „Gott mit uns“.
„Hoch der Kaiser!“ lad rulle over Tungen,
tøm for Bismarck jert Bæger ud til Burds.
Straks den tyske Gendarm med sin kraftige Arm
vil jer trykke til sin „zünftige“ Barm.

— Tysken haver sig saa nydeligt forregnet,
han har „ganz gewiss“ gjort Regning „ohne Wirt“.
Sønderjyden til Tysker ej er egnet,
endnu ej har han Verdenssproget lært.
„Sehr famos“ er hans Svar: „Jeg er dansk, som min Far,
og min Søn bliver, hvad hans Fader var.“

